ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XXIII (LVII) ■ Nr. 9 (495) ■ Septembrie 2023 ■ 5 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

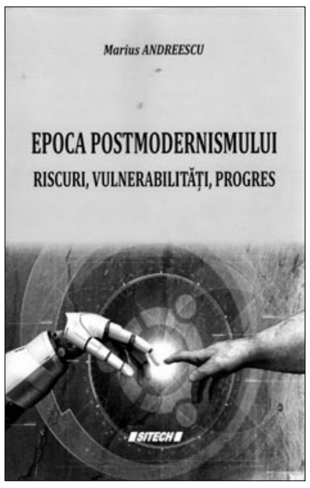
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

MIHAI OLOS - În bună dimineața

Actualitatea argeşeană

Marius Andreescu: Scopul vieţii nu e dreptatea, ci mântuirea

Lui Marius Andreescu, fost judecător şi conf.univ.dr. la Universitatea din Piteşti, i-a apărut, un nou şi masiv volum, „Epoca postmodernismului. Riscuri, vulnerabilităţi, progres. Eseuri şi cugetări” (Editura SITECH, Craiova, 2023).

Fire enciclopedică şi, credem, singurul om al justiţiei care caută să găsească punţi de legătură între Drept/Dreptate şi Credinţă, Marius Andreescu recunoaşte, în prefaţă, că „în eseurile, cugetările şi reflecţiile cuprinse în acest volum analizăm aspecte ale postmodernismului, referitoare la om, societate, stat, cultură şi credinţă”.

Epoca pe care o trăim este numită postmodernistă (a început în filosofie, a făcut ravagii în literatură, s-a extins la societate). „Postmodernismul contemporan, arată Marius Andreescu, este o epocă de mari contradicţii existenţiale în istoria mântuirii omului şi a lumii: credinţa coexistă cu necredinţa, valoarea cu non-valoarea, progresul cu regresul. ”

Mai avem vreo speranţă?, e întrebarea legitimă. „Tendinţa este recesivă, răspunde Marius Andreescu, de abandonare a raportării omului la Dumnezeu, de disoluţie a valorilor perene ale dreptei credinţe şi culturii, de transformare a omului în individ dominat de raţionalismul tehnologic şi de schimbare a statutului său existenţial din scop al creaţiei într-un simplu mijloc, de pervertirea libertăţii cu iluziile acumulării şi consumismului”.

Personal, nu cunosc un alt asemenea caz de om al legii care să aibă acest tip de gândire. Orice judecător ţi-ar spune că scopul lumii este dreptatea, dar Marius Andreescu o spune deschis, şi o repetă: nu, scopul este mântuirea.

Cartea se citeşte relativ uşor, dacă ai o cultură temeinică. Poate că cel mai senzaţional capitol din carte este: „Dictatura în democraţie. Aspecte juridice, filosofice şi teologice”. De un interes aparte sunt şi cugetările proprii de la finalul cărţii. Iată cum începe o cugetare: „O femeie sărmană, bolnavă, cu trei copii, care îşi plângea suferinţa ei şi cerea milă de la oameni, mi-a spus un cuvânt simplu, dar cu semnificaţii profunde: <<pe dumneavoastră vă pot minţi, dar pe Dumnezeu nu!>>”

Lansarea, la Piteşti, a acestei cărţi extrem de interesante, a avut loc la Centrul Cultural Piteşti, la 29 august 2023.

„Dumnezei şi microbişti”, de Adrian Vasiliu

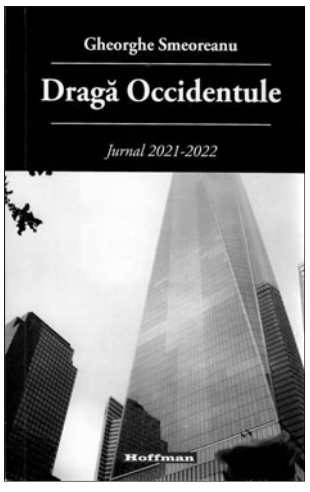
Căutăm să semnalăm tot ceea ce merită semnalat din spaţiul argeşean. Cum este şi cazul volumului „Dumnezei şi microbişti. Opt ani de scrieri de presă locală”, de Adrian Vasiliu.

Volumul are o generoasă prefaţă de Octavian-Mihail Sachelarie („O profesie făcută cu probitate”) şi o „Introducere” prevenitoare a autorului. Şi-a făcut ucenicia la „Curierul zilei”, după care a intrat în televiziune, fiind identificat cu... „Ăla de la Antena 1”, cum spune cu umor. La un moment dat, şi-a pus pe hârtie opiniile, în condiţii de maximă libertate. Cartea îl reprezintă în întregime pe cel ajuns să lucreze la Bruxelles pentru Uniunea Europeană. Mai mult, ea dă seamă despre istoria noastră locală, e o frescă, una pe care ne putem baza, acum şi-n viitor, pentru a extrage istorii savante.

Titlul, „Dumnezei şi microbişti”, redă un articol numit astfel, care, pornind de la referendumul ultim de demitere a lui Traian Băsescu, la care au votat „pro” 7,4 milioane de români, de „Dumnezei”, cum i-a numit atunci Băsescu, ajunge la „microbişti” (votanţii neputincioşi de pe margine, care au tot „scandat” şi sperat la masa verde). Dar şi la judecătorii de la CCR care au cerut actualizarea listelor electorale, decizie ce-i obligă pe primari să scoată din scripte morţii, emigranţii şi toţi acei votanţi fictivi. Fapt ce nu s-a întâmplat nici până astăzi, după ultimul referendum naţional, populaţia de peste 18 ani, cu drept de vot, fiind egală cu populaţia întregii ţării (deci şi cu minorii), fapt ce va crea probleme şi la alegerile din 2024.

Ar trebui ca mai mulţi jurnalişti locali (dintre cei buni) să-şi strângă în volume editorialele publicate de-a lungul vremii, altfel vor zace uitate şi risipite prin colecţiile de ziar de la Biblioteca Judeţeană Argeş, mai ales că multe publicaţii au dispărut rapid de pe piaţă. Sau să-şi transcrie interviurile de colecţie, ce zac în arhivele unor televiziuni locale, cum este cazul preşedintei U.Z.P.R. Argeş, Cristina Munteanu.

Gheorghe Smeoreanu – „Dragă Occidentule”

Ne bucură orice carte publicată de un confrate – scriitor şi jurnalist. De această dată, cea a lui Gheorghe Smeoreanu, intitulată, provocator, „Dragă Occidentule”, apărută la începutul acestui an, la Editura „Hoffman”.

Gheorghe Smeoreanu este un ziarist născut la Râmnicu Vâlcea şi care trăieşte, de ani buni, la Albota, Argeş. A fost fondator al unor publicaţii ce au atins pragul de cel mai citit cotidian din provincie – „Curierul de Vâlcea”, „Curierul zilei”, „Societatea Argeşeană”, fiind, în prezent, editorialist al revistei „Criterii Naţionale”. Neuitând dragostea dintâi, conduce o revistă literară la Râmnicu Vâlcea, „Vâlcea literară”.

Se ştie mai puţin că a întreprins călătorii de documentare la Cercul Polar, în Sahara, în China, în S.U.A., Chile, Peru, Columbia, Senegal,

JEAN DUMITRAȘCU

(continuare în p. 6)

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Traista de bunătăți și binecuvântări

Turnul din Pisa se înclină! Domul din Veneția intră la apă câțiva centimetri pe an, Ierusalimul a fost dărâmat cu templu cu tot! Atlantida nu mai este! Cu cât ne ticăloșim mai mult, cu atât vor dispărea și alte osteneli ale oamenilor. Tot ce s-a zidit din silnicie a pierit! Numai zidirile din dragoste durează.

Oamenii au căldura Duhului Sfânt pe dinăuntru, iar cea a naturii este doar un adaos care, atunci când se roagă cu credință, nici nu le mai este necesară. Se vede bine că Duhul Sfânt umblă cu traista lui de bunătăți și binecuvântări.

Lăsându-ne înghițiți, cu voia noastră, de cele mai moderne apucături cu care ne îmbie cu stăruință ziua de azi și cea de mâine, vom ajunge, în cele din urmă, la o pustiire a sufletului și la cea mai mare sărăcie a spiritului nostru, care va rămâne ca un pământ pustiu și fără apă.

Efortul fizic cel mai folositor pentru trup și pentru suflet deopotrivă sunt metaniile. Cine poate face multe metanii să nu ezite. Ele reprezintă un exercițiu complet pentru fortificarea și dinamizarea trupului.

Așa se răsfăța lumina la chindii, cu soarele la o suliță de deal, gata de a apune, încât aveai impresia că era lumina lină trimisă direct de Dumnezeu, ca să învăluie lumea Lui, pe care a creat-o.

Cum trebuie să ne rugăm? Cu stăruință și curaj nebun! Cu inima curată! Iertând tuturor toate! Cu inimă înfrântă și smerită!

Dorul de îndreptare și silința de a nu mai greși reprezintă drumul drept.

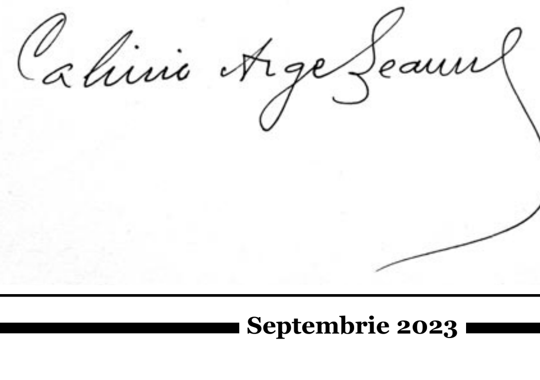
A învăța virtutea delicateții este cel mai greu lucru de pe pământ. Și cu toate acestea, au fost ființe ale lui Dumnezeu care au dat dovadă de absolută delicatețe.

Șirul păcatelor de moarte începe cu mândria.

Pentru a fi om cu adevărat trebuie să fii om de treabă, să ai bun simț. Dacă nu ai bun simț, nu ajungi nimic: nici sfânt, nici în rai. Nu ajungi nimic.

Să nu uităm: când nu mai iubim pe Dumnezeu, natura și omul, suntem deja morți demult! Doamne, Iisuse, Regele și Împăratul Iubirii, adună-ne laolaltă ca să fim copiii Iubirii Tale Veșnice!

Acolo unde lucrarea este mai mare și mai importantă, loviturile diavolești sunt mai înverșunate.

Gheorghe Grigurcu

„Dumnezeu ți-e martor”

■ Mirabil meșteșug poezia, dar și durere conținută, incipit topindu-se îndată în final, abandon cu aspectul îmbrățișării, asumare senină a nimicniciei de toate zilele, cum, cultivând-o, ți-ai mai putea dori libertatea? În poezie libertatea nu e doar riscant dependentă de factori exteriori, e însuși felul său de-a fi.

■ A.E.: „Nu știu ca X să fi lingușit pe cineva, dar îi plac mult lingușitorii. Să fie mișcătoarea atenție acordată unei alterități?”.

■ Orice limită se străduiește a vorbi despre sine, a-și susține cauza cât mai convingător în fața infinitului. Drept care atâtea produse ale artei.

■ „E important să avem un secret și presimțirea a ceva ce nu poate fi cunoscut. Ne umple viața cu o nuanță de impersonal, cu un numinos. Cine n-a avut niciodată experiența acestui lucru a pierdut ceva esențial. Omul trebuie să simtă că trăiește într-o lume care este misterioasă într-o anumită privință, să simtă că în ea se întâmplă și lucruri a căror experiență o poate trăi, chiar dacă rămân inexplicabile, și nu numai acelea care se desfășoară în limitele așteptărilor. Neașteptatul și incredibilul țin de această lume. Numai atunci viața este întreagă” (Jung).

■ Jurnal. X notează exclusiv fapte pentru că nu dispune de impresii, nu dispune de impresii pentru că nu dispune de sensibilitate, nu dispune de sensibilitate pentru că nu dispune decât de un sine standardizat. A.E.: „Dar cu ce-și umple paginile?” Citește-l dacă te poate interesa.

■ Un adevăr cum un veșmânt amplu, în cutele căruia găsești un alt adevăr mai puțin vizibil, însă care ți se potrivește în mai mare măsură.

■ Două modalități de a stimula (idealiza) elanul vital: a integra făcutul în nefăcut, a integra nefăcutul în făcut.

■ „Ritmul în care dispar speciile este înfricoșător – și anume, de până la 1000 de ori mai rapid decât în trecut, după cum au calculat oamenii de știință. Organizația interguvernamentală pentru biodiversitate și servicii ecosistemice IPBES avertizează că, în decurs doar de câteva decenii, ar putea să dispară un milion de specii de animale și plante, dacă oamenii nu regândesc modul în care folosesc pământul și mările, dacă nu vor proteja mai bine mediul și nu vor limita schimbările climatice. Acesta este începutul unei extincții în masă. În ultimii 500 de milioane de ani din istoria Pământului s-au mai produs doar cinci asemenea fenomene, cel mai recent având loc acum 66 de milioane de ani, când un meteorit cu un diametru de 14 kilometri s-a prăbușit pe Terra și a provocat dispariția dinozaurilor (...) Așadar, atunci când vorbim despre cea de-a șasea extincție în masă, omul este «meteoritul»” (Formula As, 2022).

■ Lucruri care se vor rosti din simplul motiv că nu s-au rostit până acum. Conștiința umană încearcă a scăpa treptat de poverile sale ca și cum ar deșerta un sac până la fund.

■ N-ai avea spaime, dacă n-ai avea speranțe. N-ai avea speranțe, dacă n-ai avea spaime.

■ Amintirile. Se întorc clipe trăite cu un straniu, copleșitor gust al celor netrăite.

■ „Lumea nu durează decât prin beția generoasă a sănătății, una din forțele minunate ale tinereții care mai numără printre altele și ingratitudinea și insolența” (Louis Ferdinand Céline).

■ Scriptor. Efect pozitiv. Reducând atenția inclusiv cea față de sine a eului, oboseala reduce anxietatea. Benefica prostrație cu care cochetează.

■ 7 ianuarie 2021. Încă o zi de Sfântul Ioan. Cum să nu-ți amintești de Ion Mihail Popa, cel mai pur dintre cei trei mari prieteni pe care ți-a fost dat să-i ai, demult plecat dincolo precum și ceilalți? O bunătate arhaică, o înnăscută imunitate la păcat, o mișcătoare simplitate ce nu excludea poezia cu ale sale sfios-temerare aspirații. Un înger mundan. Îl rog și acum să mă ierte dacă i-am greșit cu ceva.

■ „Națiunea care separă înțelepții de războinici va avea lași care să cugete și proști care să lupte” (George Orwell).

■ Logistica lingușitorului ține de prezent. Cât privește trecutul și viitorul, Dumnezeu cu mila.

■ Trecutul. O fotografie de odinioară, o melodie veche, un text de atunci se pot încărca de-o amintire obiectivă, a timpului însuși, proiectând asupra ta o nostalgică adiere. E ca și cum ar fi o amintire proprie, neomologată. Evlavia cu care te simți îndemnat s-o întâmpini.

■ „Poveste senzațională și emoționantă! Alessandro Madini, de 62 de ani a găsit-o pe cățeaua sa, numită Alba, după 13 ani. Bărbatul care locuiește împreună cu familia sa în Udine, oraș din nord-estul Italiei, nu mai credea că o va găsi vreodată. A fost distrus când a pierdut-o pe Alba, în 2009. (...) Un bărbat, care s-a recomandat Eduardo Valentin, i-a spus că o cățea bătrână a fost adusă recent la adăpostul de animale abandonate de care se ocupă. A descoperit că animalul purta un microcip cu ajutorul căruia a fost identificată. E o bucurie de nedescris în familia lui Alessandro după revenirea Albei” (Click, 2022).

■ Graba strică treaba. Din păcate se întâmplă nu o dată, suplimentar, să te grăbești nu pe un drum pavat, ci pe unul de țară, bolovănos.

■ A.E.: „Dubiul: modul cel mai rezonabil de a face față lumii și nu de puține ori chiar și ție însuți. De-a ocoli, prevenitor, certitudinile, aidoma unor obstacole solemne. De a-ți continua astfel mersul, având aerul că te-ai oprit.”

■ „În epoca noastră, în care oamenii par mai mult ca oricând să confunde înțelepciunea cu cunoașterea și cunoașterea cu informația, când se caută rezolvarea problemelor vieții cu mijloace inginerești, se naște un nou provincialism căruia i se cuvine poate un alt nume. Este un provincialism nu în spațiu, ci în timp; un provincialism pentru care istoria este numai o cronică a invențiilor omenești, folosite o vreme și apoi aruncate; un provincialism pentru care lumea este doar proprietatea celor vii, o proprietate în care cei dispăruți nu-și au partea. Primejdia unui astfel de provincialism constă în faptul că noi toți, toate popoarele de pe glob, riscăm să devenim provinciali” (T. S. Eliot).

■ Cel ce duce o viață izolată poate ajunge să aibă dificultăți când stă de vorbă cu semenii, aidoma unui violonist ori sportiv care, întrerupându-și prestația o vreme, nu mai e „în formă”.

■ Cât de greu e să afli la cunoștințele pe care le mai ai amintiri apropiate de cele ale tale! Din politețe încerci a le găsi scuze: fie că sunt încă tineri (dar mai toți sunt acum, indiferent de vârstă, mai tineri decât tine) pentru a avea amintiri, fie că nu le-au avut niciodată, ca și cum n-ar fi cunoscut așa-numitele boli ale copilăriei.

■ Amiază de noiembrie. Spre Sud un cer de o paloare ambiguă, sever și înduioșat, îndepărtat și apropiat, cu un fior de sacră promisiune. A.E.: „Ce crezi că promite?” Un alt cer similar.

■ Apa adăpându-se pe sine.

■ „Scrierile mele, cred, nu lasă deloc impresia vreunei suferințe ieșite din comun. Întrebat frecvent dacă scrisul este pentru mine o suferință sau o plăcere, n-am știut niciodată ce să răspund; adevărul e că reprezintă altceva, care poate să îmbrace amândouă aceste aspecte. În orice caz, reprezintă o extremă excitație nervoasă, o exaltare care mă epuizează degrabă” (Michel Houellebecq).

■ Un adevăr stângaci, aidoma unui om sfios.

■ X, tip „corect”, „drăguț”, dar intuiești că e din rândul celor care abia așteaptă ca, punând mâna pe o funcție, să se distanțeze reglementar de tine.

■ Începi să te temi de lucruri, lucrurile încep să se teamă de tine. Unde e acea senectute fără pic de nor, Eden aidoma copilăriei? Poate într-o lume care încă n-a luat naștere.

■ „Răul poate să-l facă oricine, cât de nevolnic ar fi. Binele însă e numai pentru sufletele tari și firile călite. Răul: lapte pentru copii; binele: carne pentru adulți. G. Duhamel creând pe bietul amploaiat Salavin, pornit dintr-odată pe sfințenie și sfârșind înfrânt, a înțeles cum stau lucrurile. Sfințenia și bunătatea nu sunt la îndemâna oricui. Una-i să bați mingea pe maidan, alta să faci scrimă. Se cere o pregătire, un antrenament aspru. Pentru această cauză se mortifică (și se întăresc) monahii în fel și chip înainte de a îndrăzni s-o apuce pe calea faptelor bune. Păcat de ioghini că urmăresc depărtarea de lume, dincolo de bine și de rău, iar nu facerea binelui și trăirea dragostei, pentru că de pregătit ar fi bine pregătiți” (N. Steinhardt).

■ Dumnezeu ți-e martor că la început ai vrut să fii doar pentru a fi. Ulterior au venit lucrurile legate de un țel sau altul, prea adesea impure, care compun viața. Te simți nu o dată un Celălalt nu pentru semeni, ci pentru tine însuți.

■ Moment negru. Carnația realului străpunsă implacabil până la os. Priveliștea cinică a unui real scheletic. Nu poți face altceva decât să-i dezmembrezi resturile. Oare ce va rămâne aici, ce va trece dincolo? Va fi cu putință să treacă ceva dincolo?

■ X scrie pentru a fi înțeles de cititori, Y scrie pentru a se putea înțelege întrucâtva pe sine.

■ A.E.: „Isprăvile unui lingușitor care aspiră a se depăși pe sine. Ai putea lua în serios pe cineva care te-ar propune pentru titlul de campion național la box?”

■ „Într-o regiune a Siberiei se dezgheață porțiuni imense de permafrost. Din punct de vedere climatologic, acest lucru este la fel de alarmant ca și retragerea ghețarilor. Pământul, înghețat anterior la adâncimi mari, eliberează cantități uriașe de metan, care este un gaz cu un puternic efect de seră. Procesul de dezgheț scoate însă la lumină și carcase bine conservate de animale preistorice, așa cum s-a întâmplat în august 2018, cu un cap uriaș de lup. El are o vechime de aproximativ 32. 000 de ani. Gheața a ajutat la conservarea blănii, a dinților și chiar a limbii animalului” (Formula As, 2022).

■ Milă pentru tot ce există, mai puțin pentru tine însuți.

■ Un lucru făcut până la capăt îți trezește nostalgia unuia încă nefăcut, eventual imposibil.

■ X e prea tradițional, închis în limbajul de lemn al predicii pentru a fi convingător în postură intelectuală. Y e prea intelectualizat, deschis dubiilor, pentru a fi convingător în postura clericală.

■ N-ai încotro. Te confesezi mai întâi ție însuți apoi, în izolarea compactă de care ai parte, din nou ție însuți.

■ „Mă gândeam că autoritatea este aidoma conceptelor: pierde în materie de limpezime, ceea ce câștigă în extensie; pierde din intensitate, din incandescență, din forță, ceea ce pare să câștige exercitându-se asupra celor mulți. Îmi plăcea să seduc, ba chiar îmi petreceam o grămadă de timp cu această îndeletnicire; însă și eu credeam că spațiul firesc al seducției, lungimea sa de undă potrivită, izvorul ei nu era lumina, ci umbra” (Bernard-Henri Lévy).

■ O fântână visând adâncimea unei mări. O mare visând calmul unei fântâni.

■ „Să visezi, să visezi nebunește și să nu lași să se vadă nimic” (Jules Renard).

■ Nefiind neprihănit, revolta ta împotriva răului e în unele momente o revoltă împotriva ta însuți.

■ Destin. S-a răfuit întreaga viață cu cine nu trebuia, dușmanii săi veritabili rămânând neatinși.

■ „Dumnezeu trimite nenorocirea fără distincție, celor răi ca și celor buni, așa cum trimite ploaia și soarele. Nu a păstrat crucea doar pentru Cristos. El nu intră în contact cu individul uman ca atare decât prin harul spiritual pur care răspunde privirii ațintite spre el, adică exact în măsura în care individul încetează să fie individ. Nici un eveniment nu e dar al lui Dumnezeu, doar harul este” (Simone Weil).

■ Senectute. O greșeală pe care o corectezi, apoi alta, altele de același gen pe care le lași în voia lor. O saturație a exigenței?

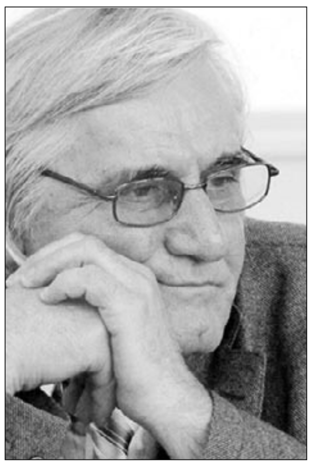
■ A căuta: a fi plin de imaginea obiectului căutat, a găsi: a fi plin de tine însuți. Obiectul se exteriorizează, dispare.

■ Dacă Dumnezeu sălășluiește mai curând în amintire decât în speranță?

Trecutul. O fotografie de odinioară, o melodie veche, un text de atunci se pot încărca de-o amintire obiectivă, a timpului însuși, proiectând asupra ta o nostalgică adiere. E ca și cum ar fi o amintire proprie, neomologată. Evlavia cu care te simți îndemnat s-o întâmpini.

jurnal de idei

Nicolae Oprea

Cu înclinaţie evidentă spre cercetarea ştiinţifică aplicată la text, bine documentată, autoarea exerciţiilor de lectură este atrasă de sondarea în profunzime a unor scrieri consacrate, pornind de la ipoteze teoretice.

Cronica literară

Exerciţii de lectură, sub semnul recitirii

După un *Fragment de istorie literară contemporană*, cum menţionează în subtitlu, *Grupul de la Durău* (2016), Mariana Rânghilescu – coautoare la manuale de Limba şi Literatura română – a revenit în actualitatea editorială cu o culegere complexă de studii şi eseuri, *Exerciţii de (după) lectură* (Ed. Junimea, Iaşi, 2021), în care comentează deopotrivă literatura universală şi literatura română, cu valorile ei de ieri şi de azi. Afirmând tranşant *Dreptul de a reciti* într-un gen de jurnal cu rost de argument al cărţii, autoarea demonstrează cu dezinvoltură în cuprinsul ei plurivalenţa lecturilor repetate. Nu întâmplător analiza propriu-zisă se deschide cu *Trei interpretări ale romanului* Cititorul *de Bernhard Schlink*, completând percepţia formală a textului ilustrativ cu una antropologică şi alta psihanalitică. În *Partea I* a volumului sunt comentate, apoi, în registrul „lecturii reflexive”, romanele care-i stârnesc fantezia exegetică, din postura cititorului erudit: *Pe drum* (Jack Kerouac), *Dezonoare* (J.M.Coetzee) şi *Robinson Crusoe* (D. Defoe), considerat *mitul perfect al începuturilor europenismului modern*; poemele în proză ale lui Rimbaud din *Un anotimp în infern.* Ca o punte de legătură între literatura română şi cea universală, prin concepţia tematică anti-totalitaristă, remarcabilă este analiza romanelor *Animalul inimii* şi *Muzica unei vieţi*, concepute de scriitoarea de origine română Herta Műller, premiantă Nobel, şi rusul Andrei Makine.

Cu înclinaţie evidentă spre cercetarea ştiinţifică aplicată la text, bine documentată,

autoarea *exerciţiilor de lectură* este atrasă de sondarea în profunzime a unor scrieri consacrate, pornind de la ipoteze teoretice. Un interes aparte îi trezesc miturile şi motivele biblice transfigurate în literatură sau în alte arte. Precum în studiile *Iosif şi soţia lui Putifar, Cain – mit, demitizare, remitizare, Întâlnirea dintre Eros şi Thanatos*, adăugând şi *Personajul goethean* – pornind de la pactul cu Diavolul. În primul studiu de acest gen, premisa interpretării este preluată de la Denis de Rougemont (*Iubirea şi Occidentul*): confruntarea dintre Eros („iubirea-pasiune”) şi Agapé („iubirea divină”). Iar textul pe care se aplică demonstraţia analitică este romanul lui Thomas Mann *Iosif şi fraţii săi.* Mitul lui Cain – prelucrat din *Biblie* – este urmărit prin semnificaţiile sale conferite prin „remitizare” în câteva opere ilustrative: *Cain (un mister)* de Byron, *Legenda secolelor* de V. Hugo, *La răsărit de Eden* de J. E. Steinbeck, *Familia Adam* de M. Tournier şi *Aşteptându-l pe Godot* de S. Becket. În studiul complementar al confruntării dintre Eros şi Thanatos, figura evreicei biblice Iudita este reliefată ca „sursă de inspiraţie” nu doar în literatură (de la Dante la Girodoux), ci şi în pictură sau muzică. Analiza nu se desprinde de text, remarcându-se prin citarea amplă a fragmentelor ce reflectă ideile (la fiecare paragraf), ca semn de probitate argumentativă.

Partea a II-a a volumului, dedicată literaturii române, surprinde prin diversitatea tematică şi grila de selecţie restrânsă a lecturilor. Împrejurarea relativizantă se explică prin dorinţa autoarei de reinterpretare originală a unor opere consacrate. Din perioada interbelică îi trezesc interesul în acest sens: drama *Patima roşie* a lui Mihail Sorbul; romanele *Şarpele* (*Mit şi epifanii...*) de Mircea Eliade şi *Ciuleandra* de Liviu Rebreanu; proza scurtă a lui Urmuz *Pâlnia şi Stamate* (*între absurd şi parodie*). Iar dintre poeţi sunt preferaţi B. Fundoianu (*Metamorfozele identităţii şi ale poeziei*) şi Tudor Arghezi cu *Psalmii,* din care se comentează „problematica fundamentală”: „nevoia de comunicare între eul poetic şi Tatăl ceresc”. În analiza romanului rebrenian, Mariana Rânghilescu îşi fructifică disponibilitatea pentru metodologia modernă de analiză, propunând două lecturi convergente: „o abordare psihanalitică” şi o „interpretare structuralistă”. Se pare că evaluarea conclusivă rămâne aceeaşi, indiferent de tipul lecturii practicate, din moment ce aprecierea următoare se repetă *ad litteram* şi după a doua lectură: „Cele două personaje, Puiu Faranga şi Ion Ursu, pacientul şi medicul, ilustrează cel mai bine poetica interiorităţii, cât şi poetica incertitudinii.”.

Nu lipseşte din comentariile cu timbru personal – în mod firesc, pentru autoarea din Botoşani – clasicul Eminescu, abordat prin reinterpretarea poeziei de dragoste şi „Arta construirii personajului” din *Sărmanul Dionis.* În cazul poeziei (*Iubirea „curtenească” şi iubirea „corporalistă” în poezia eminesciană*), imboldul ideatic al recitirii provine de la Jose Ortega Y Gasset, pentru a demonstra că erosul la Eminescu „pendulează între spiritualizare şi frenezie pasională”. Cum accentuează în concluzie: „Trupul şi sufletul indică existenţa duală, de aici drama omului, etern împărţit între elanuri spirituale şi dorinţe carnale. Eminescu ilustrează perfect drama conştiinţei care nu poate trăi niciodată, simultan, „oglinda sufletului” şi „crâmpeiul de materie”. Dintre scriitorii contemporani sunt selectaţi spre lectură metodică doar oniricul Leonid Dimov (cu *Poemul odăilor*), dramaturgul Marin Sorescu (prin *Iona*) şi disidentul Dorin Tudoran. Creaţia poetului din urmă este valorificată în formatul unei schiţe monografice, în cadrul căreia Mariana Rânghilescu şi-a propus să demonstreze situarea poetului exilat în S.U.A. în promoţia şaptezecistă a literaturii postbelice şi calitatea sa de model „al rezistenţei şi moralităţii, ca om al cetăţii”. În continuitate cu această perspectivă monografică se situează studiul *Lumea exilaţilor*, susţinut de un corpus documentar detaliat. În ipostaza istoricului literar, autoarea distinge două etape în cronologia exilului românesc: până în 1945 şi intervalul 1945-1989. Fenomenul înstrăinării începe cu „exilul ca fugă” pe vremea cronicarilor moldoveni, continuă cu exilul „ca destin princiar” (D. Cantemir), exilul din „motive personale” ori „politice”, „exilul diplomaţilor” şi al legionarilor simpatizanţi etc. Se încheie cu *Exilul celor care n-au putut „să vieţuiască” în cultura română*, după instaurarea comunismului. Lista celor stabiliţi în străinătate şi a revistelor editate în diaspora este, cred, exhaustivă şi poate fi consultată cu folos de criticii/ istoricii literari contemporani.

Mariana Rânghilescu îşi depăşeşte condiţia didactică de cititor profesionist (ca profesor de literatură) cu deprinderi descriptive şi rezumative prin metodele moderne de abordare analitică a operei unor autori canonici, asimilate din perspectiva conceptuală unor teoreticieni consacraţi ai literaturii universale. Din *Bibliografia* ataşată – e drept, inconsecvent – la fiecare capitol aflăm şi numele acestora, cu sursa paradigmatică, de la Gilbert Durant la Hugo Friedrich.

Biblioraftul cronicarului

I. Negoiţescu, Radu Stanca, *Un roman epistolar, Ediţie integrală*, Coordonare, note şi postfaţă de Ion Vartic, Ediţie îngrijită de Ioan Cristescu şi Ion Vartic, Ed. Polirom, Iaşi, 2022;

Al. Cistelecan, *Bilete de favoare*, Ed. Charmides, Bistriţa, 2023;

Mihai Cimpoi, *Mircea Horia Simionescu // Scrierea ca fiinţă şi lucru, Eseu monografic*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2023;

George Sicoe-Vidreanu, *Jucătorul de cuvinte*, versuri, *Cuvânt înainte* de Dan Cristea, prezentare pe copertă de Aurel Rău, Ed. Eikon, Bucureşti, 2023;

Maria Alexandra Iliescu, *Madame, de anul acesta, să mărturisim lumina!*, prefaţă de Denisa Popescu Martin, versuri, Ed. Art Creativ, Bucureşti, 2023;

Gelu Ungureanu, *Năframa de plumb // Pretexte erotice*, versuri, prezentare pe copertă de Robert Şerban, Ed. Eikon, Bucureşti, 2023;

Kir Papas, *Arheolog printre eresuri*, epigrame, prefaţă de Mihai Stan, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2023;

George Ioan Canache, *Renăscut*, roman, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2023;

Constanţa Popescu, *Necuprinsul cuvintelor // Povestiri în soliloc*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2023;

Silvan G. Escu, *Alergătura hamsterului*, proză scurtă, Ed. Kafka, Bucureşti, 2023;

Florentin Popescu, *AQcei scriitori minunaţi şi escapadele lor*, Ed. Rawex Coms, Bucureşti, 2023;

Domniţa Neaga, *Sufletul cuvântului – cronici literare -*, prefaţă de Cristian Gabriel Moraru, Ed. Aius, Craiova, 2022;

Niculae Ionel, *Litere // Exerciţii de admirare*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2023;

Maria Monica Stoica, *Paradigme literare*, Ed. Limes, Floreşti - Cluj, 2021;

Dan Gîju, *Epistolaria // De la „dragă nenicule” la „stimate domnule colonel”*, Corespondenţa anilor 1971-2016; Ed. Favorit, Bucureşti, 2023.

Şcoala de la Târgovişte // Tradiţie şi continuitate, volum îngrijit şi prefaţă de Mihai Stan, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2023. Colaboratori: Mihai Cimpoi, Nicolae Georgescu, Marin Iancu, Nicolae Oprea, Florentin Popescu, Petre Gheorghe Bârlea, Aurel Maria Baros, Margareta Bineaţă, George Coandă, Victor Petrescu, Emil Stănescu ş.a.

Octavian Soviany

Istoria literaturii

Un mizantrop

Elegiile şi meditaţiile lamartiniene, în ton cu atmosfera romantică a epocii, nu reprezintă partea cea mai rezistentă a creaţiei lui Grigore Alexandrescu. Ele păcătuiesc printr-un limbaj relativ sărac şi inexpresiv, printr-un repertoriu imagistic convenţional precum şi, aşa cum arăta G. Călinescu, prin abundenţă şi prozaism. Le lipseşte un frison romantic autentic, iar în această ordine de idei, istoricul literar Al. Dima observa: *"În poezia tinereţii sale, Grigore Alexandrescu se încadrează cu totul sensibilităţii romantice de tip dominant lamartinean fără a dezvălui numaidecît o influenţă specifică, Sentimentul naturii nu e prea dezvoltat şi, în ce priveşte sentimentul cosmic, manifestarea lui e – în genere – redusă. Nu ne întâmpină, prin urmare, largi viziuni de ansamblu, ci doar mici peisaje astrale uneori private contemplative, alteori incadrate finalităţii ultime a fiecărei piese în parte. Poetul nu are preferinţe solare – ci – dimpotrivă – selenare şi stelare".*

Alexandrescu se situează la un nivel mai înalt atunci când abordează speciile clasice, fabula, epistola sau satira. Posteritatea l-a omologat drept cel mai mare fabulist român. S-a spus despre fabulele sale că sunt construite după modelul celor ale lui La Fontaine, au aerul unor scenete şi se remarcă prin mişcarea lor scenică, ca şi prin dialogurile pline de vioiciune. Replicile personajelor dovedesc inventivitate şi sunt pline de spirit: *"Un şoarece de neam, şi anume Raton,/Ce fusese crescut sub pat la pension,/Şi care în sfârşit, după un nobil plan,/Petrecea retirat într-un vechi parmazan,/Întâlni într-o zi pe chir Pisicovici,/Cotoi care avea bun nume-ntre pisici./Cum că domnul Raton îndată s-a gătit/Se o ia la picior, nu e de îndoit./Dar smeritul cotoi, cu ochii în pământ,/Cu capu-ntre urechi, cu un aer de sfânt,/Începu a striga: -De ce fugi, domnul meu?/Nu cumva îţi fac rău? Nu cumva te gonesc?/Binele şoricesc cât de mult îl doresc/Şi cât îmi eşti de scump, o ştie Dumnezeu!/Cunosc ce răutăţi v-au făcut fraţii mei,/Şi că aveţi cuvînt să vă plîngeţi de ei;/Dar eu nu sînt cum crezi; căci chiar asupra lor/Veneam să vă slujesc, de vreţi un ajutor./Eu carne nu mănînc; ba încă socotesc,/De va vrea Dumnezeu, să mă călugăresc."* (*Şoarecele şi pisica*). *Toporul şi pădurea* se remarcă (observa G. Călinescu) prin *"dizertaţia molierescă ce taie răsuflarea"*: *"Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face,/Dar că vorbea odată lemne şi dobitoace/Nu rămâne-ndoială; pentru că de n-ar fi,/Nici nu s-ar povesti./Şi caii lui Ahil, care proorocea,/Negreşit că au fost, de vreme ce-l trăgea./Întîmplarea ce ştiu şi voi s-o povestesc/Mi-a spus-o un bătrân pe care îl cinstesc/Şi care îmi zicea/Că şi el o ştia/De la strămoşii lui,/Care strămoşii ai lui zicea şi ei c-o ştiu/De la un alt strămoş, ce nu mai este viu/Şi p-ai cărui strămoşi, zău, nu poci să vi-i spui./Într-o pădure veche, în ce loc nu ne pasă,/Un ţăran se dusese să-şi ia lemne de casă./Trebuie să ştiţi, însă, şi poci să dau dovadă,/Că pe vremea aceea toporul n-avea coadă./Astfel se încep toate: vremea desăvârşaşte/Orice inventă omul şi orice duhul naşte."* O lume distopică, în care guvernează legile absurdului, dar care seamănă în spiritul ei cu "tiraniile" de pe vremea lui Alexandrescu, este evocată în *Oglindele*: *"Am citit altădată, nu mai ştiu în ce carte,/Că într-o ţară mare, de aici nu departe,/Plăcuta frumuseţe trecea de urâciune:/Câţi se-ntâmpla s-o aibă se socotea slutiţi;/Iar frumoşi de minune/Se socotea aceia ce era mai pociţi./Oglinzi ca să se vază nu se afla în ţară,/Şi era poprit lucru să s-aducă d-afară./Aşa fieştecine/Socotea despre sine/Ceea ce auzea,/Căci chiar undele gârlei ce curgea prin cetate/Era atât de negre ş-atât de-ntunecate,/Încât nu putea omul nici umbra a-şi vedea."*

Meritele fabulistului Alexandrescu sunt de necontestat, totuşi poetul şi-a atins nivelul maxim de performanţă în epistole şi satire, care se potriveau cel mai bine cu tipul său de personalitate, caracterizat prin fineţe, ironie, darul vorbei de duh, detaşare, înclinare spre scepticism. Recuzita romantică e abandonată, iar ideea de progres i se pare acum îndoielnică. În *Epistola către Voltaire*, Alexandrescu îi reproşează scriitorului francez că a contribuit la răspândirea necredinţei şi, în felul acesta, la slăbirea moralităţii: *"Tu, ca odată Satan, pe om din rai l-ai gonit,/Nădejdea, rodul ceresc, în inimi o ai călcat,/Şi care despăgubiri în locul ei ne-ai lăsat?/Ucideri şi desfrânări, iată ce-ţi suntem datori!/Viaţa-ai făcut-o grea sărmanilor muritori,/Iar pe şceleraţi i-ai scos din jugul lor neplăcut./Vor în zadar a-ţi găsi un cuget ce n-ai avut,/A zice că te-ai luptat abuzul să războieşti;/Nu, temelia-ai surpat în dogmele creştineşti."* În aceeaşi poezie, tabloul pestriţ al literaturii române a epocii e privit cu un ochi critic, descoperindu-i-se toate petele negre, vanităţile exacerbate şi imposturile: *"Aş vrea să poţi să-nviezi, o zi numai să trăieşti,/Parnasul nostru să-l vezi, apoi să ne mai vorbeşti./Unul, iscoditor trist de termeni încornoraţi,/Lipsiţi de duh creator numeşte pe toţi ceilalţi./Se plânge că nu-nţeleg acei care îl ascult,/În vreme ce însuşi el nu se-nţelege mai mult./Altul, strigând furios că suntem neam latinesc,/Ar vrea să nu mai avem nici un cuvânt creştinesc,/Şi lumii să arătăm că nu am degenerat;/Altul ce scrie pe şleau ca preotul de la sat/Zice că e desluşit, se crede simplu; iar eu/Mă trag deoparte, privesc, şi scriu cum dă Dumnezeu./Cu toate-acestea luăm titluri de mari autori,/Dăm sfaturi şi osândim, ne facem legiuitori,/Ne credem pe cât putem ai lui Apolon nepoţi,/Râdem de unii câţiva, şi publicul de noi toţi."* Scepticismul poetului e împins însă şi mai departe: el ajunge să se îndoiască de utilitatea socială a poeziei şi dobândeşte convingerea că nici natura umană, nici societatea nu pot fi îndreptate prin scris: *"M-aş mângâia d-aceasta, când aş vedea că, poate,/Prin scrieri vom preface năravuri desfrânate;/Atunci, lăsând odihna, pentru al multor bine,/Aş zice şi aş face cât spânzură de mine./Acum însă ce iese, de-oi alerga prin casă,/De m-oi lovi de-un scaun, de sobă şi de masă,/Ca să arăt în versuri, în rânduri măsurate,/Că cinstea şi virtutea sunt lucruri lăudate,/Că numai fapta bună este izvor de bine,/Iar cea rea îşi aduce pedeapsa ei cu sine?/Astea sunt prea frumoase şi bune pe hârtie,/Cine însă le-ascultă sau va ca să le ştie?/De când lumea e lume, ce carte omenească/Putu de fapte rele pe oameni să oprească,/Tiranilor să-nsufle a patriei iubire,/Pe cei fără de suflet să-i facă cu simţire,/Pe hoţi să-i îndemneze cu cinste să trăiască,/Şi câţi judec norocul să nu-l năpăstuiască?/Cânte lupii şi urşii în pilde cât le place/Omu-şi caută treaba şi tot ce-a-nvăţat face./Poveţele sunt vorbe, dar fapta e departe;/Şi prea puţini urmează moralul dintr-o carte."* (*Epistolă Dlui V. II*) Dar îndoielile lui Alexandrescu nu se opresc nici aici; el descoperă că poezia nu-i decât o înşiruire de clişee şi de convenţii, un fel de număr de iluzionism care n-are nicio legătură cu realitatea (*"voluptuos joc de icoane"* - cum va spune mai târziu Eminescu), plasat sub semnul obsedant al zădărniciei: *"Dar adeseaori poeţii lucrurile zugrăvesc/Nu precum sunt în fiinţă, ci cum şi le-nchipuiesc./Şi acei ce fericita neavere-au lăudat/Ale ei dulceţi şi bunuri nu cred să le fi gustat./Nimfele le văd desculţe; îmbrăcate-n piei de oi,/Păstoriţele, pe viscol, pe furtune şi pe ploi,/De a lor ticăloşie ocolite ca de-un lanţ,/Îţi ridică toată pofta de a face vreun romanţ./Mie-mi pare rău din suflet, căci de aş fi nimerit/Ciobăncuţe cum văzusem într-o carte ce-am citit,/Ca un om care din fire nu am fost aristocrat,/Fără pierdere de vreme m-aş fi şi amorezat./Acum însă ce pot face, cu ce mijloc să suspin,/Când nimica nu mă doare şi când nu simt nici un chin?/Bine-ar fi dacă vederea aş putea s-o amăgesc,/Ş-un obiect ce urât este frumos să-l închipuiesc;/Dar măcar deşi-nchid ochii, nu pot imita detot,/Pe modelul rătăcirii, pe viteazul Don Quichotte"* (*Epistolă dlui I. C.*). Convins de inutilitatea scrisului său, Alexandrescu pare acum pregătit să renunţe la poezie (e preludiul *Scrisorii II* a lui Eminescu): *"Dar destul, iubită muză, stai să te mai odihneşti,/Că puterea-ţi este slabă, şi cam lesne osteneşti."* Şi căzut în mijlocul unui realităţi prozaice va fi primul poet român ce descoperă un sentiment "modern": plictiseala, care e mai mult decât o dispoziţie de moment, e "urâtul existenţial", generat de o senzaţie apăsătoare de monotonie, de stagnare, de lipsă de orizont: *"Aici nu sunt văi sau dealuri, nu sunt crânguri sau păduri,/Care-mpodobesc cu fală sânul veselei naturi,/Şi de unde îşi înaltă cântăreţul zburător/Imnurile-armonioase l-al naturii ziditor./Nu e locul însuflării ş-al înaltei cugetări,/Ce umple duhul de gânduri, inima de desfătări,/Ci câmpie fără margini, ce arată nencetat/O vedere monotonă ochiului cel întristat./Spre amiazăzi se vede nişte pomi şi nişte vii,/Nişte salcii semănate ici şi colea pe câmpii./Iar la răsărit departe a lor frunte îşi ivesc/Nişte munţi care cu slava cea pierdută se fălesc./(...) Alt ori încotro-ntorci ochii şi oriîncotro priveşti,/Nimic nu se mai arată, deşertul îl întâlneşti./Se preumblă peste câmpuri milioane de ţânţari,/Care după răutate seamănă a oameni mari;/Muşcă cât îi iartă gura şi cu câte au puteri,/Prin cântări mă desfătează, parc-ar fi paracliseri./Turme de oi sunt mulţime, însă încă n-am găsit/Un păstor ca în idile, un cioban de pizmuit."*

Meritele fabulistului Alexandrescu sunt de necontestat, totuşi poetul şi-a atins nivelul maxim de performanţă în epistole şi satire, care se potriveau cel mai bine cu tipul său de personalitate, caracterizat prin fineţe, ironie, darul vorbei de duh, detaşare, înclinare spre scepticism.

Aceeaşi stare de spirit se regăseşte în *Satiră. Duhului meu*, care rămâne capodopera lui Grigore Alexandrescu. S-a spus că modelul poetului ar fi cunoscuta satiră a lui Boileau *A son esprit*, dar asemănările se mărginesc la titlu şi la atitudinea autoironică pe care o adoptă ambii autori, în aparenta lor gâlceavă

(continuare în p. 7)

studii

Sorin Lavric

Cronica ideilor

Femei de duh

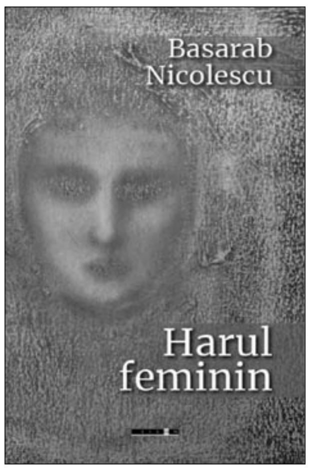
BASARAB NICOLESCU, *Harul feminin,* Bucureşti, Editura *Eikon*, 2020, 108 pag.

...pe Maitrey Devi, adolescenta care a avut bafta de a-i cădea cu tronc lui Mircea Eliade, de unde şi consacrarea culturală fără de care nimeni nu ar fi pomenit vreodată un cuvînt despre ea, Basarab Nicolescu a cunoscut-o la Veneţia, în 1986, la un colocviu ştiinţific.

Ce defineşte o femeie este putinţa de a sfida orizontala, ieşind din forfota statistică a fiinţelor de pripas. Cîtă vreme rătăceşte ameţită sub fascinaţia împlinirii de sine, ea va fi o victimă certă a hazardului sălbatic, sfîrşind în balta anonimă a făpturilor sleite. De aceea, scăparea nu-i poate veni decît prin trei calităţi: frumuseţe, duh sau demonul intrigii.

În primul caz, femeia e luată cu ridicata spre a fi pusă pe galantarul de pofte al capriciului de prohab. E prada după care bărbaţii se smintesc alergînd pînă la epuizare. În al doilea caz, tresărirea de spirit o împinge între pereţii reci ai chiliei monahale. E vestala stearpă, mângîiată de binecuvîntarea ochiului divin, singurul bărbat spre care rîvneşte fiind rupătorul de pîine de la Cina cea de Taină. În al treilea caz, e vorba de geniul discordiei spărgînd armonia anturajului. E mironosiţa cu miere pe limbă otrăvind aerul din jur, spre a-i asmuţi pe bărbaţi unul împotriva fiecăruia. Prima e nimfa, a doua e călugăriţa, a treia e intriganta. În toate cazurile, femeia îşi găseşte ancora pe o orbită cu ştaif bărbătesc, ceea ce înseamnă că, fără acul de busolă al bărbiei hirsute, viaţa i se iroseşte în ţîfne de autonomie civică. Amantul, stăpînul sau duşmanul sunt cele trei ipostaze prin care poate digera spinul ostil al fermentului masculin. În căptuşeala subînţeleasă a minţii, ea poartă spectrul rînjitor al duşmanului atavic: în ochii ei, bărbatul este un accident biologic pe care îl preschimbă fie în fetiş vrednic de a fi iubit, fie în satrap osîndit să fie spurcat.

Femeile din cartea lui Nicolescu ascultă de regula ochiului masculin. E atenţia în stare a le prinde într-o definiţie precisă, eliminîndu-le conturul vag. Mai mult, atins de pudoare funciară, Basarab Nicolescu vede femeile în chip cast, privindu-le cu precădere din unghiul duhului. Cele şapte personaje din carte, cărora autorul le face un portret de encomion sobru, sunt alese după criteriul prestanţei în spirit: una este zeiţă (Artemis), alte trei sunt făpturi mistice (Vivia Perpetua, Marguerite Porete, Simone Weil), pentru ca ultimele trei să fie iubitoare de bărbaţi (Romany Marie, Marya Kasturska şi Maytrei Devi). Cu excepţia zeiţei Artemis, căruia nu-i poţi găsi un reper masculin decît în patima acerbă pentu vînătoare, celelalte se mişcă pe orbita bărboşilor: Hristos e zeul căruia Vivia Perpetua, Marguerite Porete şi Simone Weil se închină, Brâncuşi e idolul căruia Romany Marie îi poartă un cult, matematicianul român Petre Sergescu e fandacsia erotică a Maryei Kasturska, iar Mircea Eliade e obsesia smeritei Maitreyei Devi, hindusa căreia romanul omonim i-a dat în România e celebritate tot atît de mare ca indiferenţa cu care conaţionalii dervişi au privit-o în ţara natală.

Ce surprinde în carte, dincolo de tonul elogios cu iz de laudă, e obsesia autorului pentru terţul inclus, un laitmotiv cîntărind cît o ideea fixă. Basarab Nicolescu e un gînditor compulsiv: indiferent că scrie despre femei sau despre climă, se întoarce fatal la marota inevitabilă a temeiului din care se ivesc toate: distincţia subiect – obiect stă pe temelia unui al treilea element, un terţ ascuns din a cărei matcă se desprinde, de o parte, conştiinţa, de cealaltă parte, lumea. Unificarea părţilor se face prin mijlocirea unei felii primordiale căreia îi putem spune fără înconjur Dumnezeu, terţ ascuns sau temei originar. Ceea ce înseamnă că dihotomiile tranşante, acele contradicţii ireconciliabile în care mintea ne cade în mod nefast, sunt iluzii ivite din ambiţia de a trage linii clare pe harta lumii. În realitate, toate liniile culminează în albia omogenă a spiritului divin.

O scurtă descriere a personajelor se impune. Vivia Perpetua (181–203 d.H) a fost o martiră creştină din Cartagina, care şi-a plătit preţul credinţei prin aruncarea în arena cu fiare sălbatice. Avea 22 de ani şi îşi alăpta pruncul atunci cînd a fost întemniţată sub acuzaţia de erezie. În celulă a ţinut un jurnal în care descrie patru visuri cu tîlc mistic, pe care Basarab Nicolescu le comentează cu aplomb. E limpede că autorul îndrăgeşte nebunele cu înclinaţie mistică, în ale căror cuvinte obscure caută dovezi privind existenţa terţului ominos, a acelui Dumnezeu fără de care bîiguiala răpitei întru Hristos nu ar avea nici un sens.

Marguerite Porete, face parte din aceeaşi stirpe: o zînatică întru Hristos, care a fost arsă pe rug la Paris, în 1530, pentru vina de a fi scris o carte despre treptele prin care trece sufletul spre a ajunge la Dumnezeu. Culpa de a crede că la întîlnirea cu Domnul nu ai nevoie de intermediari, nici de Scriptură şi nici de Biserică, i-a atras anatema pe care şi-a ispăşit-o prin mistuire în flăcări. Expresia „aproape–departe“, cu care beghina (o pocăită care, deşi nu era călugăriţa, trăia după canonul de abstinenţă al vieţii monahale) îi provoacă delicii teoretice lui Basarab Nicolescu, întrucît oximoronul, în opinia lui, e ilustrarea fidelă a terţului inclus.

Simone Weil e mistica bolnavă de tuberculoză pe care Hristos a prins-o în mreaja credinţei în perioada interbelică. A trăit puţin, 34 de ani, dar a crezut mult, sub pacostea unei convingeri vizionare, în virtutea căreia apăsarea materiei poate fi anihilată prin levitaţia sufletului pe aripile lui Iisus. Weil scrie în dodii contradictorii, propovăduind desprinderea de patimi, însoţită de umplerea pe dinăuntru cu şarmul lui Hristos. A fost o smintită întru Hristos, cu înrîurire răscolitoare asupra unor scriitori precum Camus.

Cu Romany Marie ştacheta duhului coboară, spre a lăsa loc amantlîcului prozaic. Iubita lui Brâncuşi, una din multele mironosiţe care i-au trecut pragul atelierului, avea să petreacă şase luni în braţele sculptorului la Paris. Încordată şi plină de gîlme certăreţe, relaţia lor amoroasă a stat sub semnul imprevizibilului, putîndu-se rupe oricînd.

Cu Marya Kasturska intrăm în alcovul tihnit al amorului conjugal polonez căsătorindu-se cu matematicianul Petre Sergescu (în variantă franţuzită, Pierre Sergesco), românul fugind în 1946 de năpasta comunistă spre a se aşeazâ la Paris, într-o numeroasă diasporă românească. Aici o va cunoaşte pe scriitoarea poloneză, între cei doi legîndu-se o temeinică chimie de ordin matrimonial, în ciuda diferenţelor vădite. Marya era catolică, Sergiu, ortodox, nici unul nerenunţînd la confesiune de dragul celuilalt.

În fine, pe Maitreyi Devi, adolescenta care a avut bafta de a-i cădea cu tronc lui Mircea Eliade, de unde şi consacrarea culturală fără de care nimeni nu ar fi pomenit vreodată un cuvînt despre ea, Basarab Nicolescu a cunoscut-o la Veneţia, în 1986, la un colocviu ştiinţific. Emoţia cu care românul o descrie pe bătrîna gheboasă, al cărei singur merit e că, în adolescenţă, îi aprinsese călcîiele năvalnicului erudit miop, emoţia aceasta ţine frenezia cu care fizicianul nostru poate să proiecteze nimburi îngăduitoare asupra unei făpturi modeste, din a cărei aură atrăgătoare nu s-a păstrat nimic. Poza în care cei doi privesc radios la aparatul de fotografiat ne înfăţişează o mignonă stafidită, cu ten tuciuriu, fără nici o trăsătură aparte. Capitolul cu pricina e o mostră de bunăvoinţă auctorială, căci Basarab Nicolescu ne-o descrie pe muza lui Eliade ca pe o canonită care, iubindu-l toată viaţa, a trăit amărăciunea de a nu-şi vedea sentimentele împărtăşite. Cît despre remarca ei, cum că Eliade a minţit în roman cînd a scris că într-o seară Maytreyi i s-a strecurat în dormitor spre a i se dărui, remarca aceasta aduce cu observaţia obtuză a celei care cere literaturii să respecte adevărul biografic. Eliade putea să scrie orice voia în carte, fiindcă romanul e gen fictiv de expansiune neîngrădită a fanteziei, şi nu film documentar cu imagini de arhivă.

Am lăsat la urmă capitolul pe care autorul îl dedică zeiţei Artemis de la Muzeul Naţional de Arheologie din Atena. Statuia înfăţişează un piept de femeie înzestrat cu 28 (sic!) de sîni, flancaţi de grifoni cu cap de taur. Textul e o mostră de speculaţie numerologică, autorul făcînd piruete, calcule, figuri geometrice în jurul numărului 28, spre a conchide că statuia este o ilustrare a puterii demiurgice a naturii.

Basarab Nicolescu e un teoretician politicos, cu aplecări caste: în femeie caută harul, nu frumuseţea. Atenţia îi este îndreptată spre numere, triunghiuri sau vorbe inspirate, dar nu spre nuri cu înrîurire fermecătoare. În opinia lui, femeia este un receptacul al harului (energie necreată, spune autorul), iar nu soclul încărcat de calităţi estetice.

cronici

Actualitatea argeşeană

(urmare din p. 2

Guineea Bisau, Insulele Capului Verde, Maroc ş.a. Şi mai puţin se ştie că a fost şef de promoţie La Centre Demografique ONU şi a urmat un stagiu la Ecole des Hautes Etudes en Science Sociales din Paris. Ca să nu se plictisească, a studiat, de asemenea, Teologie la Universitatea din Piteşti.

A debutat ca prozator în anii ´80, deşi primise un premiu naţional pentru poezie. Între timp, a publicat 22 de cărţi în domenii precum literatură, politică, teologie, ştiinţele comunicării, unele atingând tiraje de 10.000 de exemplare!

E conştient că e controversat în spaţiul argeşean şi în cel vâlcean. Pentru detractorii săi a scris o piesă de teatru, cu dedicaţie, intitulată „Spovedania unui jurnalist”. E conştient şi de faptul că are puţini prieteni, „adică oameni cu care îmi beau, periodic, cafeaua”, dar nu îi pasă, merge înainte. Ştie că meseria de jurnalist e mai plină de pericole decât cea de marinar. Dar şi-a asumat soarta. Cea de a-şi spune, în funcţie de pregătire şi de experienţă, punctul de vedere. E un jurnalist în descendenţa lui Nae Ionescu. „Pescuind” un subiect, îl întoarce pe toate feţele, transformându-l din ştire în filosofie.

Ultima sa carte, „Dragă Occidentule”, e de dialog cu un Occident în ale cărui valori actuale nu crede, reunind articolele publicate în 2021 şi 2022, ani de pandemie şi de război. Ideea e că articolele sale nu ne lasă indiferenţi. Nu trebuie să fii deloc în acord cu Gheorghe Smeoreanu. Dar în dialog, da!

Nicolae Coande

Kultur, Technick, Rückfall – trecutul este mereu prezent

„Trebuie să privim regimurile totalitare doar ca pe nişte *nebunii trecătoare*? Sau sunt ele ceea ce vom numi adevărul politic al acestor vremi, cel care se impune deja în Europa şi care mâine o va domina? ... Este în joc întreaga noastră cultură."

Aceste gânduri pesimist-lucide îi erau stârnite lui Denis de Rougemont în Germania anului 1936* de ceea ce vedea şi încerca să înţeleagă într-un hinterland posedat regulamentar de Hitler. Spre deosebire de Cioran, care se topeşte în aura liderului german („Nici un om politic contemporan nu-mi inspiră atâta simpatie şi admiraţie ca Hitler"), elveţianul vede cu uimire (în 1932 când ajungea în Germania pentru prima oară nu simţea încă febra care cuprindea lent un întreg popor) o societate dornică de recucerirea stimei de sine, a prestigiului şi a plasei de siguranţă pe care şi-o doresc naţiunile doborâte cândva. Cum România nu se putea ridica pentru că nu avea de unde să cadă, Cioran, contrariat de propriul furor, simţea teutonic şi blestema româneşte. Denis de Rougemont, admiratorul necondiţionat al burghezului Goethe, vede cum clasa muncitoare îl admiră pe Hitler şi cum neamţul obişnuit priveşte cu suspiciune tot ceea ce este străin, mai ales (*alles*?) *Kultur*. Totalitarismul este neîncredere în natura liberă a celuilalt, supunere ca unul a unui întreg popor (naţionalism de grotă) în faţa insului mesianic, autoîncredinţat că este alesul. *Übermensch.*

Pentru filosoful elveţian, scriitor democrat la faimoasa „Nouvelle Revue Française", apărător şi promotor al personalismului, colectivismul şi delirul politic sub care sucombă masele sunt rodul acţiunii violente a tiranilor asupra celor care au renunţat la valorile comunitare: creştinismul, în primul rând. „Marea credinţă ar fi să legăm credinţa de valori umane perimate.... Era nevoie de această probă de foc pentru creştinii îmburgheziţi", spune mai departe de Rougemont. Nici el măcar nu bănuia ce foc se va abate peste o Europă care abandona vechile reguli în favoarea unor alianţe contra naturii (Pactul Ribbentrop-Molotov), doar pentru ca revanşa dorită să fie mascată de iluzii ale unei păci bazată pe false contractualisme. Ca şi naziştii, încă neajunşi la extrema lor putere şi criminalitate în 1936 (an al Olimpiadei de la Berlin, când poetul naţionalist O. Goga dădea mâna cu Hitler în loja personală a acestuia), comuniştii abolesc credinţa (să obţinem o religie a oamenilor fără Dumnezeu, clamau iacobinii), o reprimă cu o furie care include şi mitocănia insului lipsit de orice orizont moral, dar şi estetic: afară cu Dumnezeu din fabricile pe care le vom construi, clasa muncitoare merge în paradis (recunosc, am anticipat cu aproape 40 de ani titlul filmului neorealist al lui Elio Petri)!

Acelaşi de Rougemont vede pe 1 mai 1936 în oficiosul NSDAP, partidul nazist aflat la putere, o imagine uriaşă, simbolic-dominatoare: un ciocan şi o... roată dinţată, spre care privesc mândrii *arbeiteri* germani. Secera comunistă e înlocuită la aceşti nemţi pasionaţi de *Technik* cu roata... dinţată. Această roată va face mai târziu prăpăd în Europa şi în lume, iar secera va reteza şi ea orice speranţă popoarelor intrate sub curbura ei mortală. Şi iată cum ruşii şi nemţii se înfrăţesc în sângele Crimei într-un secol care va fi privit cu infinit dezgust de generaţiile viitoare. Dacă vor mai putea înţelege...

România este printre puţinele ţări care experimentează regimuri de dreapta şi de stânga într-un scurt timp istoric devenit năucitor pentru popor. Avem un regim Antonescu aliat al Führerului mesianic, iar când comuniştii vin la putere se instalează un stalinism bestial în datele lui constitutive. O ţară care trece prin aceste schimbări nu este o ţară norocoasă. Am ieşit schiloditi, iar asta se vede şi astăzi. Nemţii, e-adevărat, nu conduc în România prin lagăre de exterminare, pumnul de oţel e înmănuşat diplomatic (totuşi, *manu militari*), în vreme ce comisarii ruşi taie şi spânzură, iar liderii români, bine şcoliţi în puşcării şi lagăre, se hăcuiesc între ei, când nu dizolvă populaţia în acidul morţii prin exterminare în masă. Cum bine spunea Pavel Câmpeanu în cartea sa „Ceauşescu, anii numărătorii inverse" (Polirom, 2002), deţinuţii comunişti din penitenciarul special de la Caransebeş sunt cei care-l înconjurau pe Ceauşescu la întâlnirea cu De Gaulle din 1968. Sanda Stolojan, interpreta preşedintelui francez, a fost fascinată de figurile patibulare ale CC-ului prezent la vizita memorabilă a omului de stat francez la Craiova. Şi-atunci, la ce te puteai aştepta din partea unor post-iacobini dunăreni care nu-şi doreau decât revanşa, care-l lichidaseră cu ranga pe unul dintre puţinii intelectuali dintre ei – Lucreţiu Pătrăşcanu – şi care utilizau forţa fizică în regim de exterminare?

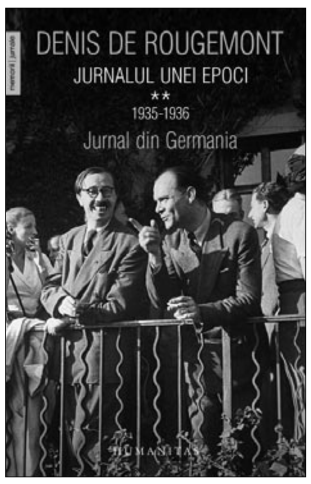
România comunistă s-a născut din dorinţa de revanşă a unor puşcăriaşi care au câştigat la ruleta istoriei, au decimat elita politică, intelectuală şi rurală a ţării, au impus o economie bazată pe relaţii de tip asiatic şi au sfârşit prin a-l lichida pe liderul lor istoric pentru a scăpa ei înşişi de judecata istoriei. România baronilor lui Dej şi Ceauşescu a existat între două asasinate: cel al lui Ion Antonescu, condamnat de un tribunal asistat de sovietici, şi cel al lui Nicolae Ceauşescu, cam în aceiaşi termeni operativi. Gloanţele trase înspre Antonescu l-au lovit pe Ceauşescu la o distanţă de 43 de ani. Cine spune că istoria nu (mai) are răbdare?

Acum urmează o dilemă: să-l credem pe Ţuţea când spune că regimurile comuniste nu sunt totalitare fiindcă „e o contradicţie în termeni. Totalitari nu pot fi decât oamenii care pleacă de la întreg la parte – după formula aristotelică. Or, comuniştii, nu sunt totalitari. După ce mă orientez? După *Manifestul comunist*, care e evanghelia lor, evanghelia roşie. Acolo se spune că idealul lor e o societate fără stat, fără clase, concepută ca o asociere liberă de indivizi. E incendiul anarhiei finale, sfârşitul *Manifestului*, cum zice Kautski. Comuniştii sunt anarhişti la finalitate. Totalitari sunt fasciştii, hitleriştii şi Biserica Catolică."

Cu toate aceste distincţii de fineţe, descrierile lui Ţuţea i-ar putea viza şi pe liderii nazişti: anarhia finală mondială a fost întrezărită şi practicată ca atare în faza finală a regimului, cu dispariţia totală a statului într-un incendiu valpurgic. Chiar Liderul a fost stropit cu benzină şi carbonizat. Întâi de nemţi, iar apoi de ruşi. Ce i-ar mai fi plăcut lui Nietzsche această *Rückfall* istorică...

* Jurnalul unei epoci, vol. II. *Jurnal din Germania*, 1935-1936 (Ed. Humanitas, 2018)

România este printre puţinele ţări care experimentează regimuri de dreapta şi de stânga într-un scurt timp istoric devenit năucitor pentru popor.

Un mizantrop

(urmare din p. 5)

cu propriul lor spirit. Dar în timp ce la poetul francez această dispută are ca obiect literatura epocii, satira lui Alexandrescu e un fel de comedie de salon, pe fundalul căreia autorul îi reproşează "duhului" său lipsa de disponibilitate pentru plăcerile frivole ale vieţii mondene: *"Vino acum de faţă şi stai la judecată,/Tu care le faci astea, duh, fiinţă ciudată,/Ce vrei să joci o rolă în lumea trecătoare:/De ce treabă-mi eşti bună, putere gânditoare,/Când nu pot la nimica să mă ajut cu tine,/Când nu te-ai deprins încă nici vistul să-l joci bine?/ (...) Negreşit îmi vei zice, ţin minte ce îmi place,/Dar cărţile cu mine e greu să se împace./Mai lesne pot a spune hoţiile urmate/La zece tribunaluri sub nume de dreptate,/Mai lesne pot să număr pe degetele mele/Câţi sfinţi avem pe lună şi câte versuri rele,/Decât să bag de seamă ce carte nu e dată,/A cui este mai mică şi cine o să bată."* Nu lipsesc portretele de mondeni, caricaturi ironice, realizate în linii fine, care înregistrează detalii pline de expresivitate, ca într-o gravură de epocă, fără nimic din încrâncenările umorale ale lui Heliade Rădulescu: *"Vezi domnişoru-acela care toate le ştie,/Căruia vorba, duhul îi stă în pălărie,/În chipul de-a o scoate cu graţii prefăcute?/Hainele de pe dânsul sunt la Paris cusute:/Singur ne-ncredinţează. Lorneta atârnată/Este şi mai străină, de-o formă minunată;/Vrea s-o cumpere prinţul, dar ca un om cuminte/Dumnealui o tocmise ceva mai înainte./Când le-a spus astea toate, o ia la ochi, priveşte/Chiar pe dama aceea cu care-atunci vorbeşte;/I-o dă în nas, se pleacă, şi în sfârşit o lasă,/Zicându-i: Ce lornetă! te-arată mai frumoasă!"* Duhul e plictisit, îmbufnat, taciturn, cârcotaş şi zeflemisitor, are ceva din aerul mizantropului lui Molière şi, la fel ca acesta, îi întoarce blazat spatele vieţii superficiale de societate şi îi sfidează convenţiile: *"Adevărat se-ntâmplă să zici pe la soroace/Câte o vorbă-două, care la unii place;/În câte rânduri însă distracţiile tale/Te fac să scoţi cuvinte ce nu ar fi cu cale,/Să superi din greşeală persoane însemnate,/Ba încă câteodată şi dame delicate,/Râzând de-acele două, statornică pereche/Care îşi petrece seara şoptindu-şi la ureche,/De celelalte patru contese ideale,/Umflate de pretenţii şi vrednice de jale,/Pe care dacă prinţul le ia la bal de mână,/Nu mai vorbesc cu nimeni câte o săptămână./Astăzi râzi de-o pedantă, mâine de-o preţioasă;/Zici de una ajunsă în vârstă cuvioasă/Că atestatul vremii nu va să-l priimească;/Şi de-alta ce iubeşte de cinste să vorbească,/Ce laudă virtutea şi-n veci ţi-o pomenească,/Zici că e virtuoasă cât ştim noi evreieşte./Fieşcine cunoaşte ce cap tânărul are;/Dar pentru că dă bine din mâini şi din picioare,/Şi trânteşte la vorbe fără să se gândească,/Am văzut multă lume cu duh să-l socotească;/Iată de ce talente avem noi trebuinţă."* Poezia este astfel confesiunea deghizată a unui inadaptabil predispus spre mizantropie şi îndreptăţeşte o afirmaţie a lui G. Călinescu potrivit căreia adevărata vocaţie a lui Grigore Alexandrescu e monologul. Iar prin epistole şi satire poetul depăşeşte clişeele poetice ale timpului şi deschide drumuri spre viitor ce vor fi valorificate mai consecvent de generaţiile ulterioare. A-l reduce pe Alexandrescu doar la ipostaza de fabulist şi, eventual, de autor al *Umbrei lui Mircea* (care nu e totuşi o capodoperă) e o nedreptate. Realizările majore ale poetului precum şi timbrul său original trebuie căutate în altă parte.

Dumitru Ungureanu

Chibițoteca

GETOPITECUL (2)

Principala caracteristică a getopitecului este „pornirea spre slugărnicie/ până ai o slugă”. Am citat din poetul Adrian Păunescu, pentru că el însuși a fost o ilustră întruchipare a conceptului de getopitec. Poate chiar perfețiunea acestuia. Talent, forță (pro)creativă, imaginație debordantă, consecvență ideologică, toate combinate cu scârboasa aptitudine de lingușire a celui sus-pus. În cazul lui, era vorba de Cel Mai Sus-Pus: Președintele-cu-sceptru, Conducătorul, Secretarul General etc. Boicotat însă, complet prozaic, de fulminanta lui tovarășă de viață, Elena, Nicolae Ceaușescu reprezintă cazul tipic al conceptului aflat sub papucul nevestei. Sper să nu se creadă că-i iau apărarea sau dovedesc misoginie dacă afirm că el, Ceaușescu, n-a fost un getopitec în sensul definiției păunesciene. Deși l-a slugărit pe Gheorghiu-Dej până a urcat în vârful ierarhiei puterii, lamentabilul său sfârșit, la care soția „și-a adus o contribuție magistrală”, îl scoate din categoria incrimina(n)tă, plasându-l în alta, momentan neclară.

Abilul meu cititor știe din articolul lunii precedente că am obținut cuvântul *getopitec* prin încrucișarea altor două: *get* și *cercopitec*. Procedeul e simplu și dă naștere unor vocabule cu multiple înțelesuri. Paul Goma a scris un volum masiv, *AlfaBecedaR*, încă nepublicat complet, uluitoare lecție de bogăție a limbii române, agresată azi în diverse moduri. Nu pentru că lipsește de acolo cuvântul *get* m-am pomenit eu inventând un derivat. Termenul parcă plutea în siajul *dacopat*-ului scornit de Dan Alexe, căruia îi aduc mulțumiri. (Dacă va ochi textuletele ăsta, poate o să intervină cu alte, binevenite, precizări. E cel mai în măsură să o facă, de când Luca Pițu s-a „retras în păpușoi”, iar Dan Petrescu tace.)

Fiindcă geții erau „cei mai viteji și mai drepți dintre traci”, cum sună eticheta stindard a dacopaților, getopitecii se erijează în lideri și activează în politică. Se aleg senatori, deputați, miniștri, secretari de-stat-degeaba, directori la firme (numai de stat!), directori de instituții și organisme inutil-oficiale, fără de care „țara” n-ar funcționa. Sunt prea multe ca să încerc o enumerare. Teoretic, acele posturi de conducere trebuie să fie ocupate de persoane corecte, bine pregătite profesional, cu moralitate dacă nu ireproșabilă, măcar acceptabilă, dispuși a se înconjura de colaboratori competenți, capabili să livreze sfaturi și sugestii adecvate. Practic, locurile sunt acaparate de clanurile getopitecilor, care își adjudecă un areal sau altul după criterii darwiniste, conform dictonului „cel mai tare ia potul”. Nu contează că în domeniul vizat el n-are nicio competență; familia (politică) îl susține din cearșafuri până-n pânzele roșii!

Modalitatea de cățărare socială a getopitecului e sugerată de antecitatul vers păunescian. Alegerea pentru funcția și postul unde n-ar avea ce căuta o face *Nașul, Cel sus-pus*, după unicul criteriu solid verificat: mărimea și grosimea cozii. Coada slujește cercopitecidelor să-și asigure un sprijin suplimentar la mișcarea naturală printre crengile copacilor ori la fixarea pentru hrănire cu frunze și fructe mai greu accesibile. Getopitecul folosește coada pentru înțepenirea în scaun până la ultima consecință („nu plec de aici decât cu tancul”, vorba unui premier inenarabil). Mentalitatea, păguboasă pentru instituția getopitecată, vine din CV-ul prevăzut cu excrescența cozii viguroase, tipice patrupedului care umblă biped. Coada înseamnă tot ce poate fi compromițător în activitatea precedentă a individului sau în viața privată: prostie, furturi, studii false, fapte pasibile de condamnare penală, amantlâcuri, trădări, lingușiri fără scrupule etc. Nu lipsesc nici jurăminte obscure în favoarea diverselor asociații „secrete” sau rețele externe de spionaj (nu neapărat dușmănos, ca pe vremea socialismului). Orice slujește de „coadă”, de care cineva poate să „tragă” la un moment dat, e un punct în favoarea getopitecului. Și cu cât getopitecul se saltă mai sus datorită cozii, cu atât căderea lui este mai monumentală, mai spectaculoasă, mai deplină. Exemplul e dat de același poet, a cărui prăbușire din grația lui Ceaușescu n-a avut nici măcar nota de farsă caragialescă obținută de premierul cu unghiuță, nici pitorescul picării omonimului meu prim-ministru, Ungureanu, istoric și universitar, curios, pesemne, să vadă faptic „cum se face” istoria.

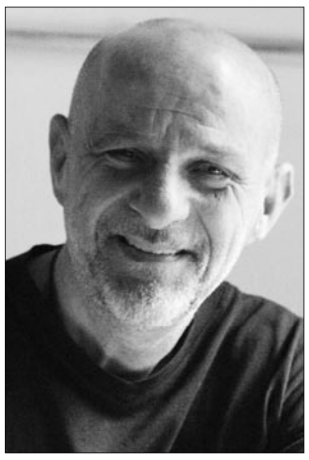
Getopitecul activează și-n spațiul artistic, nu doar în cel politic. El prestează o meserie oarecare, tânjind bovaric după altă viață, altă soartă. Se pensionează anticipat și, dacă n-a fost membru în vreun ansamblu artistic de renume județean, se pune vijelios pe scris. Pentru că libertatea îi permite, iar editorul nu-i verifică talentul sau gramatica, publică în ritm alert carte după carte și, slugărind la cine trebuie, intră în uniunea de creație, dornic nu de glorie, ci de suplimentul de pensie asigurat de-o lege propusă de același getopitec ilustru: Adrian Păunescu.

Getopitecul activează și-n spațiul artistic, nu doar în cel politic. El prestează o meserie oarecare, tânjind bovaric după altă viață, altă soartă. Se pensionează anticipat și, dacă n-a fost membru în vreun ansamblu artistic de renume județean, se pune vijelios pe scris. Pentru că libertatea îi permite, iar editorul nu-i verifică talentul sau gramatica, publică în ritm alert carte după carte și, slugărind la cine trebuie...

polemos

Radu Aldulescu

Un roman de moravuri grele

În urmă cu trei ani, am citit manuscrisul unui roman, ***Parcul cu scorpioni***, al unui autor trecut de șaptezeci de ani, **Cristian Săileanu** pe numele său, având o biografie de excepție și o operă pe măsură. Pe la mijlocul anilor ’80, a fost arestat și anchetat în beciurile Securității, ca urmare a unor acte de dizidență: și-a exprimat niște păreri pertinente despre regimul comunist, în niște discuții particulare. Făcând greva foamei, în arest, a reușit să obțină pașaport și a fost expulzat din țară. A ajuns în Statele Unite, unde a lucrat ca profesor de limba și literatura engleză, o vreme, chiar la prestigioasa Universitate din Houston. Concomitent, a scris povestiri, romane, memorialistică, și este socotit, pe bună dreptate, cel mai bun traducător al lui Caragiale în limba engleză.

Am încercat, la vremea aceea, să impun *Parcul cu scorpioni* la o editură prestigioasă din România, căreia nu îi dau numele. Patronului editurii respective nu-i găsesc, altminteri, nicio vină, în afară de faptul că lucrează cu niște interpuși ale căror interese nu țin cont de criteriul valoric; până la urmă, ăștia e mersul literaturii în care ne facem de lucru și în care n-a prea mai rămas loc pentru valoare. În sfârșit, ceea ce n-am reușit eu, a reușit istoricul și eseistul Marius Oprea care, anul ăsta, a făcut să apară la editura Eikon, condusă de un om de cultură și un editor redutabil, Valentin Ajder, *Parcul cu scorpioni,* un roman de peste cinci sute de pagini, consistent, care confirmă teza potrivit căreia romanele mari la propriu sunt apte de a aspira la cote valorice mari. Titlul său consemnează un loc de adunare și zăbavă a unei pegre interlope de cartier ce poate simboliza antecamera comunismului și, totodată, pepinera din care sunt recrutate cadrele de nădejde ale dictaturii proletare. Autorul descrie acel parc, Tudor Vladimirescu pe numele său real, având în centru statuia respectivei personalități istorice, ca pe un „maidan cu aspirații circulare ce nu depășește cincizeci de metri în diametru, cu bănci, tufișuri și copaci crescuți ca într-o junglă”. Cea mai mare parte a personajelor romanului, rezidenți ai zonei Precupeții vechi, se preumblă prin acest perimetru și pun țara la cale, cum se spune, conform legii lor de scursuri ale societății comuniste, care societate pune, la rându-i, țara la cale „reeducând-o”, în pușcării-lagăre de exterminare. Scorpionii compun un evantai colorat de etnii: romi, turci, evrei, greci românizați, laolaltă cu români get-beget. Toți aceștia își trag sevele traiului de zi cu zi din infracționaliatea ce proliferează și prosperă, o dată cu afundarea în visul de aur al omenirii, cum îi spunea ultimul dictator comunist. A fost un coșmar, în fapt, pe care destui au ajuns să îl regrete în aceste vremuri, cu justificarea că acel coșmar a ținut în loc un alt coșmar, de cu totul altă factură.

Coșmarul comunismului s-a dovedit, altminteri, extrem de ofertant pentru un scriitor de calibrul lui Cristian Săileanu, care l-a cunoscut pe pielea lui, de timpuriu, și s-a priceput să-i concentreze esența în acel parc unde își povestesc viața și faptele cuțitari, studenți la medicină și filologie, trișori profesioniști, borfași de toată mâna, foști deținuți politici, spărgători, întreținuți de lux, violatori, eroi anonimi în lupta corp la corp cu perversa, împuțita de viață, curve pe bani, sau de plăcere, sau din dragoste, sau de amorul artei, escroci, foști potentați scăpătați, ajunși la sapă de lemn... Poveștile lor compun, frază cu frază, paragraf cu paragraf și pagină cu pagină, incredibila istorie a acelei perioade întinse pe mai bine de patruzeci de ani. „O vorbă înțeleaptă a acelor vremuri spune că cine nu fură de la stat înseamnă că își fură propria familie”. Statul erau toți, în definitiv, cei care furau, laolaltă cu cei furați.

Apar, în această istorie, episodic, sau contribuind substanțial-decisiv la mișcările tectonice ale nebuniei sociale, figuri de personalități precum Henriette Ivonne Stahl, Zoe Dumitrescu Bușulenga, Tudor Vianu, George Călinescu sau Leonte Răutu, numit în roman, ca și în realitatea epocii, „asasinul culturii române”. Pe lângă personalitățile culturale, apar personaje din lumea boxului pe care prea puțini, printre care și semnatarul acestor rânduri, și le-ar putea aminti. Ca un fapt divers și, deopotrivă, relevant, pentru cei care au trecut prin bolgiile epocii, ca să zic așa, aș spune că autorul și câteva din personajele sale au făcut stagii în sala de box de sub velodromul din parcul sportiv Dinamo, unde antrena Geza Furesz și pe unde am trecut și eu, pe la sfârșitul anilor șaizeci. Un mic prilej de nostalgie amară, pentru copiii și adolescenții care eram pe atunci, dând seama de mediile și domeniile din care își trăgea vigoarea epoca. Sportul de masă și sportul de performanță care, de la un punct încolo, devin o formă de sclavie existentă în gena comunismului. Așa se face că, la vremea aceea, în România, exista una dintre cele mai bune școli de box amator din lume.

„Erau acei ani ai comunismului, spune Cristian Săileanu, ani gri, sau negri, cenușii sau maro închis (de culoarea fecalelor), anii șoricoilor care se târau pe lângă pereți, cu pași grăbiți și cap plecat, umili și terorizați, anii pensionarilor care alergau, spasmodic, de colo-colo, ca o găină cu gâtul tăiat, cu o plasă mizerabilă în mână, poate se dă ceva, poate bagă ceva la Alimentară...”. Un episod real incredibil apare în roman, susținându-i trendul de ficțiune concepută cu mână de maestru. În timpul unui recital, în București, celebrul șansonetist Yves Montand dispare, la un moment dat, din scenă și reapare, după o vreme, echipat într-o salopetă albastră cu bretele, ca de mecanic auto, și le cere spectatorilor să cânte cu el *Internaționala*... La fel ca dictatorul Ceaușescu, peste ani, în fața plutonului de execuție, ceea ce ne-ar putea arăta felul în care comunismul poate prolifera în diverse locuri și în cele mai diverse ocazii.

„Nu uitați, atrage atenția autorul, că povestea asta se petrece într-o vreme când oamenii nevinovați plecau de acasă să cumpere lapte sau pâine și nu se mai întorceau. Dispăreau, de parcă i-ar fi înghițit pământul. O vorbă spusă la coadă la carne, un zâmbet într-un moment inoportun, și erai aruncat într-o temniță de unde nu mai ieșeai cu anii, cu deceniile, sau unde îți lăsai, pur și simplu, oasele.”

Securitatea veghea și prospera, așa cum face și acum, sub alt nume și în alte forme, chiar dacă a dispărut (unde dracu’ a dispărut? – a înghițit-o pământul, pasămite, cu tot cu lucrătorii ei „patrioți”), altminteri, eficiența Securității, transformată în stat paralel, e incomparabilă cu cea din epocă. Mizele sunt altele și sunt enorme. Vremurile curg continuu și se schimbă, cât ai clipi.

(continuare în p. 24)

Arthur Suciu

Povești de la marginea lumii

Întoarcerea la natură

În metrou, înconjurat aproape numai de tineri, mă gândesc, poate preventiv, poate realist, că sunt un monstru de rezistență, ajungând la aproape 50 de ani fără probleme grave de sănătate, în timp ce mulți dintre tineri poate că au tot felul de boli care-i fac să se teamă, să se simtă prematur bătrâni. Sunt o buruiană foarte rezistentă ca orice buruiană, mi-am spus, și m-am gândit că tinerețea nu e doar o cifră, ci și un mare noroc și că ar trebui să fiu fericit că, fiind bătrân, îmi permit încă să fiu tânăr.

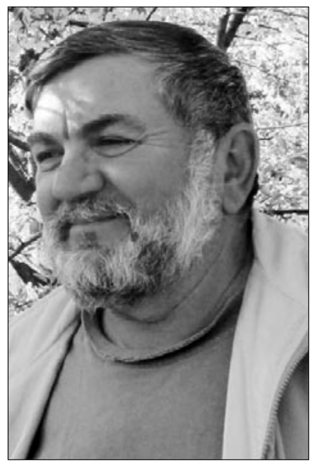
La farmacie, în fața mea era o doamnă; o altă doamnă, care abia intrase, a întrebat nervoasă dacă nu mai servește cineva. A venit o nouă farmacistă, iar doamna care venise după mine s-a băgat în fața mea. Acesta e un exemplu tipic pentru România: critica insistentă și oportunismul merg mână în mână și adesea critica agresivă e cea mai bună oportunitate de a ajunge în față.

O doamnă consilieră de partid de la Timișoara a cerut să transformăm cimitirele în locuri în care vii cu plăcere, ceea ce m-a pus pe gânduri. Recent, o fostă prietenă a mamei mi-a spus că a căzut crucea de la mormântul mamei. Chestia asta m-a deprimat. Când am ajuns în București, m-am dus la Dedeman și am cumpărat un hârleț. Ieșind de la Dedeman, păream un individ care a comis o crimă pe care tocmai se duce, relaxat, s-o ascundă pe undeva. Am fost la mormântul mamei, am săpat și am pus crucea la loc. Ai un sentiment foarte straniu când faci asta. Din pământ ies furnici, gândaci, tot felul de insecte. Să sapi acolo unde știi că e mama ta e ceva ciudat. În sfârșit, am pus crucea la loc, am fumat o țigară (acesta e ritualul meu, mama a fost mare fumătoare), am spus o rugăciune și apoi m-am uitat în jur. Am început să mă obișnuiesc cu perspectiva din jurul mormântului, mi-a devenit familiară. De la totemul care reprezintă mormântul există o vedere spre cer, una specifică. Ea e vederea *de la mormânt*, așa cum o simt și o văd eu. Nu e nici veselă, nici tristă. Nu știu cum e. O să fiu întrebat: de ce nu i-am făcut mormânt din marmură. Răspuns: pentru că nu-mi place. Totul în moarte trebuie să fie simplu, ca și în viață. Dar mă gândesc să-i fac o cruce mai solidă, care să nu mai cadă. Căderea crucii m-a deprimat. O să-i fac o cruce solidă.

Am fost câteva zile la munte și m-am tot plimbat până când m-am impregnat de natură. După cum se știe, în postmodernitate natura a dispărut, trăim într-un mediu construit de om, chiar și natura prezentându-se ca parc cu boscheți toaletați etc. În cea mai mare parte a timpului trăim însă în mediul de sticlă al computerului sau telefonului. - Baudrillard spune că mașina electronică te face să devii melancolic pentru că absența realului, a celorlalți, cu care discuți doar online, a taxelor, pe care le plătești online, în loc să faci o excursie la ANAF și să stai la rând împreună cu ceilalți, a cumpărăturilor online te fac să simți lipsa lui, lipsa realului. E o melancolie electronică. - Impregnarea de natură m-a făcut să înțeleg doctrinele antice care prescriau acest lucru ca reacție la un anumit tip de sofisticare a vieții urbane. A trăi în acord cu natura nu înseamnă nici a redeveni sălbatic, nici a deveni păşunist. În fond, chiar și omul cel mai „natural" e rupt de natură. Omul s-a născut printr-o serioasă diferențiere de natură și nu se mai poate întoarce niciodată la stadiul de animal aflat în mijlocul naturii. La fel, oricât s-ar strădui, omul urban nu poate deveni rural. - Impregnarea de natură înseamnă altceva. E mai degrabă o formă de terapie (vechile doctrine ale întoarcerii la natură erau terapeutice). Rupt de natură, omul este totuși mai aproape de un copac decât de un computer. În orice caz, el nu poate deveni computer. Omul complet urbanizat și electronizat are nevoie de natură, de o baie de verde, de vederea unei vaci pentru a-și vindeca melancolia, pentru a vedea, a mirosi, deci a echilibra ceva în el. – E, de aceea, ciudat că adepții electronicii sunt de obicei și ecologiști, căci electronica și natura creează medii complet diferite, ele se opun în mod radical. Mai mult, natura e distrusă pentru că mediul electronic nu are nevoie de ea.

Seria „Asterix și Obelix", care ironizează (parțial) istoria veche a Franței, e un produs americanizat, în care această istorie ni se prezintă sub o formă pop. Cum americanii nu au o istorie veche, medievală, iar istoria amerindienilor nu e luată în discuție, ei nu au nici personaje mitologice, care să poată fi utilizate în marile construcții identitare. În schimb, Franța, care are o istorie lungă, ce se pierde în Evul Mediu timpuriu, apelează inevitabil la astfel de repere fluctuante. Transformarea lor în personaje de comedie cinematografică reflectă această pierdere a raportului cu trecutul în beneficiul imaginilor de film - o modalitate perfect americană.

Dumitru Augustin Doman

Flash fiction

Piramida din comuna Faraoani

Damiano D. Damiani este un român născut în nord-nord-vestul Siciliei într-o familie de greci și cu o ramură veche de albanezi ajunși la Marea Adriatică din Macedonia. El are 41 de ani și jumătate și este cel mai bun șef de șantier de la autostrada de 1000 de kilometri aflată mereu în construcție de vreo 20 de ani. Damiano D. Damiani este apreciat de sutele de muncitori subalterni, de șefi și de toți miniștrii Transporturilor care se tot schimbă, din cauza întârzierii lucrărilor la autostradă. Dar el rămâne înalt și verde ca bradul. Este cetățean de onoare al tuturor comunelor pe lângă care trece noua autostradă. Chestie cu care se cam fălește, desigur. „Am cetățenie dublă", îi place să spună sau: „Am cetățenie triplă!", iar mai târziu: „Am cetățenie cvadruplă..." și tot așa, pe măsură ce autostrada înaintează cu viteza broaștei țestoase.

Și gloria șefului de șantier putea dăinui în acest singur sens, al colecționării titlurilor de cetățean de onoare ale comunelor și orașelor pe lângă care trece măreața autostradă. Dar, cu destinul nu te pui, oricât ai fi tu mare șef de șantier. Ce glorie e aia că ești cetățean de onoare al unor comune de la poale de munte?

În vacanța dintre două licitații pentru un nou tronson de autostradă, Damiano D. Damiani a făcut o excursie în Egipt. La piramide, firește. Deși e claustrofob, a intrat cu șirul indian de turiști în Piramida lui Keops și a ieșit cam dezamăgit de scările incomode și tunelul îngust. Dar, afară a privit fascinat piramida în toată splendoarea ei strălucind în soare, a privit pierdut în admirație și calcule, puțin invidios pe înaintașul lui, pe șeful de șantier din urmă cu multe milenii al piramidei.

Revenit în comuna Faraoani, în satul natal Faraoani, Damiano D. Damiani și-a cumpărat o camionetă dotată cu un cârlig de macara, cu care să urce marfa în utilaj și cu care s-o coboare la destinație. De-acum, viața lui a luat o întorsătură decisivă. Ce spuneam eu că nu te poți pune cu destinul! A profitat de suprafața de aproape un hectar a grădinii sale și a săpat de-a lungul ei un tunel subteran, a adus o echipă de muncitori și a făcut o scară comodă, betonată, largă, nu ca aia a lui Keops.

Pe șantier, Damiano D. Damiani a ordonat fabricarea a trei matrițe, una de o jumătate de metru cub, una de un metru și alta de doi metri cubi. Și, în fiecare seară, șeful de șantier aducea cu camioneta lui cu cârlig de macara în grădina lui de la Faraoani un cub de beton, câteodată două sau chiar trei. A tot înșirat de-a lungul și de-a latul grădinii, în jurul tunelului betonat, cub după cub, unul mare, unul mijlociu și unul mic. La un moment dat, n-au mai avut loc, că șantierul autostrăzii produce nonstop, vezi bine, așa că a început să pună unul peste altul cuburile de beton. Dar nici așa nu mai avea loc de desfășurare a proiectului de glorificare a meritelor sale de cel mai mare și mai important șef de șantier de pe autostrada patriei. Dar, a pus ochii pe grădina cam egală cu a sa a vecinului din dreapta. A negociat o seară întreagă la o sticlă de whisky cu megieșul lui Gheorghe Gh. Gheorghe și i-a cumpărat grădina. „Un țăran, bombănea el după ce l-a condus până la poartă, un țăran prăpădit și hapsân, mi-a luat cam mult..." Într-o jumătate de an, nici spațiul acesta dublat n-a mai fost încăpător, așa că a cumpărat și grădina vecinului din stânga, puțin mai mică, dar tot însemna ceva. După ce a umplut și grădina a treia, la locul de muncă de la măreața autostradă, dar și acasă seara și la sărbătorile legale făcea schițe peste schițe și calcule după calcule, adunări, înmulțiri, derivate, integrale, căci-n capul lui era un computer nu tocmai perfect, dar care opera febril cu puncte, linii, cuburi, cifre, litere. Bea apă de la izvor la masa din marginea tunelului din grădină și umplea hârtie după hârtie cu cifre, litere, corpuri geometrice, făcea proiecte pe calculator... „Dacă nu se vede pe o rază de cel puțin trei kilometri, mormăia el, degeaba o fac, glorie ioc!..." Oricât de economicos a aranjat cuburile de beton lustruite la marea artă, spațiul i se părea mic, meschin, ca pentru o piramidă de jucărie, or, el tindea la a egala pe șeful de șantier de la Piramida lui Keops.

Într-o dimineață, când se pregătea să plece pe șantier, a observat că în spatele grădinii lui, buldozere și alte utilaje demolau cu voioșie halele de producție ale fabricii de cherestea. Ajuns pe șantier, l-a și sunat pe patronul fabricii și a aflat că fosta întreprindere de exploatare și prelucrare a lemnului se închide. În zilele următoare, Damiano D. Damiani a cumpărat aproape trei hectare din deja fosta fabrică. Zi după zi, aducea cubul de beton lustruit ca o sculptură de Brâncuși și-l punea în spațiul orișicât mai generos al fostei întreprinderi de stat.

După ce a umplut cu cuburi de beton și noul spațiu, Damiano D. Damiani și-a luat, pentru prima dată în ultimii zece ani, o lună de concediu. Și, de dimineața până seara: linii, puncte, litere, cifre, derivate, integrale, geometrie plană și în spațiu, calcule peste calcule... Făcea apoi drumuri în cele patru puncte cardinale, pe o rază de trei-patru kilometri, să-și dea seama dacă se va vedea piramida sau ba.

Acum, în zi de vară și de odihnă, duminică fiind, Damiano D. Damiani se odihnește într-un pat dintr-o rezervă a spitalului județean, cu un picior în ghips atârnat de-un scripete spre tavan, cu o mână de asemenea în ghips, cu capul bandajat. Cu trei zile în urmă, umblând el cu camioneta pe drumurile de pământ ale șantierului autostrăzii de 1000 de kilometri, și computerul din capul lui procesând în neștire, a fost izbit de o basculantă mare, plină de pământ de umplutură. Are multiple fracturi și e plin de fire de la perfuzii. O infirmieră tânără îi dă cu lingurița iaurt și înghețată. Obosește și-i spune fetei că ajunge. Nu-și mai poate folosi mâinile, dar capul da. Iar în capul lui: linii, puncte, litere, cifre, derivate, integrale, geometrie plană și în spațiu, calcule peste calcule... Cuburile de beton lustruit abia așteaptă lungite la soare în grădina extinsă a șefului de șantier să alcătuiască piramida care să-l glorifice în veci.

În vacanța dintre două licitații pentru un nou tronson de autostradă, Damiano D. Damiani a făcut o excursie în Egipt. La piramide, firește. Deși e claustrofob, a intrat cu șirul indian de turiști în Piramida lui Keops și a ieșit cam dezamăgit de scările incomode și tunelul îngust. Dar, afară a privit fascinat piramida în toată splendoarea ei strălucind în soare, a privit pierdut în admirație și calcule, puțin invidios pe înaintașul lui, pe șeful de șantier din urmă cu multe milenii al piramidei.

Dan Ciachir

Alaltăieri-seară, Tudorel şi ministrul său (al educaţiei) s-au întâlnit la Vila Lac – fosta reşedinţă a lui Dej – cu câţiva „formatori de opinie” şi doi sau trei gazetăraşi. Toţi erau împotriva predării religiei în şcoală. În mod paradoxal, ministrul Funeriu a apărat forma actuală a disciplinei, strâns legată de Biserică.

Pagini de jurnal

2010

25 mai

Ieri la ora 9 am plecat împreună cu Aurora şi Claudia, în BMW-ul său, la mânăstirile Polovragi şi Dintr-un Lemn.

Nu mai fusesem la Polovragi din toamna anului 2001, când am ajuns acolo împreună cu PS Calinic; mai trăia maica Fevronia, care era stareţă în 1982, când am mers prima oară acolo în Mercedesul Mitropolitului Nestor împreună cu părintele Alexie Buzera...

Am ajuns la Polovragi la ora 13, pe când începea să plouă. Biserica mânăstirii era în curs de consolidare şi restaurare, aşa încât se slujea în bolniţă. Când ne-am dat jos din maşină tocmai începea să picure, apoi ploaia s-a înteţit. Am mâncat în noua trapeză – o ştiam din 2001 – unde am salutat-o pe maica Evghenia, stareţa, călugăriţă trecută de 70 de ani. După ce am ieşit de la masă am mai stat vreo 20 de minute, aşteptând să înceteze ploaia. Aceasta a reînceput pe când eram în maşină, în drum spre peşteră, unde n-au intrat decât Aurora şi Claudia. Din cauza ploii, Cheile Olteţului nu s-au arătat în toată strălucirea lor.

La câţiva kilometri depărtare de mânăstire, când am reintrat în şoseaua Târgu-Jiu – Râmnicu Vâlcea, pământul era uscat, iar la Dintr-un Lemn era soare. Acolo nu mai fusesem de pe la mijlocul sau sfârşitul anilor ’90. Se terminase de restaurat palatul lui Matei Basarab, se adăugase un corp nou de chilii şi era în construcţie o biserică nouă.

Am recunoscut odaia cu ziduri groase de peste un metru în care am stat o săptămână în vara anului 1989, apoi, urcând înspre bisericuţă, odăiţa unde am locuit în septembrie 1982, simţindu-mă atât de bine. Atunci l-am cunoscut pe părintele Paulin Lecca, închinoviat la Arnota.

Intrând în biserică, unde începuse Vecernia, am văzut-o pe maica stareţă Emanuela. Cânta, aşezată prima în strană.

Întrucât ieri a fost sărbătoare – Sfânta Treime – şi era şi zi liberă, era multă lume la Dintr-un Lemn. Văzusem cu bucurie aceeaşi afluenţă şi la Polovragi, în pofida ploii, şi zeci de copii de şcoală veniţi în grup.

Am plecat la 17.15 de la Dintr-un Lemn şi după ce ne-am oprit în jardiniera unei benzinării, am coborât din maşină la 20.30, la semaforul de la Liceul „Lazăr”. Zece minute mai târziu, pe când dădeam să intru în casă, suna telefonul mobil: mă căuta, din California, Petru Popescu. Am rămas stupefiat. Nu mă mai ţinea minte de acum 40 de ani. Voia să-i prezint o carte la Târg.

30 iunie

A început să plouă în zori, neîncetat, mai mult de două ore şi jumătate. Apoi a mai plouat, destul de puternic, între 13.30 şi 14. Începuse iarăşi să picure pe când ieşeam după ce înregistrasem, la Vox, cu Constantin Dinulescu. Ne-am adăpostit în latura dinspre Biserica Dintr-o Zi a Pasajului Imobiliara. Acolo mi-a spus cum Constantin Rauţchi, care băuse toată viaţa, îndeosebi vodcă, atunci când a închis pentru totdeauna ochii, avea ficatul sănătos. A murit de tuberculoză, în spitalul din Dealul Filaretului. Tot de la Constantin Dinulescu am aflat că atunci când s-a prăpădit marele actor Mihai Popescu, în ’53, la vârsta de 40 sau 42 de ani, tatăl său, preotul Niculae Popescu, istoric al Bisericii şi membru al Academiei Române, cu o barbă albă, foarte lungă, era nespus de liniştit, de senin.

Mihai Popescu jucase strălucit în rolul titular din *Bălcescu* de Camil Petrescu şi îi mai interpretase pe Romeo, respectiv pe Iago, avându-l ca partener pe Emil Botta. De altfel, Emil Botta a jucat – spunea Constantin Dinulescu – multe roluri principale în anii ’50, însă fără egal a rămas în Ion din *Năpasta*.

6 iulie

Aseară am mers la degustarea la care mă invitase Faleschini. A fost foarte interesant; nu m-am resimţit, deşi am încercat nouă recolte (1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2006, 2007) şi două variante de „Magnum” (sticle de 1,5 l) de Merlot „Prince Matei”. Remarcabili, inclusiv prin limbaj, câţiva specialişti în materie, degustători cu doctorate şi titluri academice (Viorel Stoian, Constantin Croitoru, Lucia Pârvu).

26 iulie

Mi-a făcut plăcere telefonul lui Sorin Lavric, aflat la Piatra Neamţ, care mi-a spus că a citit *Gânduri despre Nae Ionescu*, adăugând câteva lucruri măgulitoare şi despre *Luciditate şi nostalgie*.

28 iulie

Temperatură plăcută şi un cer de mijloc de august, adică vreme agreabilă, deşi suflă destul de puternic vântul... M-am trezit la 10, iar la 11.50 am ajuns la Vox, unde mă aştepta Lavinia Betea, cu care am înregistrat o convorbire extrem de interesantă. Aşa am aflat că serviciile secrete, conduse pe atunci de Ion Stănescu, aveau un agent polonez (ce trăise în România ca refugiat) în structurile Pactului de la Varşovia, care a informat Bucureştiul că se pregăteşte invadarea Cehoslovaciei. Ceauşescu a plecat la Praga în jurul datei de 15 august (îmi amintesc întoarcerea sa, eram într-o maşină, veneam de la Snagov, iar circulaţia a fost oprită în dreptul Aeroportului Băneasa) pentru a-i spune lui Dubček că se pregăteşte invadarea Cehoslovaciei. Lui Dubček, care se credea protejatul lui Brejnev, i s-a părut o glumă. Pe de altă parte, Brejnev fusese mistificat de serviciile sale secrete, care s-au folosit de fotografii trucate, incitându-l să declanşeze invadarea. Tot Lavinia Betea susţine că Ceauşescu a fost preferat, în 1965, ca succesor al lui Dej în detrimentul lui Gheorghe Apostol deoarece reprezenta linia independenţei naţionaliste adoptate de către Dej.

Înainte să începem înregistrarea, Lavinia Betea mi-a spus încă o dată că i-au plăcut foarte mult „evocările”. M-am bucurat. Apropo de „evocări”: va începe, la Iaşi, paginarea cărţii şi voi primi corectura săptămânile viitoare.

26 august

Alaltăieri-seară, Tudorel şi ministrul său (al educaţiei) s-au întâlnit la Vila Lac – fosta reşedinţă a lui Dej – cu câţiva „formatori de opinie” şi doi sau trei gazetăraşi. Toţi erau împotriva predării religiei în şcoală. În mod paradoxal, ministrul Funeriu a apărat forma actuală a disciplinei, strâns legată de Biserică.

29 august

Schimbarea aceea de vreme, care echivalează cu sfârşitul verii, a început înainte de miezul nopţii, cu pale puternice de vânt. Ieri a fost foarte cald, însă la ora 21, când am coborât să mă urc în maşina trimisă de Realitatea TV, temperatura era suportabilă. Am intrat pe post la 21.30 – până la ora 23 – în emisiunea lui Florin Iaru, alături de Silviu Prigoană şi Răzvan Theodorescu. Primul a stat în banca lui. Răzvan Theodorescu a apărat cu hotărâre şi competenţă Biserica. Înainte să intrăm în emisie, acesta mi-a spus că fusese recent la Amsterdam, la un congres de istorie, unde se discutase şi despre o carte prefaţată de tata.

2011

17 ianuarie

Dacă în decembrie l-am citit zilnic, aproape întreaga lună, pe Sfântul Ioan Gură de Aur, îndeosebi *Omilii la Matei*, luna aceasta am recitit memorii şi jurnale, dar şi critică şi istorie literară: admirabilul volum al lui Alexandru George *Semne şi repere*, care rezistă după 40 de ani. Tot aşa cum rezistă şi strălucitele însemnări, meditaţii şi judecăţi ale lui Mihai Rădulescu, considerat, pe bună dreptate, cap de afiş al generaţiei sale din care făcea parte şi Paleologu; amândoi născuţi în 1919, amândoi intraţi prin concurs, în 1946, în Ministerul Afacerilor Străine; amândoi închişi în 1958 sau 1959... Mihai Rădulescu însă s-a sinucis sau poate şi-a pierdut viaţa în urma vreunui tratament dur petrecut în timpul anchetei...

Cert este că după „generaţia interbelică”, dispersată înaintea şi în timpul războiului, venea una la fel de strălucită, formată din oameni născuţi după Primul Război Mondial sau în timpul acestuia.

19 ianuarie

ÎPS Bartolomeu – pe care îl despart două luni de împlinirea vârstei de 90 de ani – a fost dus la Viena în urmă cu o săptămână. Părintele Micu mi-a vorbit de un comunicat al Arhiepiscopiei referitor la înlocuirea unei valve.

25 ianuarie

A nins şi noaptea trecută, însă, în mod paradoxal, trei sferturi din zăpada aşezată pe terasa camerei mele s-a topit la lumina soarelui de astăzi. Am adormit tot în zori, însă m-am dat jos din pat la ora 15. A sunat, în timp ce mă îmbrăcam, un reporter de la „Ziua” de Cluj pentru a-mi pune o suită de întrebări referitoare la prietenia cu ÎPS Bartolomeu. Am aflat aseară că, dată fiind vârsta, medicii de la Viena nu-l pot opera, aşa încât va fi readus în ţară. Peste exact două săptămâni se împlinesc 18 ani de la întronizarea sa ca Arhiepiscop al Clujului.

Foarte bun, fie şi numai prin două-trei articole, în frunte cu editorialul lui Florin Constantiniu, numărul pe ianuarie din „Istorie şi civilizaţie”. Din memoriile lui Sergo Beria, fiul lui Lavrenti – despre care abia acum aflu că era gruzin –, reiese limpede că Stalin avea de gând să dezlănţuie cel de-al treilea război mondial – unul nuclear. Însă nimeni din anturajul său nu agrea această perspectivă. Apoi a intervenit moartea lui Stalin.

31 ianuarie

Mă apucasem să îndrept o pagină dintr-un text scris şi rescris luna asta. Am rebătut zece rânduri – nu mergea. Dădeam să scot hârtia din maşină când a intrat Aurora pentru a-mi spune că murise ÎPS Bartolomeu cu un ceas în urmă – aflase de la cineva cu care vorbise la telefon. Dumnezeu să-l odihnească cu drepţii!

Noaptea trecută m-am gândit vreo două-trei ceasuri la Părintele Anania, întrebându-mă dacă îi voi face sau nu un portret. Mi-am amintit de o scenă de la o recepţie dată în august 1998 de Patriarhie la hotelul „Bucureşti” cu prilejul unei reuniuni Sant Egidio. Paleologu mă luase de un braţ, iar părintele Anania de celălalt şi am urcat în felul acesta la etajul întâi din hotel – pe când operatorii filmau –, până la intrarea într-o încăpere în care se afla preşedintele Emil Constantinescu şi în al cărei prag m-am despărţit de ei.

Sorin Antohi

Idei și zile

Stigmatul fără ieșire

Ca întotdeauna, un tur rapid pe Net dimineața devreme îmi aduce zgomotul de fond al actualității. Publicațiile și siturile străine *mainstream*, tot mai superficiale, mai vulgare și mai părtinitoare, au încurajat în ultima perioadă apariția unor surse alternative mai serioase și mai utile, chiar dacă unele susțin programe ideologice pe care nu le aprob. Cu omoloagele lor românești e jale. Aproape nimic nu te informează inteligent și sintetic. Colaboratorii și redactorii sînt foarte slabi, previzibili, dezorientați etc. Deci citesc mai mult printre rînduri, *scanez*. Așa am dat astăzi pentru un alt fapt divers cu detalii concrete și semnificații care-i depășesc pe comentatori. Aflăm, din mai multe surse care se reduc în fond la reacția unei romånce londoneze cu veleități politice, că magazinele TESCO din Marea Britanie îi tratează rasist pe români. Cum știm, acele magazine, ca toate companiile, organizațiile, instituțiile și persoanele, trebuie să fie atente la orice greșeală de comunicare într-o societate *multicomunitară*. (Propun acest termen, care semnalează mai net spargerea – tribalizarea, "balcanizarea" — comunității politice naționale, adică a temeiului filozofic și legislativ al statului modern și al societății asociate lui, în locul celor mai politic corecți, dar cu acoperire parțială și partizană, ca "multiculturală", "multietnică", "multiconfesională", "multilingvistică" etc. și a echivalentelor aproximative formate cu "pluri-", "post-" etc.) Totuși, cînd le ajunge cuțitul la os, magazinele etc. nu se mai pot controla, ies din ipocrizie și vorbesc "pe bune". Urmînd știrile românești și sursa lor unică, aflăm că magazinele TESCO au ajuns la scrierea, aprobarea și afișarea unui anunț *în limba română* cu text parcă izvorît din inimă: "Avertisment pentru hoții din magazine", se poate citi în centrul hîrtiei albastre A3 (sursa unică a pus pe FB poza reluată de toți comentatorii), iar deasupra genericului se spune că "Hoții din magazine prinși vor fi urmăriți penal". (Cuvîntul "prinși", redundant, funcționează aici contraproductiv, deoarece cultura socială a românofonilor de tot felul operează cu altă noțiune, *hoțul neprins*.) Nu există avertismente identice ori similare în alte limbi, deși în Marea Britanie se vorbesc cîteva sute, deci putem bănui că toți hoții prinși sau majoritatea lor covîrșitoare vorbeau românește. Unii români și chiar unii englezi (judecînd după nume, dar pe Net, mediu privilegiat al numelor false – elegant spus, cu gîndul la Pessoa: heteronime –, nimic nu trebuie luat ca atare) s-au declarat public ultragiați de situație, afirmînd că TESCO îi consideră hoți pe toți românii, pe mulți dintre ei, sau cel puțin pe unii dintre cei care nu știu englezește. Nu am citit toate reacțiile, dar cele pe care le-am văzut rapid (inclusiv cea a Ambasadei României) nu remarcă detaliul următor, esențial: anunțul poartă în stînga jos emblema Poliției. Numai astfel are sens partea a doua a mesajului (nu voi ajunge și la a treia), plasată sub generic: "Ofițeri de poliție îmbrăcați civil acționează în această zonă". Deci Ambasada, care a scris magazinelor TESCO, menționînd că va informa Poliția, trebuia să scrie direct Poliției, fiindcă afișele, făcute și asumate de aceasta, pot fi, eventual au și fost, plasate oriunde. În fine, așa e la români, reacțiile sînt mai rapide mult decît judecata. Nu știu ce urmări va avea incidentul, el nu este primul și, poate, nici ultimul. Nu doar în Marea Britanie, ci și în alte țări. Nu știu ca asemenea avertismente prolixe ale Poliției să fi apărut și în magazinele ori pe străzile din România, unde, deși ar fi la fel de redundante și naive, măcar s-a adresa majorității absolute a clienților. În România se consideră suficient să se spună că există camere video de supraveghere și să se arate agenții de pază. Pentru mine, această poveste trebuie discutată în cadrul teoretic al stigmatului, pe care l-am dezvoltat în anii 1990. Atunci, luat de valul entuziasmului cvasi-general, am ajuns și eu să vorbesc (în special străinilor) de ieșirea din stigmatul etnic, din ura de sine, printr-o asumare în fond nejustificată, dar salutară, a meritului colectiv de a fi ieșit din comunismul de stat printr-o insurecție sîngeroasă. Pînă și Cioran a trecut prin faza asta, așa cum a mărturisit-o și în dialogul său din 1991 cu Luca Pițu și cu mine. Știam și atunci, chiar din decembrie 1989, că nu fusese așa. Dar acest mit narcisic și catarctic, combinat cu valul de simpatie internațională și chiar cu minciuna de stat care acredita interesat tot revolta populară ca motor al Revoluției (desigur, masele largi populare erau umăr la umăr cu Armata și providențialii "emanați", iar totul marca o ruptură, deși masca o continuitate), părea să arate calea de ieșire din eternul complex de inferioritate românesc. Sau măcar un moment, oricît de fragil, de relativizare a lui, de metamorfoză a mămăligii în explozibil (o altă schimbare la față a României, ar fi spus Cioran, dacă nu s-ar fi temut să repete o formulă pe care voia s-o facă uitată), a slugilor (majoritar ticăloase) în eroi. Din păcate, istoria și-a revenit foarte repede în matcă. Poate nu ieșise niciodată din ea. Astfel că stigmatul românesc s-a reașezat acolo unde-i era locul, adică în centrul imaginii despre sine a națiunii, în primul rind a elitelor. În peste trei decenii, deși contactele cu Occidentul au căpătat și forma unei conviețuiri masive a cetățenilor români cu aborigenii și alogenii din acel spațiu cîndva aproape exclusiv fantasmatic, stigmatul nu a dispărut. Mai mult, a apărut o formă nouă a lui: românii s-au trezit asimilați *in corpore* cu romii, cu bună știință sau fără. De aici începe jocul pervers al corectitudinii politice: dacă occidentalii spun că delincvenții cu cetățenie română sînt români, deși în multe cazuri sînt romi, au dreptate. Legile statelor democrate consideră rasistă orice referire la originea etnică într-un context negativ sau neutru. Din acest motiv, cele mai multe state occidentale nu pot aduna date etnice nici la recensămînt, chiar agregînd declarații individuale voluntare și confidențiale. Știu însă că asemenea date se strîng permanent prin mijloacele înaltei tehnologii: se știe proporția de vorbitori la telefon în ciuvașă ori franceză, se poate face (și se face electronic, chiar în timp real) harta frecvenței și distribuirii lor pe zone de rezidență etc.; se știe că numele cel mai frecvent dat la naștere băieților din Londra este Mohammed (cu variante) etc.; se știe procentul de cetățeni cu origini în alte state etc. Administrațiile, ca să nu mai vorbim de serviciile secrete, au găsit o cale de a eluda legea, în primul rînd din motive de securitate. Dar identitatea etnică se poate afirma public numai într-un context pozitiv: cîntece și dansuri tradiționale, bucătărie, modă, obiceiuri etc. Revin: deși se știe că anumiți delincvenți cu pașaport românesc sînt romi, ei vor fi mereu identificați drept români, și nu numai pentru a respecta legea, ci și din calcule mai complexe. Occidentalii au aflat între timp că asta îi jignește pe etnicii ne-romi cu pașaport românesc, în primul rînd pe membrii grupului etnic titular; occidentalii mai școliți știu că procesul trecerii de la națiunea etnică la națiunea politică, imperfect și în Occident, e mult întîrziat la români. Asta chiar dacă oficialitățile și jurnaliștii noștri, începînd cu Președintele, spun mereu "români" în loc de "cetățeni" sau, în funcție de contexte, "consumatori", "pietoni", "proprietari" etc. *Români* nu sună așa cum sună formulele de adresare publică echivalente la fel de folosite în Franța; cînd Președintele nostru, altminteri sas, vorbește (cum poate) de "români", îmi reprim cu greu gîndul malițios că el se adresează cu toată sinceritatea unei mulțimi din care nu simte că face parte. În fine, echivalarea ipocrită, uneori cinic jignitoare, între romi și români nu poate fi imputată occidentalilor de către etnicii români cu pașaport românesc, fiindcă atunci aceștia vor fi acuzați de rasism. Așadar, la vechiul stigmat al românului ca român s-a adăugat în ultimele decenii stigmatul românului ca rom. Mai mult, cele două stigmate au fuzionat, formînd un *stigmat fără ieșire*. 23.11.2020

În România se consideră suficient să se spună că există camere video de supraveghere și să se arate agenții de pază. Pentru mine, această poveste trebuie discutată în cadrul teoretic al stigmatului, pe care l-am dezvoltat în anii 1990. Atunci, luat de valul entuziasmului cvasi-general, am ajuns și eu să vorbesc (în special străinilor) de ieșirea din stigmatul etnic, din ura de sine, printr-o asumare în fond nejustificată, dar salutară, a meritului colectiv de a fi ieșit din comunismul de stat printr-o insurecție sîngeroasă.

Să scapi măcar de stigmatul Celuilalt

Rușinea de a fi român, nesecat izvor al urii de sine prin părțile noastre, era deja destul de toxică și greu de îndurat. Cînd țiganul a devenit rom, iar limba lui se numește romani, a fost prea mult. Confuzia rom-român, nu întotdeauna inocentă, a determinat autoritățile să schimbe literele ROM în ROU. Stigmatul prin contaminare, prin asociere, prin confuzie, prin transfer. Competiția mimetică negativă: cine-i cel mai nefericit, neisprăvit, neajutorat, criminal, sărac, ticălos etc. Pe de altă parte, și noi i-am contaminat pe alții cu stigmatul nostru: romii și evreii din diverse țări și vorbitori de diverse limbi sînt așezați pe o hartă structurată tot de geografia simbolică (semi-)orientalistă, tot pe o diagramă în care Pozitivul este în (nord-)vest, iar Negativul e plasat în (sud-)est. În consecință, de exemplu, romii și evreii vorbitori de maghiară sînt automat considerați superiori celor care vorbesc româna, chiar dacă vin din aproximativ aceleași spațiu (Banat, Transilvania, Maramureș). De altminteri, așa cred și romii/evreii cu pricina. Această dinamică afectează și alte sub-comunități lingvistice ori confesionale. De exemplu, în Bucovina și Banat, evreii de limbă germană s-au simțit superiori celor vorbitori de idiș, respectiv maghiară. Sașii din Transilvania, pentru a ieși din logica stigmatului contagios, au recurs în perioada interbelică la forme extreme de eugenism, arătînd că au rămas puri rasial în secolele trecute de la sosirea în ceea ce Blaga avea să numească *spațiul mioritic*. Prin urmare, nu numai că le erau superiori românilor și ungurilor, ceea ce se înțelegea de la sine, dar chiar germanilor din Reich, care se amestecaseră cu slavii și evreii. 11.01.2021

(Extrase din manuscrisul **Idei și zile** *au mai apărut în* Trivium, Observator cultural *și* Argeș.*)*

Adrian Alui Gheorghe

Brigantina ”Marița” a ajuns, în sfârșit, la destinație

Personajul se numește tot Adrian Romila, este scriitor și profesor universitar, acesta are darul ”recompunerii unei anumite lumi pornind de la câteva date disparate ale ei”, trăiește într-o lume înțesată de povești, de muzică, de filme.

Romanul ”Acasă, departe” (Editura *Polirom, 2023*), semnat de Adrian G. Romila, pare să fie o replică, peste timp, a unei cărți care ne-a marcat ”tinerețea cititoare”, este vorba de ”Toate pânzele sus!”, de Radu Tudoran. Romanul are trei părți și un epilog, epocile se succed după o logică epică impusă de autor, personajul principal al cărții numindu-se, în toate secvențele, Adrian Romila, în diferite ipostaze.

Acțiunea din prima parte a romanului, ”Patria”, se petrece în anul 1834, când tânărul sublocotenent Adrian Romila, absolvent al Școlii de marină din Brest, se întoarce acasă, la București, pasager pe vasul ”Carolina” care făcea cursă regulată pe Dunăre, pe traseul Budapesta-Giurgiu. De la Giurgiu, tânărul proaspăt ”europenizat” regăsește un peisaj prăfuit, mai mult, trăsura care îl duce spre București este atacată de o bandă de tâlhari recunoscută în epocă și în zonă, condusă chiar de un slujbaș al statului, Costache Crihala, zis Chiorul. România acelei epoci, văzută prin ochii tânărului Romila, este o țară în care viața și istoria nu intraseră în acord, domnii fanarioți duseseră corupția la nivel de politică de stat, lumea ”turcită” nu părea să aibă nicio perspectivă. Și totuși, în acele condiții, există un curent de trezire națională care coagulează în jurul unei societăți misterioase, ”Societatea Filarmonică”, care adună personalități ale epocii, între care cărturarul George Lazăr, poetul Cezar Boliac, alții, care încearcă să intre în acord cu mișcări similare din Europa. Deși este neîncrezător în reușita aspirațiilor de unire și de eliberare de sub ocupația turcească, promovate de această ”societate”, tânărul Adrian Romila este introdus de tatăl său în intimitatea grupării, poetul Cezar Boliac însuși înmânându-i câteva scrisori care trebuiau să ajungă la ambasadele cele mai importante de la Constantinopol. Drumul este unul plin de primejdii, de capcane, povestea derulându-se cinematografic, ca în filmele de aventuri autentice. Îmbarcarea pe vasul ”Marița”, prima ambarcațiune maritimă românească, se petrece la Giurgiu, opririle la Brăila, la Sulina fiind prilejuri pentru autor de a descrie retro atmosfera acelor orășele port, în care viața avea savoarea balcanismului și eclectismului uman, cultural, social. Căpitanul vasului, un grec, Spiros Nevridis, se dovedește un personaj dubios, în timpul unei furtuni pe Marea Neagră taie ”troțele” vasului, punând în dificultate înaintarea acestuia. Fapta nu este una gratuită, Spiros conspira împreună cu alt grec, Bilibas, să pună mâna pe ”brigantină”, adică pe vasul ”Marița”. Așa că, sunt atacați piraterește de vasul condus de Bilibas, pe care se regăsește și mai vechea cunoștință Costache Crihală, zis ”Chiorul”, care de la tâlhăriile pe uscat avansează la cele de pe mare. Miza era, în acest caz, vasul în sine, dar și marfa, fiind vorba de o mare cantitate de hașiș, care era transportată fraudulos spre Constantinopol. Confruntarea pe mare este una dură, vasul ”Marița” se scufundă în timp ce este abandonat de echipaj și de pasageri care se refugiază pe câteva plute improvizate. Sunt abandonate toate mărfurile, tânărul Adrian Romila renunță și la documentele destinate ambasadelor, acestea fiind periculoase pentru el în situația în care ar fi fost luat prizonier.

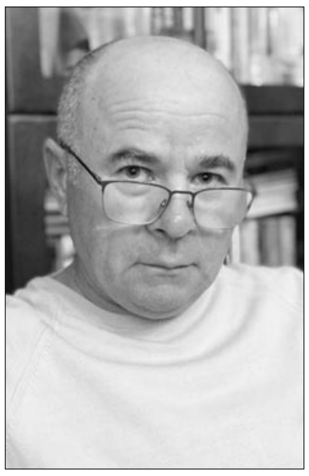
Firul epic continuă în partea a doua a romanului, intitulată ”Peninsula”, a cărei acțiune se petrece, paradoxal, în anul 2019. Personajul se numește tot Adrian Romila, este scriitor și profesor universitar, acesta are darul ”recompunerii unei anumite lumi pornind de la câteva date disparate ale ei”, trăiește într-o lume înțesată de povești, de muzică, de filme. Vreme de un an se retrage din viața publică și se refugiază pe un vas ancorat, aproape abandonat, ”balenuța”, unde își consumă dezamăgirile provocate de lumea concretă din jur. Pe acest fond, este căutat de un anume Arcadie Spânu, un personaj care se dovedește mai târziu parte a unor servicii secrete, care îi propune să scrie povestea unui vas scufundat, contra unei sume consistente, de trei mii de euro. Vasul se dovedește a fi chiar ”Marița”, Alexandru Spânu având ceva date despre ce ar fi însemnat la vremea ei brigantina, date pe care le pune la dispoziția scriitorului: ”Brigantina nu a mai ajuns la destinație, din motive încurcate, necunoscute încă: iarăși poate vreo furtună, poate valuri mari și ceață, arborada o fi fost distrusă parțial, poate ceva spărturi în carenă nerezolvate când trebuia, poate un atac al unor tâlhari de mare greci sau turci, care să fi pus încă de pe Dunăre ochii pe ea, ar fi putut-o urmări mai multe zile cu o altă ambarcațiune de-a lor. Nimic nu-i sigur și totul este posibil. La vreo săptămână după ce-a plecat din Sulina, Marița s-a scufundat în largul a ceea ce numim noi acuma Vama Veche, în împrejurări care nu sunt deloc foarte clare”. După ce primește jumătate de sumă drept avans, scriitorul Adrian Romila începe să adune date, într-o investigație personală, pentru a reface cât mai aproape de adevăr soarta vasului, profilul istoric al perioadei. Lucrurile nu se opresc aici însă, apare un alt personaj misterios, Mihu Costin, care este interesat și el de povestea vasului ”Marița”. Dar dacă Alexandru Spânu este interesat de subiect ca să-l dezvolte comercial și turistic, cel de-al doilea, Mihu Costin, îi cere scriitorului Romila, plusând suma inițială la patru mii de euro, să scrie o ficțiune despre scufundarea goeletei ”Marița”, pe care să o pună în circulație ca literatură. Evident că scriitorul acceptă această variantă, returnează avansul primit, fapta nu rămâne însă fără urmări, Spânu încearcă să se răzbune și pune un bătăuș să-l schilodească pe autor, numai că acesta reușește să se apere. În fine, povestea scrisă pentru cel de-al doilea solicitant este, de fapt, cea din prima parte a cărții. Această întretăiere de planuri temporale este surprinzătoare pentru cititor care, ca și în romanul lui Radu Tudoran, ”Toate pânzele sus!”, se întreabă câtă este ficțiunea și câtă este ”realitatea istorică”. În timp ce scria povestea vasului, autorul Romila se îmbolnăvește grav, opera cere sacrificiu uman ca să reziste, brigantina ”Marița” își primește viața înapoi, în timp ce scriitorul și-o pierde pe a sa: ”Povestea Mariței am terminat-o, mi-am făcut treaba, mi-am păcălit moartea cu încă un pas, am tras tare. Nici moartea n-a rămas datoare, a făcut și ea un pas, poate chiar mai mare decât al meu, obligându-mă să intru în această cursă canceroasă cu final previzibil, cel puțin pentru ea”.

Partea a treia a romanului se numește ”Exilul” și este povestea lui Ovidius, poetul exilat la Pontul Euxin, care este însoțit aici, la capătul lumii, de un scrib care se numește, firește, Hadrian Romila. Scriitorul Adrian G. Romila reușește, prin ”vocea” personajului său Hadrian Romila, pagini memorabile (și credibile!) despre atmosfera de la Tomis, despre lumea care i-a inspirat marelui exilat ”Ponticele” și ”Tristele”, efectul de hologramă acționând dinspre elegia latinului spre pagina de proză a românului. Descrierea peisajului, a lumii în care trăia poetul exilat, este preluată și prelucrată de către cel care reconstituie atmosfera, după ce a citit empatic versurile și relatările despre acea perioadă, din textele latinului exilat: ”Din prima zi a debarcării, peste tot văzuseră la Tomis sărăcie, ruină și mizerie, o mare întunecată, rece și capricioasă, câmpii întinse și liziere rare, nisip, morminte, faleze stâncoase, turme răzlețe de capre, de oi și de cai, haite de șacali urlători dinspre lizierele apropiate, sate pitice cu bordeie de lut și palisade de nuiele. Cu urechile lor fine, deslușiseră-n jur o latină vulgară și-o greacă paratactică, stâlcită, omniprezent era graiul necunoscut al barbarilor și el trebuia deprins repede, dacă voiai să supraviețuiești în ținuturile lor aspre. Totul era dincolo de orice închipuire, totul părea mic, neînsemnat și nestatornic, în Sciția nu spirit aveai de căutat, ci hrană, putere și sânge”. Sclavul Hadrian înțelege și acceptă mai repede condiția de exilat, are chiar opinii critice la adresa poetului copleșit de durerea excluderii din lumea civilizată, îi dă sfaturi care denotă o bună cunoaștere a literaturii latine și grecești: ”Până să acosteze corabia la Tomis, îi dăduse la transcris și la recitat nici mai mult, nici mai puțin decât 12 elegii plângărețe, 12 ridicole poeme lungi, dintre care ultimul, finisat după opt luni de trai pe stâncile Peninsulei, era dedicat Împăratului pe un ton care masca umilința în alegorii mitologice. Se putea o lipsă de înțelepciune mai mare ca aceasta, se putea o mai înjositoare renunțare la demnitatea de om liber, făcut de zei, zice-se, după chipul lor?”. Povestea exilului lui Ovidius la Tomis și a sclavului său ar putea fi ea însăși o carte, autorul intrând adânc în atmosfera locului și a timpului istoric, animând o lume care își păstrează încă misterul.

Epilogul are stranietatea ”deschiderii care se închide”, care amplifică sensul ficțiunii. În partea a doua a romanului, ”Peninsula”, există o confidentă a povestitorului, Pocahontas, o mică ”sălbăticiune”, o femeie născută și crescută într-un trib din America de Sud, care a ajuns să trăiască, prin conspirațiile sorții, la Constanța. În fond, este vorba de o farmacistă, Maria Martinez Pocahontas, care primește de la clientul său, scriitorul Adrian Romila, un stick care conține cele trei părți ale romanului de față, pe care trebuie să îl înmâneze lui Mihu Costin, cel care plătise scrierea unei ficțiuni despre vasul ”Marița”. Cum nu îl găsește la taverna Dreaming Boy, unde era patron, Maria Martinez Pocahontas îi lasă stickul băiatului de la bar, dar și o scrisoare în care îi vorbește despre stupefacția de a se regăsi în textul de pe stick. ”Personajul” nu se recunoaște în descrierile autorului, chiar protestează împotriva faptului că se sugerează că ar fi avut cu acesta vreo relație: ”Vă reamintesc că nu am și nici nu am avut vreo legătură cu domnul Adrian Romila – alta decât aceea a unei farmaciste care îi vinde nurofen, ca oricărui client. M-au deranjat foarte tare numeroasele detalii indecente din textul dumnealui despre posibilitatea unei relații între noi, mai ales a uneia cu implicații fizice”.

Dincolo de povestea complexă, bine condusă de ”mâna scriitoare”, romanul ”Acasă, departe” se remarcă prin scriitura care lasă loc subtextului să transpară. Astfel, istoria este mișcată cu dexteritate, ca o sumă de fotografii *in sepia*, meditațiile despre viață și literatură au savoarea experiențelor nemijlocite, iar cunoștințele despre lumea porturilor, a vaselor sau a vieții marinărești spun ceva despre prima opțiune profesională a autorului Adrian G. Romila. Romanul ”Acasă, departe” este un adevărat roman de aventuri, chiar și în sensul clasic al termenului, aerul cinematografic al poveștii implică și amplifică imaginația cititorului.

Leonid Dragomir

Solilocvii (III)

Voința de putere, lăsând de-o parte înțelesul metafizic conferit de Nietzsche, este o graniță ce desparte adolescența de maturitate. Aceasta nu înseamnă că adolescentului i-ar lipsi, doar că la el este limitată, mai bine zis îmblânzită de eros. La adult, rațiunea ar trebui să fie cea care o tempereazā, dar fiind o forță mult mai slabă decât erosul capitulează adesea într-o supunere justificatoare, oferind raționalizări pentru orice.

Sunt perioade în istorie când erosul, chiar dacă nu-și subordonează setea de putere, îi poate ține piept, dintr-o astfel de încleștare născându-se marile creații ale omenirii și altele, precum a noastră, în care dincolo de aparențele aseptice, moartea ca finalitate a puterii de nimic limitate stăpânește peste tot și toate. Empedocle - de care Nietzsche era atât de atras -, cu ale sale philotes (iubirea) și neikos (ura), ca principii ontologice, rămâne pururea valabil.

A merge pe drumul tău fără a te compara cu nimeni este condiția necesară, dacă nu chiar suficientă, de a-ți întâlni semenii ca semeni și nu ca monștri.

Nu se poate cu adevărat dialoga decât cu oameni care-și cunosc și acceptă neștiința în chestiunile esențiale fără a-și pierde nădejdea aflării unui răspuns. Ceea ce se numea odată popor deținea această virtute.

“Noi nu avem în mod necesar un suflet, dar avem capacitatea de a-i da naștere. Dragostea este tocmai forța de a secreta suflete”. Cu prima parte a cugetării lui Toma Pavel nu sunt de acord – avem, așa cum susține Biserica, un suflet încă din momentul conceperii –, în schimb partea a doua mi se pare foarte valabilă: fără dragoste trăim ca și cum n-am avea suflet. Simțim aceasta mai intens în relația cu animalele decât cu oamenii.

“Există, scrie C.S. Lewis, numai trei lucruri pe care le putem face în legătură cu moartea: să ne-o dorim, să ne fie frică de ea sau să o ignorăm”. Nu cred că mă înșel în totalitate extinzând pe modelul lui August Comte cele trei atitudini, considerându-le definitorii pentru trei epoci istorice. Prima aparține creștinătății premoderne, orientate spre dobândirea împărăției cerurilor, a doua, modernității încă metafizice și ultima, “cea mai incomodă și precară dintre toate”, este a postmodernității ce se vrea postcreștină și postmetafizică. Nu ignor de asemenea nici faptul că ele coexistă în fiecare epocă, precum și în fiecare individ, ciocnirea lor fiind sursa angoaselor de toate zilele și nopțile.

Despre tăierea voii proprii, esența practicii monahale, o maică stareță spunea că dacă toți călugării ar realiza-o, mănăstirea ar deveni un rai.

“Doar rareori prezentul și actualul sunt ceea ce nu poate fi tolerat. Nu uita că ni se dă forța să îndurăm ceea ce ni se întâmplă, dar nu cele 100 și 1 de lucruri diferite care ni s-ar putea (s.a) întâmpla”, îi scrie C.S. Lewis unei doamne catolice din America. A trăi în prezent, încerc să-mi lămuresc, înseamnă a uita de timp, a nu ne îngrijora nici de trecut, nici de viitor. Atunci, oricât de grele ți-ar fi problemele, viața e frumoasă fiindcă este trăită din plin. Căderea în timp, în neviață, este numai vina noastră.

“Argumentul ontologic, ne spune într-unul dintre subtilele și profundele – cele două nu merg mereu mână-n mână – sale aforisme Nicolás Gómez Dávila, nu demonstrează că Dumnezeu există, ci că trebuie să afirmăm neapărat existența lui Dumnezeu”. Credința în El ține de o hotărâre independentă de această constrângere logică, precum și de oricare alta.

De când am înțeles, din *Caiete* mai mult decât din cărțile publicate antum, că rafinamentul stilistic negator al lui Cioran îl are ca interlocutor pe Dumnezeu, am început să-l cred, să nu-l mai citesc doar pentru stil.

Nicolae Turcan

Filosofie și credință

Înfrângeri de îndrăgostit

■ Ca ființe excesive, nu suntem între limite, așa cum nu suntem, ca vocație religioasă, nici întru mediocritate. Dumnezeu va recunoaște pe fiecare om ca pe un *animal genial*, pe care canoanele estetice l-au ratat, dar cele teologice nu.

■ Scriem pentru că încă n-am ajuns la limanul tăcut și copleșitor al liniștii.

■ Trebuie să fi fost convenționali în multe domenii pentru a ajunge să fim originali măcar într-unul.

■ Să scrii pentru Dumnezeu înseamnă să fii interesat de posteritatea acestui veac doar în măsura minimală în care te provoacă, pentru o vreme, *la mărturie*. Cine îți garantează însă că nu te scalzi în iluziile vanității?

■ Nu putem celebra nimicnicia care suntem și probabil că nici măcar nu ne-o putem recunoaște. Câtă sănătate ni se arată însă, atunci când suntem capabili să o vizităm din când în când, cât *adevăr*!

■ Dacă înțelepciunea s-ar reduce la detașare, atunci cel mai înțelept dintre oameni ar fi, cu siguranță, cel mort.

■ Măreția, când o întâlnim, ne angoasează într-atât, încât ne grăbim să o declarăm falsă, în speranța naivă că rătăcirile mediocrității noastre vor rămâne pe mai departe nedescoperite de pătrunderea spiritului ei. Cu sfințenia se întâmplă adeseori la fel: splendoarea ei rămâne invizibilă orbirii noastre cotidiene, alergărilor noastre neobosite.

■ Dacă adevărul nu are de-a face cu moartea noastră și nu se rostește în termenii ei, atunci e doar un element pe drumul obiectivizării, nimic mai mult. Mundanitate spectaculoasă, dar inutilă pentru căutătorul vieții...

■ Când unul dintre prietenii mei poeți a descoperit că majoritatea evidențierilor și aprecierilor mele făcute pe marginea ultimului său manuscris au avut de-a face cu moartea, am rămas fără cuvinte. Am înțeles că trauma din copilărie a întâlnirii morții ne transformă în filosofi, prin interogații, și în teologi, prin căutarea unei vieți neafectate de amenințările funebre.

■ Printre condițiile iubirilor noastre se numără, ca esențiale, excepționalitatea celuilalt și puținătatea proprie. Cu toate că dragostea este soluția pentru cea din urmă, ea rămâne doar una parțială: împlinirea și definitivul apar brusc, odată cu *neanticipata* întâlnire a Dumnezeului iubirii.

■ Deși învățăm cu greu, în urma unor istovitoare exerciții și lecturi filosofice, cum să gândim *liber*, sfârșim lamentabil prin a ne transforma rațiunea în sclava patimilor și dorințelor noastre netrebnice. În definitiv, abia în funcție de definiția dată libertății ne pierdem sau ne câștigăm pe noi înșine, cu gândirea noastră „liberă” cu tot.

■ Nemaiștiind să ne definim adevărul, ar fi de-ajuns dacă ne-am recunoaște *propria* minciună. Am inaugura astfel o nemaivăzută deconstrucție a deconstrucției – înțeleasă ca deconstrucție a *ego*-ului propriu –, demascând astfel erorile ideologiilor noastre pseudo-religioase și optimismul lor insuportabil în care progresul și îndoiala se întâlnesc, potențându-se. Timpul acestei noi deconstrucții pare să fi venit; dar, ca întotdeauna, ne lipsește înțelepciunea în stare să ne proiecteze dincolo de zidurile multiple ale vanității noastre.

■ Când înțelegi, prin credință și numai prin ea, că iubirea lui Dumnezeu este singura care străpunge timpul, Îl „obligi” pe Cel Preaînalt așa cum te „obligă” și El: cu o libertate *de îndrăgostit*.

■ Pentru cel ce are ochi de văzut și urechi de auzit, Dumnezeu poate apărea de pretutindeni, dintr-o reușită literară, dintr-o suferință, din fiecare minoră sau majoră înfrângere, din acordurile unei melodii ori din adâncurile firii noastre, inevitabil discutabile moral. Nu-l recunoaștem însă ca Adevăr, decât în măsura în care îi dăruim propria viață, aprinzând-o astfel *cu a Lui*.

■ Cum de lacrimile noastre de dragoste – care se hrănesc din infinitul dumnezeiesc – nu inundă și nu conving odată pentru totdeauna lumea? Ce resorturi ale nimicniciei ne mai animă, când chemarea Lui *deplină* se aude din cele mai neașteptate locuri? Oare nu porniserăm la drum cu disperarea unora care căutau fericirea și nimic altceva?

■ Toate căutările noastre decisive, chiar dacă nereligioase, sunt semne ale adevăratei vocații – cea pentru Dumnezeu. Ca și cum, în pofida zădărniciei sale, omul ar rămâne totuși o ființă *majusculă*.

■ Pentru cel ce a venit pe lume dintr-o eroare, părăsirea ei este o necesitate care ține, indubitabil, de adevăr. Și totuși, nevoia de sens reclamă că, în cele din urmă, dragostea va trebui să rostească ultimul cuvânt, chiar și în fața celor ce au discreditat-o fără oprire.

Scriem pentru că încă n-am ajuns la limanul tăcut și copleșitor al liniștii.

■ Niciun „Iată-mă, Doamne!”, nicio lăsare în voia lui Dumnezeu nu mai păstrează din istorie vreo prezență. A-I răspunde lui Dumnezeu înseamnă a deveni brusc postum, a lăsa în urmă propria moarte, ca pe un episod care avea de-a face mai mult cu veacul, decât cu eternitatea.

■ Moartea pare uneori dreptatea cea din urmă, chiar și fără a lua în calcul judecata de dincolo.

■ Depoziție: Merităm osânda finală. Ne putem plânge de multe, numai de nedreptatea lui Dumnezeu *față de păcatele noastre* nu.

■ Orice dragoste *pare* divină. Că chiar *este* așa, că toate iubirile noastre, chiar și cele false, pe Dumnezeu îl caută, aceasta o înțelegem, din nefericire, *târziu*.

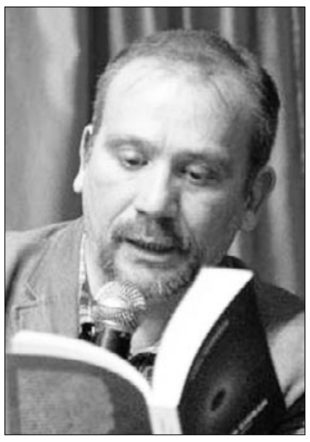
■ Pe ritm stănescian: În înfrângeri, numai El era câștig.

■ Nu este nimic pierdut. Eternitatea poate străfulgera prin fereastra timpului orice clipă, transfigurându-ne calea.

■ *Hic incipit doxologia*: Dumnezeule, Tu, cel care nu mai poți fi uitat nici de sufletul omului, nici de istorie, nici de eternitate și de eternitatea eternităților...

litere

Horia Vicențiu Pătrașcu

Viața are o forță antientropică, de fapt asta e viața - posibilitatea de a o lua de la capăt, de a reveni, de a începe din nou.

Speranța și marșarierul

- Despre timpul fizic şi timpul biologic -

Privesc apusul. Căzând dincolo de orizont în mii de culori, nuanțe, tonuri și subtonuri de lumini, soarele dă impresia unei procesualități vii. Ești tentat să împrumuți cuvintele din vocabularul animist pentru a o descrie. Și totuși, o simplă operație mintală, un exercițiu de imaginație îți arată atât că te afli în fața unui proces mecanic cât și care e diferența dintre un proces mecanic și unul viu.

Oricât de multe tonuri, nuanțe, culori ar emite vreme îndelungată soarele în stingerea lui, căderea dincolo de piscurile munților e ireversibilă, este fatală, nu-ți poți imagina soarele revenind un pic înapoi după momentul în care a trecut de linia orizontului, ițindu-și din nou capul pentru un ultim rămas bun, așa cum făcea unchiul meu după ce-l conduceam cu toții la poartă și se urca în mașină: înainta un pic fluturând mâna pe geam, apoi, brusc, schimba direcția de deplasare înapoi, înspre grupul nostru din fața porții, făcându-ne pe toți să râdem.

Râdeam, ar fi spus Bergson, pentru că gestul lui denunța mecanicitatea cu care-l priveam, iar unchiul meu era un om viu și faptele lui erau fapte de viață, așa încât, spre deosebire de procesele neînsuflețite, iată, față de soarele care apune acum, el putea să bage în marșarier, să dea timpul înapoi, să revină - și asta de câteva ori bune - la punctul de plecare, răsturnând orice previziune, plecând cu adevărat abia atunci când aproape toți se așteptau să mai dea odată înapoi... Numim asta libertate umană, dar în vreme ce Bergson leagă timpul libertății de noutate și imprevizibilitate, deci de ireversibil, trebuie să i se facă și reversibilității dreptate, căci iată ceea ce este cu adevărat viu este capacitatea de reîntoarcere, de revenire, de renaștere. Viața este o eternă reîntoarcere în sensul posibilității pendulării, căci e viu cel care (poate) smulge săgeata timpului și vindeca rana sângerândă pe care a lăsat-o în urmă. De câte ori nu am văzut oameni întinerind asemenea copacilor care, părând iremediabil uscați, înmugureau, triumfând asupra legii entropiei ce guvernează peste elementele minerale care, din nefericire, alcătuiesc materia primă și suportul vieții. O piatră căzută din munte nu mai poate reveni la locul ei. Procesul, în cazul ei, este ireversibil. Dimpotrivă, vietățile își regenerează oasele, țesuturile, ba chiar și, unele dintre ele, dinții ori membrele pierdute. Viața are o forță antientropică, de fapt asta e viața - posibilitatea de a o lua de la capăt, de a reveni, de a începe din nou. De aceea este atât de vexantă și inacceptabilă moartea pentru orice ființă vie - căci ea transformă un moment al mișcării - repausul, staționarea, retragerea, dispariția - în ceva irecurent, ireversibil-imobil, trece nemișcatul-mișcător (repausul, somnul, odihna, alterarea) în domeniul nemișcatului-nemișcător. La limită, viața poate fi definită ca permanență a reversibilității (ea dă naștere noului pe fondul posibilității revenirii, al reîntoarcerii la punctul de pornire, mișcarea ei este pendulară), în vreme ce anorganicul este o permanență a ireversibilului. Reversibilitatea în procesualitatea mecanică este pur aparentă, asemenea mișcării aparente a soarelui, ea este o iluzie a simțurilor noastre vii, o proiecție a legii inerente vieții asupra a ceea ce este neînsuflețit. De fapt, miliardele de ani ale unei galaxii sau ale unui astru oarecare sunt acumulări de clipe ireturnabile, în miliardele lor de ani nici o clipă nu a fost ștearsă, uitată, fiecare s-a adăugat oboselii de fond care în cele

(continuare în p. 21)

C. Voinescu

Nu doar noi am moştenit latinescul mulier, -iéris, de-i zicem MUIERE, ci și italienii – moglia, spaniolii – mujer, portughezii – molher, ba chiar francezii aveau un învechit acum – moillier, după cum ne încredințează Scriban.

DIN VORBĂ-N VORBĂ

FERENTARI, DOROBANȚI, PANDURI, CĂLĂRAȘI...

Ferentari, Dorobanți, Panduri, Călărași, Roșiori, Martalogi sunt câteva dintre cartierele sau localitățile al căror nume propriu a fost, la obârșii, substantiv comun. Soldatul din vechea pedestrime ușoară, **FERENTARUL** (latinescul *ferentarius*), este descris de Bolintineanu, în versurile: *Ferentarul ager și cu lungă chică/ Intră în bătaie fără nicio frică,/ Tare ca un leu.* **DOROBANȚUL** (maghiarul *drabant*), căruia Alecsandri îi mai zice și *căciular, curcan*, era soldat infanterist, dar și jandarm, mai târziu: *Toți dorobanții, toți căciularii.../ Purtând opinci, suman, ițari/ Și cușma pe-o ureche.* Și **PANDURUL** este, la origini, maghiar (*pandúr*), denumind soldatul habsburgic din secolul al XVIII-lea, drept care îl vorbesc și croații, dar și sârbii. După cum ne asigură Bălcescu, **PANDURUL** avea tâlcul, la început de secol XIX, de soldat din oastea muntenească neregulată: *Grigore Ghica puse temelie armatei românești, organizând trupul de panduri.* **CĂLĂRAȘUL**, voroavă formată pe teren românesc din *călare+-aș*, era ostaș de cavalerie (*Călărașii încălecară și se șterseră din lumină* – Sadoveanu), iar **ROȘIORUL**, cu uniforma sa predominant roșie, făcea parte din corpul de elită al cavaleriei, precum Dl Goe al lui Caragiale: *L-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori, în uniformă de mare ținută.* Soldații greci, aparținând unui corp de miliție turcească, însărcinat să apere granițele, drumurile și punctele vamale, se numeau **MARTALOGI** (sat în Argeș), trăgându-se din turcescul *martoloz* – marinar creștin de pe Dunăre.

A TĂIA FRUNZE LA CÂINI

*Dacă unii miniștri ar avea măcar un **DRAM** de conștiință, n-ar mai **TĂIA** toată ziua **FRUNZĂ LA CÂINI** prin ministere* – e de părere un trecător intervievat pe stradă. De la tâlcul său concret de veche unitate de măsură pentru greutate și capacitate – 3,18 g, respectiv 3,22 cm3, în Țara Românească și 3,23 g, respectiv 3,80 cm3, în Moldova, **DRAMUL** (neogrecescul *drámi*) a fost înnobilat semantic de poporul vorbitor prin mutarea sa în figurativ, ca la Sadoveanu: *Cei care ar intra în colonie eu îi văd cinstiți și drepți și mai ales cu un dram de credință.* Cât privește tăierea frunzelor, aceasta era o preocupare de seamă a oierilor ce completau stocul de nutreț pentru iarnă cu frunze de salcie și salcâm, puse la uscat. Cum câinii sunt cu ochii pe ciolan, nu pe frunze, o astfel de acțiune destinată patrupedelor canine ar însemna o pierdere ridicolă de timp, neconcordantă cu realitatea. Mai ales pentru cei care nici măcar câini nu au, dar´mite oi. Anton Pann în *Povestea vorbii*: *... Umblă pe drumuri tăind câinilor frunză*, Delavrancea în *Sultănica*: *Multe a văzut, multe a prefirat el prin ăl București! Doară n-a tăiat câinilor frunză!*, Rebreanu în *Răscoala*: *Atât de proletar* (sunt n.n.) *că deocamdată tai frunze câinilor cu speranța că voi găsi cândva de lucru!* recurg la sugestiva zicală neaoș românească, spre a spori plăcerea lecturii. Zice și Monșer în *Moromeții* (II): – *Și ce faci tu, Niculae, acolo la raion?!... – Ce să fac... tai și eu frunză la câini! – Ce vorbă ai și tu, zise Stela lui Jugravu...*

A SNOPI

Poporul vorbitor ne dezvăluie tâlcul originar al verbului **A SNOPI**, în versurile *Foaie verde sălcioară,/ Cât ține ziua de vară,/ Cete de flăcăi muncesc,/ Cârduri de fete snopesc* – strâng, desigur, grâul secerat, în snopi, substantiv cu obârșie slavă, *snopŭ*, pe care noi l-am verbalizat prin derivare. Împrumuturile străine au dobândit în limba română o nouă identitate semantică, și-au dezvoltat și diversificat noimele originare, exprimând gândirea și simțirea specifice acestui neam de la poale de Carpați. De pildă, **A SNOPI**, asociat cu *în bătaie*, capătă sensul de a bate rău pe cineva, ca la Camil Petrescu: *Știa că, dacă pun mâna pe el, îl snopesc în bătăi.* Marin Preda îl așază în context cu înțelesul de a se obosi foarte tare din cauza unei munci grele: *Cine poate să știe câți snopi am aruncat... M-am snopit, dar nu simțeam nimic*, iar Hasdeu îl scoate din lada veche cu zestrea de vorbe: *Ion-vodă fu barbar, snopind pe musulmani*, masacrându-i, măcelărindu-i deci. Zice Alecu Russo: *Bistrița... zvârle în snopi argintii valurile-i spumate.*

MUIERE

Nu doar noi am moștenit latinescul *mulier, -iéris*, de-i zicem **MUIERE**, ci și italienii – *moglia*, spaniolii – *mujer*, portughezii – *molher*, ba chiar francezii aveau un învechit acum – *moillier*, după cum ne încredințează Scriban. Cu tâlcul uneori ușor peiorativ, voroava definește o femeie matură, căsătorită, după cum prinde a zice Sadoveanu în *Hanul Ancuței*: *Ancuța de altădată era muiere frumoasă, ca și aceasta de-acum.* Poporul creator i-a păstrat câteodată noima doar de femeie, precum în versurile: *Soacra mea, muiere rea,/ De mine grijă n-avea*, iar, altădată, asociind-o cu verbul *a lua*, a rânduit-o în zicerea de tot expresivă *a lua de muiere*: *Și bogatu-mi dă avere/ Să iau fata lui muiere.* Bărbatului care umblă după muieri, românii i-au zis **MUIERELNIC** sau **MUIERATIC**, precum Cezar Petrescu: *Bătrân chefliu, cartofor și muieratic*, și, continuând derivarea, Slavici scrie: *Era greu, dar mințile MUIEREȘTI storc din piatră zăr.* Inventiv, norodul a născocit chiar un verb, **A (SE) MUIERI**, dreaptă mărturie stând tot folcorul literar: *Frunzuliță măr sucit,/ Băieții s-au muierit...*

MOARĂ

O voroavă strâns legată de traiul românilor este **MOARĂ**, ale cărei obârșii se pierd în negura vremilor romane (*mola*) și al cărei tâlc este de instalație pentru măcinarea cerealelor. Dăm peste ea la Coșbuc, în *Mama*: *Pe malul apei se-mpletesc/ Cărări ce duc la moară...* sau la Sadoveanu, care o asociază tot cu apa: *Ajunse la moara de scânduri negre, așezată pe tărași voinici, zguduită de fierberea apelor.* Astfel a prins cheag în vorbirea noastră expresia **A DA APĂ LA MOARĂ**, a crea cuiva condiții prielnice de afirmare, de câștig, a permite deci firului de apă care pune în mișcare roata morii să ajungă la ea. Dar cum firul de apă putea fi lesne întrerupt în vreme ce moara nu măcina, poporul vorbitor a dat sens restrictiv altei expresii: **A-I TĂIA** (cuiva) **APA DE LA MOARĂ**. Aflați cu carele sau cu sacul la moară, țăranii se rânduiau care după cum sosiseră: **PE RÂND, CA LA MOARĂ**, așa cum zice și Rebreanu în *Răscoala*: *Pe ușile deschise larg unii intrau și alții ieșeau ca la moară.* Dacă sporovăiala fără rost a unora, politicieni mai ales, nu se mai oprește, asta înseamnă că acelora le **MERGE GURA CA O MOARĂ NEFERECATĂ**, precum la Alecsandri: *Bre, bre, bre! Ce moară stricată!*, iar în caz că prețurile apasă tot mai greu pe umerii cumpărătorilor se cheamă că ele **ATÂRNĂ CA O PIATRĂ DE MOARĂ**. Și, când lucrurile se schimbă cât de cât în bine, rostim satisfăcuți: **ALTĂ FĂINĂ SE MACINĂ ACUM LA MOARĂ.** Zice Creangă: *Vorba ceea: «Când se însoară, nu-i de moară»!*

litere

Mircea Bârsilă

Poezia lui Călin Vlasie

Încă de la început, poezia lui Călin Vlasie a atras atenția prin stilul inconfundabil, marcat, între altele, de o frazare precisă și prin inedita viziune, susținută de o clară armătură ideatică, asupra relației dintre realitate și transfigurarea ei lirică: „Semne găunoase au pătruns în/lumina inventată./Ce auzi nu-i vântul de nord/nu-i ceasul nopții născut/în captivitate, sunt petale/sarea ce umple oglinda"... (*Imn imun*, în ***Laborator spațial***).

Începuturile sale literare se leagă de revista „Argeș" în care a fost publicat de Gheorghe Tomozei și unde, mai târziu, în nr.2/1981, i-a apărut, în suplimentul detașabil „Biblioteca Argeș", ciclul de poezii *Neuronia*, cu o prezentare de Nicolae Manolescu.

Debutul editorial s-a produs în 1984, la Editura Albatros, cu volumul ***Laborator spațial***, subintitulat „Poeme SF", titlul original ***Laboratorul*** fiind respins de cenzură(!). Au urmat volumele ***Întoarcerea în viitor*** (Editura Litera, 1990) și ***Un timp de vis*** (Editura Calende, 1993). În antologia de autor ***Acțiunea interioară*** (Editura Paralela 45, 1999) sunt incluse, într-o nouă structură, și poeziile din ***Neuronia*** și din ***Laborator spațial***.

Între aspectele determinante ale universului liric, un loc aparte îl au ezotericele denumiri ale personajelor (Onamathopeon, Zefs (Zeus?) Satyrul, Legurpo, Goolifern din Wydkul, Hemmy harfista, Karib Olimpiotul, Domnul Mecannic, Nymphalida, Meliopag, Afres, Alalia, Ungmar din Ro, Mahna-Mahina, Liujatnia Guaruma, Ynor, Kanely Sivla, Șitanana Alber, Bewihared-pașa, faleribi, merblieri...) și cele ale toposurilor lirice (Psittey, Urbs sau Miezul Lumii", Meliopageea, „Locul Ed lângă clinica Ov din zona Ag", Valea Megavid, dealul Fayta, „spațiul psi"...) - la care se adaugă, într-o enumerare aleatorie, camera de vise, grota, blocul, laboratorul de observație, clădirea cu infinite săli...

Călin Vlasie inventează o lume din care nu lipsesc cei care au pierdut sentimentul deplinei comuniuni cu firea (fizicienii, economiștii, cosmonauții, „argoshienii", electroniștii, omuleții mirați de prezența unei râme sau clovnii cu aparate și substanțe pentru felurite experiențe): „Sunt în camera mea,/ei sunt! clovnii!/Au aparate./Au substanțe. Fac experiențe cu mine./Fac încrucișări amputări/grefe, simulări,/Fără ca nimeni/să știe./Nici asistența socială./Nici comitetul de bloc" - *Povestea unui vis*). Această lume se suprapune peste o lume mitologică reprezentată, la limita dintre nostalgie și ironie, de satyri, nimphalide, sileni, elfi, gnomi, aezi, de zei în frunte cu Zefs (Zeus!), și chiar și de îngeri și cheruvimi. Respectivele făpturi – unele fantastice, altele mitologice – au un rol semnificativ în ceea ce privește reprezentarea parabolică a cotidianului traumatizant. Lumea imaginară pe care o creează Călin Vlasie implică actul de amalgamare fantezistă a realului și irealului, prin exploatarea relativității granițeі care le desparte. În același timp, cuvintele rare selectate din limbajul științific (levitațional, hiperfonic, lecitină, hemiplegic, gravitație, electronist, wolfram, homeostazie, monism, omnipotență, genotip, fenotip....) sau cele inventate (psihul, psiha, Frumus, Psittey, Yax, Yay, Sinvuacmtec, Ungmar...) înviorează limbajul firesc și, pe de altă parte, înlocuiesc *ironia citațională* de care abuzează unii dintre congeneri, în dorința de a contribui la procesul de erodare perseverentă „a ceea ce s-a spus deja".

Adesea, poetul construiește, în spirit nonconformist, versuri tipic manieriste, sub aspectul ingeniozității, de felul acestora: „urc la zero peste lave", „înfig trei hidre în gestul arid", „vărs vers", „în ora rea vezi explorarea", „Vezi Afres cum din far ies/ rafale de raze ?"... Astfel de versuri atrag atenția asupra virtuozității sale în ipostaza de *operator de limbaj*.

Textele lui Călin Vlasie excelează printr-o riguroasă construcție ideatică și sintactică și prin știința regizării viziunii în funcție de problematica mesajului dirijat spre constituirea unei noi mitologii, prin intermediul „visiunilor" (cuvânt derivat din *vis*), care asigură evaziunea enigmatică și, totodată, fantezistă, în ireal, în oniric: „Din frigider ies/pești vineții/pești-clește./Zboară./Pare un acvariu/casa./Îmi mușcă pereții/mobilele cărțile./Nimic nu urlă/nu sângerează/nu comploteză./Intră în mine./ înoată în mine./În mlaștină în azur" (*Exodul,* în ***Plantația Saal***). În scopul acesta, Călin Vlasie elaborează, la fel ca manieriștii (pentru care poezia era/este o artă a rațiunii, menită să producă uimire), imagini bizare, în deplină luciditate, cerebral, metodic: „Mă cercetează perfid/o insectă galbenă/cu coarne și fălci/groase./Sunt singur e noapte/luna miroase/ ca un ou de carbid.//Îl chem prin telefon/pe șeful meu/să-mi aducă o/pompă cu analcid./Dar insecta galbenă/se preface/într-o bufniță./ <<Drace!>>/Din pompă se scurge/o bufniță/ca o viperă/peste carnea mea/liberă/(...)/... Simțuri ca un recif/extins pe țărmuri,/Îmi smulg din carne alămuri//să aud nervii/cum se zvârcolesc/cum sună cum palpită./Aud bufnița cum vomită/peste visul meu/din care aș vrea/să mă trezesc" (*Bufnița dușmănoasă* în ***Întoarcerea în viitor***).

Virtuozitatea poetului culminează în poezia *Maxim-maximorum (*din ***Întoarcerea în viitor)*** în care cuvintele aflate la sfârșitul versului sunt frânte spre obținerea unor rime ingenioase, jocul manierist intrând astfel în concurență cu cel al lui Șerban Foarță: „RITMURILE/-acestea le-am mai au*zit* /hexametrul nopții bate lung în *zid*- /uri însă este necesar ca elec*tronii* /să traducă visul lui Ben*troni*" (s.n.). Autorul ***Acțiunii interioare*** este interesat, în mod programatic, de așa-numita *desensibilizare (desentimentalizare)* a poeziei, preferând, în consecință, „increierarea inimii" și „animarea creierului": adică renunțarea la clasica dualitate *animus – anima* și la „anacronica" sensibilizare – de sorginte feminină! – a discursului poetic.

Cu fiecare volum, poetica lui Călin Vlasie s-a adâncit și s-a diversificat, iar viziunea lirică, axată pe ideea de criză spirituală a omului nou, într-o lume în care biblica izgonire din rai se repetă, într-un alt context, prin *izgonirea din realitate*, s-a îmbogățit cu noi și felurite nuanțe. Izgonirea din realitate implică recluziunea în *grotă* („Numai așa ar mai putea fi o cale de ieșire din/această grotă. O grotă ai cărei pereți sunt/mari ecrane. Dincolo o viață ireală. Neînchi-/puită. Te simți un om în grotă" – *Scrisori I,* în ***Un timp de vis***, Secvența *VII. Psittey*), în *camera de vise*, unde chiar și poemele uitate, atrofiate de bezna de acolo, obosite de lunga penitență sau de latența lor larvară, ar vrea „puțin aer/puțină iubire/puțin contact/cu lumina" (*Camera de vise*), și, respectiv, în *ficțiune*: „Îmi imaginez. Asta fac din tot ce aș putea face." (*Scrisori, I*).

A scrie despre ceva „aparent abstract" rămâne singurul punct de sprijin – unul halucinant – al existenței: „Mai ai încă puterea să scrii. Ceva aparent abstract./Ceva care este doar în capul tău, dumnezeu știe un-/de. Scrii până nu te mai recunoști. Halucinant. În/mod normal tot ceea ce scrii ar trebui să fie un urlet/ profund și prelung" (*Scrisori I*).

Neputința de a muri („Vrei să mori și nu poți. Sau,/dacă ești nebun, poți încă spera. O speranță/fără temă precisă. Vai de capul tău. Iar tim-/pul trece", *idem*), adică pierderea ultimei șanse a eliberării din *capcana* realității reflectă damnațiunea eului de a subzista, refugiindu-se obligatoriu în imaginație: „Despre aceeași obsesie: o realitate mai puternică/ decât imaginația. *Imaginația - un refugiu al eu-lui./Realitatea - o capcană a eu-lui* /(...)/E o frumusețe, ce spun, e o nenorocire să ai sim/țul realității și grația imaginației" (*Scrisori VII*, s.n.).

În mod paradoxal, setea de trăire este obstrucționată de realitatea ale cărei efecte distrugătoare țin de însăși superficialitatea ființei care a cedat în fața propriului simț al realității.

Prin urmare, oamenii au nevoie de anumite strategii salvatoare, între care primează *calmitatea*, care „reface umanitatea" (*Calmarea*), de simțul mitologic (și nu de mitologii) și de contactul cu profunzimile lor psihice unde naturalul se află în continuare la el acasă, într-un cadru existențial în care cuvintele, uzate, și-au pierdut energia și puterile restauratoare: „cuvintele de la care așteptăm marea revoluție sunt/bătrâne târfe cu pielea întinsă și grețos fardate" (*Scrisori, IX*). Calea de mijloc, ce ar consta în simbioza dintre *simțul realității* și *grația imaginației,* are conotații ambivalente, așa cum se deduce din acest aparent joc de cuvinte „puțin realism (imaginați-vă!) ne-ar aduce/la realitate" (*Scrisori VII*) sau din întrebarea retorică „Ai și tu umbră/ frunză/imaginară ?" (*Ai și tu umbră ?,* în ciclul *Plantația Saal).*

În viziunea poetului, nici măcar pereții locuinței (ce simbolizează, de asemenea, *interioritatea*, *eul*) nu pot oferi garanții securizante. O uriașă gaură în perete, camuflată cu un tablou (un peisaj flamand) în ale cărui pete cenușii poetul își recunoaște propria culoare sufletească, sporește sentimentul unei agresiuni cosmice: ... „tabloul în sine/nu l-am pictat eu dar pot spune/că în acele pete cenușii recunosc/sufletul meu/(...)/Dar eu continui să privesc acest tablou/care acoperă o uriașă gaură /în perete" (*Camuflajul,* idem).

În *laborator* – acest topos al disperării și al așteptării „omulețului de aer pur și luminos", cum este numit îngerul în poezia *Rugă* („N-ai putea veni tu/omulețule de aer?/În ceas orele stau atârnate/ca un liliac./Omulețule de aer/luminos și pur*")* – existența nu se mai desfășoară în scopul ei firesc, ci doar pentru a fi *observată*, întrucât observațiile, așa cum spune poetul, se circumscriu spiritului științific.

În același timp, *laboratorul* întreține opoziția dintre *simțul realității* – de a cărui extensiune depinde spiritul științific – și *grația imaginației*, dintre *animus* și *anima,* dintre superficia *diurnă*, pozitivistă, și profunzimile *nocturne* ale ființei. A substitui „trăirea" cu *observația* (descrierea) ei, reducând-o la aspectele consemnate în fișa de observație, echivalează cu prefacerea vieții în *text*. Această operație prin care spațiul textual anihilează spațiul existenței este resimțită de poet ca traumatizantă și tocmai această perspectivă tensionează viziunea lirică: „Nu exist, sunt de-a dreptul observat" (*Scrisori*, X)

Chiar dacă frontierele dintre *existență* și *scriitură* sunt șterse, poetul se simte stresat atât de metoda în sine a *observației*, cât și de neutralitatea *fișei de observație* prin care este textualizată viața în condițiile impuse de realitatea artificială a laboratorului.

În scurta poezie *Glorie*, propria *interioritate* ia înțelesul unei clădiri labirintice în care subiectul se simte terorizat de muțenia zidurilor și a sălilor prin care vorbește cu voce tare spre a-și înșela în felul acesta singurătatea: „Intrasem în mine/Adânc în mine/Mă baricadasem în mine/Și vorbeam/Vorbeam tare în clădirea/cu infinite săli/prin care treceam/în viteză în mare viteză."

În accepția lui Calin Vlasie, *visul* – de care depind „visiunile" – nu are valențe romantice sau de tip compensatoriu și nici măcar nu face parte din existență: „Să reținem:/existența întrece visul/Mi-ar fi plăcut să spun:/visul este o parte a existenței/este chiar esența existenței"(*Existența întrece visul*). Ca stare cu efecte depersonalizante, visul – „urât și umilitor" – se constituie într-o suprarealitate autarhică. O suprarealitate a cărei finalitate este ea însăși: „trăiesc într-un vis din care nu mă mai pot/trezi/Chiar în acest moment visez/Visez cu puterea unui miliardar de vise/Ideile și simțămintele au dispărut/în acest vis pe care îl trăiesc/fără intenție – sunt trăit de vis/tot așa cum treaz fiind,/ești trăit de idei și simțăminte/visul este o activitate onirică/adică un fel de nebunie a unui corp/inert;/inerția mărește nebunia/(...)/ Sunt captivul acestui vis urât și umilitor/Ferice de mine că încă mai pot vorbi visând"(*Un timp de vis*). Așadar, ajuns la o autonomie totală, visul ocultează realitatea care sfârșește prin a fi secătuită de real.

Problematica – de o frapantă originalitate – a mesajului liric și, în același timp, retorica impecabilă și intrinseca modernitate a scriiturii reflectă o concepție clară despre poezie. Încă din volumul ***Laborator spațial***, Călin Vlasie a optat fără șovăire pentru *fantasia* („Tot ce atingem se preface-n irealitate") și pentru înălțarea simțământului poetic la *gândirea* despre acest simț: „puterea de a gândi simțul poetic. Mă extrag din euri" (p. 40).

Citind-o de la un capăt la celălalt, poezia lui Călin Vlasie – marcată de concepția că poeticul ucide poezia – te captivează ca o epopee: o epopee a eului liric aflat într-o criză pe cât de dramatică, pe atât de inedită.

Textele lui Călin Vlasie excelează printr-o riguroasă construcție ideatică și sintactică și prin știința regizării viziunii în funcție de problematica mesajului dirijat spre constituirea unei noi mitologii, prin intermediul „visiunilor" (cuvânt derivat din *vis*), care asigură evaziunea enigmatică și, totodată, fantezistă, în ireal, în oniric...

studii

LA PERSOANA I

Cum bătea Istoria familiei mele ca o inimă de demult

DIANA SERENA BUNEA în dialog cu DANIEL CRISTEA-ENACHE

Sunt fericit fiindcă semăn cu mama, care era o ființă excepțională, un fel de Zeiță, cum am numit-o; iar apoi, am căpătat ca un „bonus” această moștenire extraordinară a bunicii, care se trăgea din două familii nobile, Von Rampach și Taitbout-Marigny.

Diana Serena Bunea (English Teacher, Collège Mont-Royal, Montréal) mi-a făcut onoarea unor convorbiri ce vor constitui o carte; și care vor fi purtate, bilunar, pe LiterNet, la rubrica nouă *La persoana I*.

În aceste două „runde” apar unele dintre personajele emblematice ale vieții mele și cărții noastre. **(D.C.-E.)**

Diana Serena Bunea: *Privind poza bunicii pe care o postați adesea pe Facebook, regăsesc aceleași trăsături, aceeași lumină în ochi în chipul Dvs. și al Iuliei. Vă simt ca o „prelungire” a mamei și a bunicii.*

De curând, Iulia, fiica Dvs., a absolvit Colegiul German „Goethe” cu rezultate excepționale încununate de rezultatul remarcabil obținut la Bacalaureatul German. Iată că ereditatea își spune cuvântul, Iulia face cinste cu brio Mamei și strămoșilor nobili! Felicitări!

Cum ați aflat despre strămoșii Dvs. nobili, în ce împrejurare?

Daniel Cristea-Enache: Cum se știe, băieții seamănă cu mamele și fetele cu tații, deci nu e surprinzător că eu semăn cu mama; și nici că Iulia seamănă cu mine.

Mărturii pentru prima asemănare nu prea mai are cine să depună; în afara fratelui meu mai mare, nu mai sunt „martori”, fiindcă au murit cu toții: tatăl meu, părinții adoptivi, bunicii materni și paterni, un unchi, fratele mai mic al mamei... Datorită Facebook (fiindcă ați adus vorba despre fotografia bunicii postată de mine), am intrat în legătură cu câteva Doamne care au cunoscut-o bine pe mama, fiindu-i colege de liceu la Focșani sau de facultate la București. Două dintre ele, fiind din Focșani, au cunoscut-o bine și pe bunica, mama mamei, care era o profesoară de Biologie foarte respectată în oraș. Ceea ce m-ar bucura tare mult ar fi ca asemănarea mea cu mama să fie, dincolo de trăsăturile fizice, una „interioară”, de temperament și caracter, de suflet și minte. A fi moștenit cumva o parte din sufletul și mintea, amândouă excepționale, ale mamei mele ar fi o supremă împlinire pentru mine. Pe de altă parte, îl moștenesc și pe tata, care avea cel puțin două însușiri trecute și asupra mea: era un om curios, căruia îi plăcea să descopere lucruri noi, să învețe, să afle (*me too*); și era totodată un om foarte sociabil, care nu fugea de oameni, precum interiorizatul Valeriu Cristea, ci le căuta compania și se bucura de ea. Sociabilitatea aceasta o văd și la mine uneori, „temperată” însă alteori de pornirea contrară, aceea de a sta eu cu mine însumi, cu gândurile și sentimentele mele, „departe de lumea dezlănțuită”. Sunt deci un om sociabil întors către el însuși, un mic paradox.

Pentru a doua asemănare, a Iuliei cu mine, sunt însă multe dovezi și o grămadă de martori oculari, cel mai important fiind Alina, soția mea și mama ei. Ea regăsește zilnic la fata noastră gesturi, reacții, idei, impulsuri, cuvinte și expresii, „ticuri” pe care le am și eu, ba chiar, cum să zic?, un mod de a gândi și un fel de a simți care mă caracterizează. Au trecut toate la Iulia, fără ca eu să fi avut vreun merit în această

privință, fiindcă nu i-am spus vreodată: „să faci așa fiindcă așa am făcut eu”. Moștenirea aceasta genetică (eu ca moștenitor al mamei și Iulia ca moștenitoare a mea) este evidentă. Dar, cum spuneam, nu mă surprinde, fiindcă băieții seamănă cu mamele lor și fetele cu tații lor.

Mai curios îmi pare ceea ce ați observat și Dvs., și alții: și anume trăsături fizice asemănătoare și un aer comun la bunica mea maternă Niculina Evdochia, la mine și la Iulia. Puse una lângă alta, o fotografie a bunicii de când era elevă de liceu și una a Iuliei la aceeași vârstă par còpii ale aceluiași portret. De asemenea, o fotografie a mea de când eram mai tânăr și una a bunicii arată o asemănare izbitoare, deși ea era o veritabilă frumusețe feminină, iar eu, un bărbat care (cum știm din înțelepciunea populară) nu trebuie să fie decât un pic mai frumos ca Dracu’. Iată deci că regula moștenirii „în L” nu se aplică și în cazul bunicii. Cu ea ar fi trebuit să semene băiatul ei, adică unchiul meu, fratele mamei, și în niciun caz eu, al cărui „L” ar fi dus „în sus”, prin mamă, către bunic. *Bref*, eu nu ar fi trebuit să semăn după regulile moștenirilor și asemănărilor cu bunica; și nici Iulia. „Succesiunea” Bunicul — Mama — eu — Iulia a fost cumva „perturbată” prin substituirea Bunicului de către Bunică, pe întâiul palier generaționist.

De altfel, dacă tot am vorbit despre frumusețe, să spun că mi-a fost limpede încă din prima copilărie că eu nu fac parte din „clubul” frumoșilor, în care îi regăseam pe bunicul (pozele lui din tinerețe), pe tata, pe fratele meu mai mare. Deh, nu poți să le ai pe toate în viață, adică să semeni și cu bunica, moștenind sângele ei nobil, și să fii și frumos ca Rudolf Valentino, cum era bunicul. Dumnezeu împarte darurile; și eu sunt tare mulțumit de ce am primit, fiindcă frumusețea fizică trece, pe când o anumită conformație a sufletului și a minții — niciodată. Sunt fericit fiindcă semăn cu mama, care era o ființă excepțională, un fel de Zeiță, cum am numit-o; iar apoi, am căpătat ca un „bonus” această moștenire extraordinară a bunicii, care se trăgea din două familii nobile, Von Rampach și Taitbout-Marigny.

De primul nume de familie nobilă am aflat încă din copilărie, fără să înțeleg mare lucru. Auzisem din unele discuții ale părinților că tatăl bunicii materne, adică străbunicul meu, se numea Maximilian Von Rampach și era Baron. Era ceva legat și de Elveția: străbunicul acesta era elvețian și venise din Elveția. Mai multe nu mi-au spus nici mama, nici tata, nici bunicii materni, atunci când eram mic. E lesne de înțeles de ce. La finele anilor ’70 oricum n-aș fi înțeles nimic, având 5-6 ani; iar în anii ’80, când mai crescusem, Nicolae Ceaușescu intrase în faza lui de megalomanie naționalistă și contactele cu „străinii” erau suspecte din capul locului. Mai mult ca sigur, bunicii se temeau să vorbească despre asta, așa cum se temuseră în anii ’50, în faza dură a epocii dejiste, când li se și luase averea: casa din Strada Toamnei, terenurile pe unde le aveau, o pădure (din câte am aflat mult mai târziu). Bunica era dintr-o familie de „burghezi”, iar burghezia a fost distrusă odată cu instalarea comunismului în România. Tatăl bunicii, Baronul, Maximilian von Rampach, murise de ceva timp (e înmormântat la Cimitirul Sfânta Vineri), dar faptul că era baron, era elvețian și lăsase celor cinci fete ale lui o anumită avere îl făcea, *post-mortem*, de trei ori „vinovat”. Era vinovat în ochii comuniștilor fiindcă era occidental, era nobil și era bogat, iar aceste culpe trecuseră asupra celor cinci fete, printre care, cea mai mică, bunica mea. Și ele erau la fel de „vinovate”, și în anii ’50, ai lui Stalin și Dej, când a venit epoca „eticii și echității socialiste” peste ele, și în anii ’80, ai lui Ceaușescu, când acesta vedea „agenturi străine” peste tot. Nu e de mirare că nimeni nu mi-a povestit mai pe larg, în anii ’80, despre străbunicul meu Von Rampach și rangul lui. Știam că a trăit pe

interviu

vremuri un străbunic al meu, care era Baron și venea din Elveția — și atât.

A trecut timpul.

Acum câțiva ani, mi se repeta stăruitor un vis. Ar merita poate să vorbim la un moment dat și despre capitolul „oniric" al vieții mele, fiindcă tot ceea ce se repetă în vis și *ca vis* are, cum arată pe drept cuvânt psihanaliștii, o semnificație.

Ce semnificație avea faptul că visam atât de des pivnița casei din Strada Toamnei și un fel de galerii subpământene care porneau din pivnița aceea și se întindeau pe sub oraș? Fusesem de câteva ori, când eram foarte mic, în pivnița aceea, care mă fascinase atunci. De pe un holișor, se ridica un chepeng și apoi se coborau niște scări abrupte pentru a ajunge jos, de unde bunicii urcau cu borcane de murături *and stuff*. Aveam și noi la bloc o „boxă" lângă alte „boxe" unde unii vecini își țineau borcane asemănătoare și alte produse, ca într-o cămară. Dar pivnița casei din Strada Toamnei era mult mai interesantă în ochii copilului de atunci; adoram să cobor pe acele trepte abrupte, ajungând jos după ce fusese ridicat chepengul. Perfect explicabil că mă fascina acel spațiu „tainic" de sub casa bunicilor (casa lor naționalizată și unde bunicii, săracii, erau chiriași, după cum aveam să aflu mai târziu). Ce băiețel oare n-ar fi fost încântat să coboare în acea pivniță magică, misterioasă, plină de surprize și, poate, de comori?

Dar de ce am început să visez eu atât de des pivnița casei din Strada Toamnei la o vârstă adultă, mai exact, de pe la 40 de ani? Vechea fascinație din copilărie revenise, din regimul diurn, în cel nocturn și oniric, se mutase din realitatea altei vârste într-un vis de „om mare"? Și de ce visam, de fiecare dată, nu numai pivnița în care coborâsem pe vremuri, ci și acele galerii subpământene inexistente în realitate care în vis porneau din pivniță și se întindeau pe sub orașul București? Era o reminiscență de lectură, o imagine dintr-o carte citită? Ce era cu galeriile acelea din visul meu atât de des repetat? Și unde duceau ele?

Apoi, într-o lună toridă de vară bucureșteană, acum câțiva ani, am avut parte de o zi cu totul neobișnuită, magică, fantastică aproape ca-n proza lui Mircea Eliade. După cele ce am descoperit în acea zi uluitoare, ale cărei întâmplări și revelații le voi povesti în „runda" viitoare (ca Seherazada), n-am mai visat niciodată visul meu cu pivnița casei din Strada Toamnei și cu galeriile subpământene care duceau pe sub orașul București. Ceea ce trebuia să aflu — aflasem, iată, după atâția ani... Visul meu și-a împlinit menirea și a dispărut.

Diana Serena Bunea: *M-ați făcut curioasă, aștept cu nerăbdare să văd unde duce istorisirea... Cum ați aflat despre strămoșii Dvs. nobili, în ziua toridă de vară bucureșteană?*

Daniel Cristea-Enache: În ziua aceea era o căldură teribilă, ca și azi, ca în fiecare iulie în Bucureștii al căror asfalt se topește. Nu întâmplător Maiorescu și alții, pe timpul verii, plecau din țară într-o vacanță prelungită în Occident, revenind toamna, când se putea din nou respira în Capitala prăfoasă a României; și când începea viața universitară și cea parlamentară.

În casa din Strada Toamnei unde fuseseră chiriași și plecaseră era umbră (copacii din orașul nostru n-au fost chiar cu toții tăiați pentru a se planta în locul lor blocuri), dar cu toată umbra curgeau pe mine apele și eram deosebit de enervat că trebuie să aștept după un vecin care defectase un robinet. De fapt un robinet al chiuvetei de la baie era dinainte defect, dar vecinul, ca să-mi arate că e defect, răsucise de el și-mi „demonstrase" evidența. A început să curgă acolo un firicel de apă gălbuie, și nu se mai putea opri, de ce?, fiindcă robinetul era defect.

O „lecție" de un absurd desăvârșit. Probabil vecinul binevoitor avea mult timp la dispoziție, fiindcă Timpul era pentru el o buclă, un cerc ca-n proza fantastică a lui Eliade. Dar eu am făcut mari eforturi să-mi stăpânesc enervarea, mai ales că de acum trebuia să aștept întoarcerea vecinului, care plecase la el acasă... să aducă scule să repare robinetul. Cel mai adormit melc din lume ar fi venit mai repede înapoi decât vecinul pornit după scule, care părea a parcurge un drum inițiatic, plin de capcane, amânări și întârzieri, până în fundul curții. Acum înțeleg prea bine de ce s-au întâmplat toate acestea, cum am înțeles și de ce visam în mod repetat pivnița. Dar atunci nu înțelegeam cu ce am greșit eu pe lumea asta să aștept un domn care a defectat robinetul deja defect și care părea să treacă prin deșert până să vină înapoi cu sculele, de la casa lui vecină de vecin din vecinătate. M-am gândit la „căldura mare" a lui Caragiale și am început să mă înveselesc de absurdul evident al situației. Întotdeauna, cu firea mea pozitivă și optimistă, *accept* ceea ce mi se întâmplă, pentru că și dacă nu accept, tot aia e. Că sunt eu enervat, că nu sunt, vecinul tot nu apare cu sculele din fundul curții, așa că mai bine să mă amuz...

Amuzat, deci, cât de cât, am dat o raită pe Facebook, pe *smartphone*, și am văzut că prietenii nu prea erau activi. Parcă toată lumea dormea atunci, în real (pun prinsoare că vecinul trăsese un pui de somn, secerat în pat în drumul lui după scule) și în virtual. Eram într-o casă veche, casa bunicilor mei, pe care eu o știam magică-minunată, ca în copilăria mea, când ei trăiau, și care acum era într-o anumită delabrare după plecarea unor chiriași. Dacă aș fi văzut pe acolo un Pronto aș fi început neîndoielnic să curăț mobilele acelea pline de praf; și dacă n-ar fi fost căldura insuportabilă de iulie bucureștean aș fi deschis larg toate geamurile, să intre aer în casa bunicilor mei. Nu sunt un fanatic al curățeniei, dar se întâmplă să mă sufoce niște camere (fie și ale bunicilor mei) unde nu s-a mai dat demult cu mătura și cârpa. Sunt alergic la acarienii care trăiesc ca-n sânul lui Avraam în asemenea case nelocuite și necurățate; astfel că, având la îndemână armele necesare (Pronto, mătură, cârpă, găleată), aș fi pornit la luptă. *Wishful thinking*... Robinetul era defect și nu curgea apa, fiindcă vecinul oprise apa de la nu știu ce țeavă ca să nu curgă, robinetul fiind defect. Absurd compact, perfect.

Stimată doamnă Profesoară, pare că mă lungesc acum cu explicațiile și procedez ca un scriitor, prin „dilatare" epică, dar adevărul adevărat e că rezum tot „desfășurătorul" acela aberant, suprarealist, și mai „sar" din episoadele care se repetau ori se topeau unu-n altul. Vecinul, ia-l de unde nu-i, pe Facebook *feed*-ul meu era plin de reclame stupide, *as usual*, în timp ce prietenii probabil se odihneau frumușel după rulourile și jaluzelele lor, într-o răcoare binefăcătoare; iar eu stăteam aici ca o victimă de lux, înconjurat de acarieni, având numai o batistă cu care mă ștergeam de transpirație. Nu aveam ce face. Trebuia să am răbdare, să aștept să se scurgă Timpul acela înnebunitor de lent.

Și totuși, aveam ce face, iar spiritul meu aventuros, imaginativ, nu doar comod și burghez, m-a făcut să-mi înfrâng sila de acarieni (nu e de glumă cu bestiile astea mici, până la tratament nu-mi mai puteam ține cursurile, tușeam încontinuu din cauza lor) și să mă uit prin biblioteca bunicilor. A fost emoționant să redescopăr unele dintre cărțile pe care le știam de când eram mic (de pildă *Ion* de Rebreanu în prima ediție, cea din 1920), amestecate cu unele mai noi, abandonate de chiriași; dar le priveam de la o mică distanță, prudent, fără să le ating. Am „flanat" pe lângă mica bibliotecă a bunicilor și apoi am ajuns în fața unui bufețoi pe care de asemenea mi-l aminteam din copilărie. Aș zice „scrinul negru" ca la Călinescu, dar eu nu fac proză ca „divinul critic", astfel că sunt denotativ și las cititorul să pună el conotațiile și simbolurile și referințele livrești. Era și este un bufet masiv, un bufețoi, de o culoare incertă (știați că mulți bărbați, printre care și eu, nu cunoaștem culorile?) și care stătea nemișcat în fața mea, plin probabil de „troace", cum ar spune soția mea, și de acarieni. Bufețoiul, cumva, părea că mă sfidează și m-am gândit să-l las în plata Domnului și să mă întorc la bibliotecă să răsfoiesc cărțile pline, și ele, de praf. Timpul stătea de multișor în loc, dar vecinul, fiindcă trecuse deja o veșnicie de când plecase, trebuia să vină cu sculele. Eram întors cu totul spre camera cu biblioteca și urma să intru în ea să mă uit iarăși la cărți. Dar în ultima clipă, ceva m-a oprit.

Fără să-mi explic propria comportare, m-am dus glonț la bufețoi să-l deschid. Ei, ghinion! Bufețoiul era închis, iar cheia lipsea. Atunci am lăsat baltă biblioteca și m-am ambiționat cum fac la jocul meu de strategie preferat, *Age of Empires*. Când îmi intră ceva în cap, nu mă las bătut cu una, cu două. E o chestie de *onoare* să nu cedez, astfel că, așa cum la *Age of Empires* am stat o zi și o noapte, în fața calculatorului, să-i înfrâng pe Marcus Antonius și Cleopatra, acum eram chitit să găsesc cheia bufețoiului. N-a durat decât cinci minute și am găsit-o într-un sertăraș (la fel de nevizitat de cârpă și de Pronto). Am luat-o, am deschis bufețoiul și au căzut pe jos niște bulendre sau niște „troace", cu termenul Alinei. „Troace" desemnează conform DEX și încălțămintea „veche, uzată, lăbărțată" — și chiar un asemenea pantof vechi a căzut pe podea din bufețoi. Cu silă, l-am vârât la loc și am dat să închid ușa la bufețoi, *for ever locked*, dar Dumnezeu m-a oprit iar și m-a făcut să mă uit în obscuritatea aia puțin mai în spate. Îndărătul pantofilor vechi și uzați era un sul mare, pus orizontal, pe fundul bufețoiului, și pe care nu-l văzusem mai devreme dincolo de boarfe.

Atunci am știut.

Dinainte să iau sulul mare în mâini și să-l desfac, am știut că e o hartă veche, cum sunt hărțile pe care le contemplu fascinat prin anticariate și târguri de vechituri. Ia să vedem ce oraș avem aici și din ce secol, îmi spuneam încântat, îndreptând cu palmele sulul...

Bineînțeles însă că nu știam nimic și că știința mea, pusă cu italice, era complet iluzorie. Cu litere drepte, numai Dumnezeu știe totul. Uneori o mai nimerim și „cunoașterea" noastră se suprapune pentru o secundă revelatorie cu cunoașterea Lui, dar de cele mai multe ori nu știm nimic.

Sulul nu era o hartă veche cu un oraș sau o țară dintr-un secol trecut. Dar când am văzut, cu uluire, ce era, am uitat instantaneu de toate hărțile. M-am dus repede lângă un geam unde era ceva lumină să văd mai bine. Oare era adevărat ce mi se întâmpla, oare chiar asta găsisem în bufețoi dincolo de pantofii respirând un aer vechi?

DIPLOM
der eidgenössischen polytechnischen
SCHULE
EIDGENÖSSISCHEN POLYTECHNIKUM
Würdigung
Im Namen der Lehrerschaft.
Der Vorstand
Der Direktor
Im Namen des schweiz. Schulrathes
DER PRÄSIDENT.
Der Sekretär.

Da, era adevărat. Sulul era — și este — nici mai mult, nici mai puțin decât Diploma de absolvire a străbunicului meu, baronul Maximilian Victor Heinrich von Rampach, emisă de Politehnica din Zürich pe 28 martie 1878, cu 140 de ani în urmă.

Peste câteva minute vecinul a reapărut din fundul curții și al lumii, senin de parcă nu lipsise atâta vreme; a început să repare robinetul și să-mi povestească o istorie de-a lui... Mă străduiam să-l urmăresc politicos, dar mintea mea era absorbită, confiscată, parcă lipită de Diploma străbunicului și de istoria familiei mele bătând tare, ca o inimă, în ea.

Mai exact, erau două inimi acolo: una a familiei Von Rampach (din care se trăgea tatăl străbunicului) și alta a familiei Taitbout-Marigny (din care se trăgea mama lui). Iar de a doua familie nobilă eu aflam chiar în ziua aceea ciudată, *bouche bée*, perplex de cum a dat trecutul peste mine.

— Scuze, vecine, ce spuneați?

Ce semnificație avea faptul că visam atât de des pivnița casei din Strada Toamnei și un fel de galerii subpământene care porneau din pivnița aceea și se întindeau pe sub oraș?

interviu

Liviu Capșa

el care cotrobăia
prin toate ungherele
care alerga prin pășunile raiului
acum s-a ascuns
în scorburi în grote
în pădurile cotropite de-ngheț

nu mai înalță zmee
nu mai poartă pe câmpuri
sămânța pleava ciulinii
plutirea șoimului
crucificată în zbor

copilul soare

ca un copil încăpățânat
soarele se proptește de ziduri

nu vrea să intre în casă

când nu mai are -ncotro
se strecoară pe-o spărtură
de geam

precum oul zdrobit în tigaie
se lățește
sfârâie pe podele

apoi îmblânzit
alintă păpușa fetiței
se joacă cu papucii bunicului
în care se ghemuiră
toate tainele nopții

se-mpacă și cu pisica
ce-și toarce mustața sub pat
cu păianjenul care viclean
cât e ziua de lungă
stă să-nhațe

Inglatera, for ever

undeva
în vesela micuță țară din est
un copil adoarme
cu surâsul mamei în ochi

altundeva
în negurosul înverzit albion
aceeași mamă mângâie fața bătrânei
de pe care-au fugit toate himerele

gândul ei toarce același fir
întins peste pământ peste ape
împletit cu anii ascunși
după leneșii nori

e ora când gentlemeni exemplari
împăturesc ziarul
și-ascultă cum loialul Big Ben
sparge cotropirile ceții
picură-n urechile marilor catedrale
se-afundă-n celula turnului
unde celebra sufragetă fu domolită

la aceeași oră
pe continentul abia întrezărit
în micuța veselă țară din est
preistoria își întinde oasele
și adoarme pentru încă o mie de ani

curând va veni și ploaia
să șteargă răsfățul
unei zile cu soare

măreața hoardă roșie

de vină e libertatea
ea ne aduce lumina
în care se văd
toate ticăloșiile toate eșecurile

de acolo de sus
de pe semețul platou
vine puterea de-a vedea
până-n străfundul grotei

sclipirea razei
vindecă umezeala peșterii
în care e ucisă
orice tresărire de viață

lăsați deci întunericul
să triumfe
și frigul să intre
în oase și-n inimi

așa ne cer
cei retrași în cavernele minții
așa ne poruncește
conducătorul măreței hoarde roșii

veșnic optimiști

de-odată se face frig
așa cum nu demult
năvălise căldura
întunericul câștigă teren
soarele de duce de-a dura

generalul iarnă
își strânge diviziile
și se pregătește de-atac
prin tranșeele toamnei
proviziile abia se zăresc
sunt cât vârful de ac

clașaca statului
nici nu mai cârâie
e rece și jumulită de pene
sub aripa ei
nimeni nu mai cuvântă
doar geme

hei se aude o voce
ce atâta jelanie
poporul dac în veci
n-o să piară
acuși vine femartie
        și se face iar vară

ca o perfuzie

iată și vântul
vântul ăla nestăpânit
care-și făcea mereu datoria
umfla pânzele corăbiilor
scutura poamele să-ngrașe pământul
iarba buruienile râmele
acum a stat

a încremenit ca un zid
de cetate uitată

el care cotrobăia
prin toate ungherele
care alerga prin pășunile raiului
acum s-a ascuns
în scorburi în grote
în pădurile cotropite de-ngheț

nu mai înalță zmee
nu mai poartă pe câmpuri
sămânța pleava ciulinii
plutirea șoimului
crucificată în zbor

nu mai scutură niciun nor
din care toți așteptăm
să pice precum o perfuzie viața

visele bătrânului

noaptea șoricelul ieșea
din ascunzătoarea ivită-n perete

era de-ajuns
un singur chițăit
și copilul se trezea
bucuros să vadă spectacolul

șoricelul se da peste cap
se ridica-n două picioare
valsa și făcea piruete
ca un adevărat balerin

copilul privea încântat
râdea și aplauda
fericirea din ochii lui
lumina toată camera

un mic bufon
la curtea unui mic împărat

acum în visele bătrânului
șoricelul e doar o fugară amintire
în care întunericul stăpânește
toată împărăția camerei

obosit

el care căuta tâlcuri
în orice faptă în orice cuvânt
el care despica apele
bezna orbitoare recea lumină
acum a obosit

el care înainta
prin furtuna atomilor
cu pieptul dezgolit
fără armură fără scut
acum a plecat steagul

nu mai vede
cum adulmecă golul
nu mai simte
cum se usucă cuvântul
în gura închisă

nicio o tresărire nici un fior
în ochii care căutau zările
s-a resemnat
ca o apă secată orbită
        fără cer fără umbră de nor
        mâncată de viclenele ierburi

        nu mai poate
nu mai vrea
lasă totul să plutească să cadă
ca pomul care amarnic
își leapădă frunza
și gol se aruncă în iarnă
să simtă să sufere
să renască

trenul

trenul nostru se târa fără vlagă
ca o râmă amețită de soare

de la fereastra sa mergătoare
neștearsă de ani
pătată de mii de priviri
se vedea câmpul

un lan de grâu
prin care șerpuia spre niciunde
balaurul fără cap și coadă
al unei poteci

o cumpănă de fântână părăsită
inutilă ca ancora
unui vas scufundat

o funie de gureșe vrăbii
întinsă între doi stâlpi solidari

o vacă rumegându-și singurătatea
unde cândva păscuse o cireadă

un câine amușinând
ceva ce numai el avea să știe

o câte colorate abțibilduri
câte strălucitoare metafore
lipite pe-o fereastră de tren

care se târa se târa
cu toți adormiții săi călători

un tren ca o râmă
care- a uitat să mai intre-n pământ

poesis

Alexandru Florin Măgureanu

Bucuriile mărunte ale unei zile banale

Când se angajase i se păruse că este în infern. Aceeași muncă, în fiecare zi, în fața unui calculator, într-o colivie de sticlă. Aceleași discuții în pauzele de țigară, aceiași colegi, cu care nu avea altceva în comun, exceptând așteptarea zilnică a orei 17.00 și a drumului spre casă în îmbulzeala din metrou. Apoi începuse să avanseze, nici nu știa cum se întâmplase, bănuia doar că le făcuse o impresie bună austriecilor, dar nu era sigur de ce.

Lumina îi curmă gândurile. Văzu farurile puternice în partea dreaptă, care îl orbiră pentru o fracțiune de secundă. Era un jeep negru, care trecu milimetric pe lângă el, apoi merse mai departe, fără a opri, fără a claxona, de parcă nici nu l-ar fi văzut, de parcă nici nu ar fi existat. Îi văzu pentru o fracțiune de secundă fața femeii de la volan, blondă cu ochelari de soare mari și aurii, în ciuda luminii zgârcite a dimineții înnorate de mai. Femeia continuă să accelereze.

-Vacă proastă! Nu ai ochi? Urlă cât putu de tare, dar își dădu seama că nu mai are cum să îl audă. Nici nu avusese timp să îi ia numărul. Își imagină monstrul de metal ciocnindu-se de fragila lui mașină de oraș, de corporatist care ține la mediul înconjurător, care iubește lumea și vrea să o păstreze pentru generațiile viitoare. Își imagină fiarele contorsionate în jurul lui și sunetul dur, metalic al cleștilor celor de la descarcerare care încearcă să îl scoată. Acum regreta că nu luase jeepul, să aibă propriul monstru metalic, mai ales pentru un drum așa de lung. Străzile deveniseră un fel de turniruri medievale. Nu poți să vii la un turnir călare pe un ponei anemic, oricât de „eco" ai vrea să pari.

Luminile de la benzinării, cafelele și sandvișurile cu gust de plastic. Rutina îi dădea însă un sentiment de siguranță. Toaleta era mereu în același loc, la fel și casa de marcat. Drumuri și hoteluri, orașe noi și plictisitoare. Apoi discuțiile alea pe care trebuia să le poarte, prefăcându-se că el știe, că el poate face și munca lor. Și totul ca să nu se prindă nimeni că el de fapt nu face și nu știe nimic, absolut nimic. Pentru că ăsta era purul adevăr, nu făcea de fapt nimic. De acum încolo nu mai putea să avanseze. Coordona tot, peste el se aflau doar acționarii, care oricum nu știau nimic și nici nu le prea păsa de nimic, atâta timp cât totul mergea bine. Și totul mergea bine, dar el nu știa de ce. Până acum muncise al dracului de mult și se aștepta ca această funcție nouă să îi aducă numai belele, să îl arunce și mai des pe drumuri, să nu mai aibă nicio clipă pentru el. În prima săptămână primise un munte de hârtii și de sarcini pe care le împărțise tuturor. Încercase să le împartă corect, dar se trezise că la un moment dat nu îi mai rămăsese nimic de făcut. Așa că stătea în biroul lui, obosit după nopțile în care se uita la seriale. Era mare lucru să ai un birou cu ușă care se poate închide și cu pereți. Pereți! Nu cubicul, nu sticlă, nu acvariu, pereți adevărați. Prin care nu te poate vedea nimeni. Și apoi începuse să aibă și noroc. Toate mergeau bine, mai bine ca înainte. Nici măcar atunci când îl găseau moțăind de plictiseală nu își dădeau seama că el nu face nimic, credeau că este doar foarte obosit, ori nu ai cum să fii obosit dacă nu faci nimic, așa gândesc toți cei care chiar fac ceva. Dar poți! Nimicul te obosește mai mult ca orice altceva. În câțiva ani se obișnuise. Nici nu mai certa pe nimeni, decât foarte rar, de maxim două ori pe lună, să își păstreze autoritatea. Apoi, inventase drumurile astea. Da, el le inventase, erau de fapt inutile, un e-mail le putea înlocui foarte bine și știa asta perfect, dar se plictisea atât de tare între pereții lui, încât simțea că trebuie să facă ceva. Oamenii se obișnuiseră cu el plecat pe drumuri, plecat cu treabă, să vegheze la interesele acționarilor.

Își cumpără unul dintre sandvișurile acelea care păreau să nu expire niciodată. Toate aveau același gust, sandvișuri standardizate. În formă de triunghiuri, cu exact aceeași cantitate de brânză, salam și ardei gras. Băiatul de la benzinărie începuse să îi șteargă geamurile și farurile, uitându-se cu coada ochiului la costumul lui scump. Se vedea că e scump, costumul lui nu era standardizat, îi venea perfect, era croit doar pentru el, lucrat de mână, diferit, cu foarte mici imperfecțiuni aproape intenționate, care îl făceau să coste atât de mult. Își mai cumpără o apă și o cafea, apoi îi dădu un bacșiș bun băiatului, așa cum făcea mereu. Scoase din buzunar plicul pe care scria *Epopteia Antiques*, cu litere aurii, elegante și scoase moneda din el, drahma de argint cu vulturul lui Zeus. Plătise poate prea mult pentru ea, dar se gândea că poate îi va aduce noroc. Apoi porni mașina. Începea să fie lumină afară, era o dimineață plăcută și nu era prea rău să conduci așa, să vină prin geamul întredeschis aerul curat, mirosul plantelor ale căror nume nu le învățase niciodată, dar care miroseau atât de bine în mijlocul pustietății. La pensiunile „agroturistice" pe unde fusese cu Mirela nu te învăță nimic, doar îți aduc mâncare, până îți vine rău, până simți nevoia să bei ceva și apoi să te târăști până în cameră, pentru a reîncepe a doua zi, mahmur, „întâlnirea cu tradițiile". Mirela nu mai era însă, își aduse aminte de cuvintele ei înainte să îl părăsească.

- Îmi pare rău, Remus, pur și simplu cred că pierdem timpul…

- Pierdem timpul? Dar, nu ai dat niciun semn până acum… eu credeam că suntem bine, adică totul era ok. După 5 ani, de ce vrei brusc să pleci, ai găsit pe altul?

- Nu e vorba despre asta, pur și simplu ceva nu merge.

O certase la început, o și înjurase, îi strigase despre toate concediile făcute împreună și plătite de el, apoi îi păruse rău și își ceruse scuze. Se simțise mizerabil pentru că îi reproșase așa ceva. Apoi ea îi spusese cuvintele acelea ciudate, cu tonul pe care îl folosești cu un copil.

- Cred că ultima picătură a fost lista Excel cu plajele din vacanță. Listă cu plusuri și minusuri, cu punctaj pentru fiecare din ele, apoi insistența ta să le vedem pe toate cele „bune", cu o rigurozitate aproape matematică, la ore fixate încă înainte să plecăm din București. Cine face asta, pentru Dumnezeu? Știi, cred că atunci când o să ajungi pe lumea cealaltă o să le pară prea rău să îți schimbe rutina, să îți schimbe obiceiurile și listele. O să îți facă un paradis doar al tău în care vei face fix același lucru pe care îl faci acum, liste și planificări. Mi-ar plăcea să fie lucruri pe lumea asta în fața cărora să rămâi și tu mut, să admiri pur și simplu. Știu că sună stupid, dar tare mult mi-ar plăcea.

Se luminase de-a binelea, dar cerul era și acum înnorat. Pe partea dreaptă văzu o pădure, cu copaci uriași, bătrâni și noduroși. Trecuse de multe ori pe aici dar nu văzuse niciodată pădurea. Nici nu își dădu seama când opri mașina. Semăna cu o pădure în care fusese când era copil sau cel puțin așa credea, așa își amintea. Se uita în jur, tresărind la fiecare zgomot de creangă ruptă, la fiecare foșnet de frunze. Îi era puțin teamă de animalele sălbatice, dar se gândi că probabil ele se tem și mai tare de el, așa că merse mai departe. Brusc pădurea deveni mai deasă și în jurul lui părea să se formeze un tunel. Se împiedică de niște crengi, apoi încercă să meargă mai departe, prin spațiul din ce în ce mai strâmt și întunecos. Auzea în spate zgomote puternice, ca niște grohăituri, dar era prea speriat pentru a se uita. Crengile păreau să se miște și să formeze siluete umane. Mergea mai departe, dar picioarele păreau să nu îl asculte. Văzu o lumină palidă și se îndreptă spre ea. Pădurea deasă se deschidea spre un luminiș. Apoi, în față, spre o pajiște uriașă. Îi luă ceva vreme să se obișnuiască cu lumina puternică. Zeci de păsări, fluturi de toate culorile și chiar un iepure care îl privi o vreme de parcă nu știa ce fel de ființă o fi. Era liniștit cum nu mai fusese până acum, se gândea că ar fi stat mereu așa acolo, doar să asculte păsările și să se întindă pe pătura groasă de mușchi, să privească în sus spre cer. După ce mai făcu câțiva pași văzu în depărtare o întreagă procesiune de oameni. Un foc uriaș ardea într-un cerc de bolovani. Undeva în stânga erau mai mulți tineri îmbrăcați în haine albe, care dansau. Erau mișcări ciudate, ritmate, dar zbuciumate parcă, asemenea unui ritual vechi și de neînțeles. Dar el nu auzea nicio muzică și nici nu înțelegea ce se întâmpla acolo. În spatele focului uriaș era o statuie mare de marmură a unei femei, cu fața și hainele pictate în culori stridente. Un braț, ridicat pe jumătate, părea să arate spre un deal unde era altă statuie, uriașă și albă, o reprezentare a coarnelor unui taur. Brusc se gândi cu spaimă că nu va mai ști drumul de întoarcere și începu să meargă spre locul unde lăsase mașina. Fu surprins să o vadă chiar în față, la câțiva metri distanță.

Se urcă în mașină și își continuă drumul. La radio era mereu aceeași melodie, de parcă s-ar fi stricat, dar el nu băga de seamă, mergea mai departe. Nu se gândea la nimic în mod deosebit, era doar drumul lung, negru, drept și el. Era o zi obișnuită, o zi banală. Va face un pic pe șeful cu ăia de acolo, apoi ei vor începe să vorbească întruna, unii dintre ei speriați. Vor fi și cei care vor încerca să îl lingușească sau chiar să își pârască vreun coleg. Vor fi chiar unii care îi vor cere „sfaturi de viață". Lui! De parcă el ar înțelege mai multe, ar ști mai multe. Oameni care citiseră fragmentar aceleași cărți ieftine cu tehnici de negociere care ne spun că cea mai bună cale spre simpatia unui om este să îi ceri o mică favoare…. Apoi o noapte în hotelul luxos și rece, o noapte între cearșafuri care foșnesc de parcă ar fi din fibră de sticlă. Ar fi putut să clasifice hotelurile doar după tablourile de pe pereți. Cele mai proaste aveau, de cele mai multe ori, cabane de munte cu inevitabile cascade sau lacuri. Cele mai bune aveau lucrări cu pete de culoare, aruncate aproape la întâmplare pe pânză sau printuri. Artă modernă care depășise simpla imitare a naturii, artă care transforma, creație. Artă din care el nu înțelegea nimic, pentru că nici nu era nimic de înțeles, doar un protest care se prelungise atât de mult, încât nimeni nu mai știa împotriva cui este adresat. Îi spusese asta Mirelei într-o seară și ea se supărase pe el. Mirelei îi plăcea arta modernă. Dimineața urma drumul înapoi spre casă. Schimbă postul de radio, se uită spre câmpul din dreapta, apoi spre drumul aproape pustiu și începu să zâmbească.

Strada era luminată de sirenele mașinilor. Echipajul de descarcerare reușise în sfârșit să desprindă cele două mașini. Dumitru văzuse multe accidente în 25 de ani de muncă. Acum însă ceva îl emoționa parcă mai mult ca de obicei, își ducea mâna la mustața neagră și groasă pe care o mângâia, de parcă ar fi vrut să o consoleze pentru priveliștea îngrozitoare. Poate mașina aia mică strivită fără nicio șansă, de jeepul uriaș și negru. Și omul ăla în costum așa frumos, impecabil, care nu avusese nicio șansă și nicio vină. Colega lui, Clara Aron, se apropie și ea de mașina strivită, fără să spună vreun cuvânt. Sub scaunul contorsionat al șoferului văzu o monedă de argint. O luă cu un gest ciudat, mecanic, ca un reflex vechi și o băgă în buzunar. Apoi atinse cu două degete, ca o mângâiere, fruntea rece a bărbatului din mașină.

Băiatul de la benzinărie începuse să îi şteargă geamurile şi farurile, uitându-se cu coada ochiului la costumul lui scump. Se vedea că e scump, costumul lui nu era standardizat, îi venea perfect, era croit doar pentru el, lucrat de mână, diferit, cu foarte mici imperfecţiuni aproape intenţionate, care îl făceau să coste atât de mult. Îşi mai cumpără o apă şi o cafea, apoi îi dădu un bacşiş bun băiatului, aşa cum făcea mereu. Scoase din buzunar plicul pe care scria *Epopteia Antiques*, cu litere aurii, elegante şi scoase moneda din el, drahma de argint cu vulturul lui Zeus.

Dorel Tătaru

O scurtă plimbare în rezervația cu lei schimonosiți

O imagine dintr-un bestiar, de exemplu, înfățișează un leu în nuanțe suprarealiste de roșu, cu dinți aidoma omului. Într-o altă imagine, un leu este reprezentat cu aripi, ori acest lucru este de competența teratologiei.

Mă gândesc adeseori la o reabilitare a leului și cum aș putea începe acest demers. S-ar impune mai întâi o eliberare a leilor din jugul fierarilor, pietrarilor, pictorilor medievali și adulatorilor de zeități. Vor rămâne locuri vacante, vom putea alege să stăpânim pământul pe deplin. Uite, de pildă, oamenii vor lua în consemn, fără concurență, toate fântânile din piețele publice. Apa le va curge din guri și din nări, vor răcori drumeții și toate păsările cerului. Vor străjui intrări în parcuri, clădiri, și vor flanca frontispicii. Vom bate la uși cu un cerc ținut strâns în dinți de un voinic, clanțe vor fi chiar labele voinicului. Vom intra, iar gazda ne va agăța hainele în degetele lungi ale unei domnișoare, posibil fostă pianistă. În salon, câteva perechi de picioare splendide susțin masa de marmură. Ce binecuvântare să-mi pot freca picioarele de pulpele lor în timpul masticației! Ne uităm apoi la un film produs de Metro-Goldwyn-Mayer, iar Leonardo di Caprio, un pseudo-leu corcit cu o capră, zbiară din cadrul emblemei proaspăt părăsită. De pe capota unui automobil, o balerină taie aerul cu mișcări elegante, devenită noua emblemă a constructorului care a dezrobit leii. Unui alt constructor i-au scăpat jaguarii din cuști. Leii coboară de pe steaguri, de pe scuturi, un adevărat exod către păduri dinspre muzeele lumii. Fenomenul ia amploare. În Valea Soarelui, egiptenii privesc cu îngrijorare viitorul. S-a mai încercat acolo o astfel de revoluție și schimbul de putere leu-om s-a încheiat nedecis: leul nu a avut timp să coboare de pe soclu iar omul nu a urcat de tot. Popoarele cu leul vistiernic se pregătesc de noi investiri. Bulgarii vor slobozi leul poreclit Leva și vor bate pe monede parfumul și dulceața de trandafiri. La noi, cocoșeii vor cânta iar pe toate gardurile băncilor. Nativii din zodie se îngrămădesc la ușile maternităților să treacă în Rac, câțiva, mai circumspecți, așteaptă în burți să-i aducă utopic pe lume Fecioara. Leul, măreață creatură, jivina adusă atât de ușor în curtea omului. Dacă mustangii erau prinși cu lasoul, leul a fost prins cu kitch-ul, acel instrument barbar care putea fi mânuit de oricare ucigaș, în artă. Leul nu a fost doar înfrânt, batjocorit, disprețuit, dar a fost chinuit în forme extravagante, tras în tot felul de imagini distorsionate de parcă nu ar fi fost doar sclavul, ci însăși creația omului. În arta medievală nu părea să existe nici o concepție greșită sau exces de demnitate privitor la stăpânul pădurilor și rege al brutelor. Dintre toate creaturile ciudate care pândesc din paginile cărților medievale, nici una nu este mai tulburătoare decât leii. Imagini cu aceste feline mari, erau destul de comune în acea perioadă, erau dealtfel intens folosite de filosofia scolastică. Iconografia leului a devenit parte omniprezentă a culturii vizuale. A apărut în diferite ipostaze, de la manuscrise și picturi, până la heraldică și țesătura concepută pentru a proteja caii. Imagini cu lei puteau fi întâlnite mai cu seamă în bestiare, manuscrise care adunau descrieri ale animalelor, adevărate wikipedii ale acelor vremuri. De obicei, leii apăreau primii, aveau un loc de cinste dintr-un anumit motiv. Dincolo de simplele descrieri ale faunei lumii, bestiarele aveau și un alt scop, acela de a ilustra idei religioase prin intermediul animalelor. Ceea ce sugera comportamentul animalelor era introdus în societate. Societatea umană trebuia organizată întocmai. Aspectele simbolice ale leilor erau, fără îndoială, la fel de importante pentru artiști cum erau trăsăturile fizice de fapt. Potrivit acelor vremuri, leii erau frecvent comparați cu Hristos. Poveștile cu lei au călătorit prin Evul Mediu, au fost povestite și repovestite, detaliile au fost schimbate și impregnate de nuanțe creștine. Bazat pe observația că leoaicele își lingeau abundent puii după naștere iar puii nu își deschideau ochii, scriitorii vremii au ajuns la concluzia că puii de leu nu s-au născut complet și era necesar să le dea formă întocmai lui Dumnezeu când i-a modelat pe Adam și pe Eva. Chiar și răgetul unui mascul adult a căpătat un sens creștin. Se spunea că suflul răgetului îi aduce urmașii la viață a treia zi după naștere, fapt similar cu învierea lui Isus după crucificare. Se credea, de asemenea, că leii dorm cu ochii deschiși, astfel că medievalii comparau acest fapt cu moartea fizică și supraviețuirea spirituală. Aceste convingeri, cumulate cu reprezentările din bestiare, empatizau cu măreția fizică a leului și au ajutat la promovarea reputației de rege peste viețuitoare, echivalentul uman al lui Hristos. Un aspect cert este acela că artiștii medievali nu erau preocupați de realism. Multitudinea reprezentărilor din artă a leilor, în speță, se constituie într-o dovadă peremptorie. Multe reprezentări ale leilor aveau puține asemănări cu animalele reale. Câteva tulburătoare ilustrații le-au arătat cu chipuri asemănătoare oamenilor sau ale altor animale. Bietele creaturi erau jupuite, dacă îmi este permis să mă exprim astfel, de adevărata lor piele, și nu mă pot abține din a mă întreba cum ar fi arătat un ecorșeu!? Greu de identificat chiar și cu pielea pe ele, când un pui de leu putea trece cu ușurință drept miel în arta medievală, și spunând asta, nu rezist imboldului de a insera o cunoscută fabulă scrisă de George Topârceanu, ***Leul deghizat***: *Leul s-a-mbrăcat odată/ Într-o piele de măgar,/ Să colinde țara toată/ Din hotar până-n hotar,/ Ca să vadă cum se poartă lupii (marii dregători)/ Cu noroadele-i blajine de supuși rumegători./ Deci, trecând el într-o seară la o margine de crâng/ Ca un biet măgar nătâng,/ Niște lupi, cum îl văzură, se reped la el pe loc./ -Stați, mișeilor! Ajunge, - că vă rup în dinți acuși!/ (strigă leul, apărându-și pielea cea adevărată)/ Astfel vă purtați voi oare cu iubiții mei supuși?.../ Lupii, cunoscându-i glasul, îndărăt s-au tras pe dată,/ Și de frică se făcură mici, ca niște cățeluși./ -O, măria-ta! Iertare!/ Zise cel mai diplomat,/ Semănai așa de tare/ C-un măgar adevărat!...* Revenind la bestiare, sau bestiarium, cum mai erau cunoscute acestea, și implicit la arta medievală, o imagine extrem de tulburătoare este cea din lucrarea pictorului olandez Rogier van der Weiden, datată în anul 1450, pe care o revăd cu un soi de fascinație vecină cu mila, ori de câte ori trec pragul Institului de Artă din Detroit, unde locuiesc, în care un leu este surprins cu o grimasă umană de durere în timp ce Sfântul Ieronim scoate un spin din laba animalului. O imagine dintr-un bestiar, de exemplu, înfățișează un leu în nuanțe suprarealiste de roșu, cu dinți aidoma omului. Într-o altă imagine, un leu este reprezentat cu aripi, ori acest lucru este de competența teratologiei. Alte imagini portretizează lei cântând la instrumente muzicale. De ce erau acești lei atât de ciudați? Unul dintre motive este pur și simplu pentru că europenii medievali nu au avut ocazia să vadă ei înșiși un leu. Deși impunătorul animal a trăit odată în părți ale continentului, a fost extirpat odată cu rostogolirea Evului Mediu peste vechiul continent. Mulți lei au fost aduși în Europa timpurilor medievale ca daruri pentru cei bogați și puternici și ținuți în spatele ușilor închise. Majoritatea cetățenilor de rând nu aveau acces la aceste creaturi astfel că artiștii aveau ca punct de referință opera altor artiști. Operele de artă medievale sunt o colecție fascinantă de altfel, dar totodată prilej de o bună chicoteală. Raportându-ne la literatura de atunci, cititorii, nevăzând aievea un leu, asociau animalul figurilor familiare umane, ajungând astfel la un mecanism de înțelegere, iar acesta era pur descriptiv, sau, cel mai adesea, moralizator. Fabulele dominau literatura vremii. Toate fabulele, povestite și repovestite așa cum am mai spus, converg în vremuri anterioare Evului Mediu. ,,Leul subjugat de om" fabula lui Jean de La Fontaine nu este altceva decât ,,Omul și leul" lui Esop, în care un om și un leu își disputau superioritatea. Omul îi arătă leului o statuie care reprezenta un leu supus de către om, ca dovadă, iar în replică, nobilul animal îi spune că leii, dacă ar putea sculpta, ar fi înfățișați mereu învingători, punând încă o cărămidă la zidul moralei: sursa evidenței trebuie examinată înainte de a fi acceptată. Lăudăroșenia este infirmată, logic. Citez, ca o paralelă, o poveste pre-esopică în care o vulpe și o maimuță își disputau superioritatea. Maimuța arată mormintele oamenilor ca pe cele ale strămoșilor săi iar vulpea îi răspunde că îi este ușor să spună minciuni la adresa celor care nu pot contrazice. Cu o altă paralelă, ajung la filosoful grec Xenofan, care spunea că boii, și caii, și leii, dacă ar avea mâini, ar putea produce opere de artă așa cum fac oamenii. Caii ar picta zeii cu chip de cai, boii ar sculpta trupurile zeilor asemănătoare trupurilor acestora, și, spun eu, Hercule ar fi răpus de leul din Nemeea! Leul, figură nobilă, nu se autocompătimește în fabula lui Esop, dar schimbă perspectiva prin inteligență. Am întâlnit o similitudine izbitoare care m-a fascinat în poemul cu tentă de fabulă ,,Măgarul" scris de scriitorul, filosoful și criticul de artă englez Gilbert Keith Chesterton, pe care l-am tradus și pe care îl încorporez aici, ca parte a încercării mele de reabilitare a leului, și a măgarului, de ce nu?!

Când pești zburau, păduri umblau,
creșteau pe spini smochine,
chiar luna-n sânge mă moșea
când m-au născut pe mine.

Am chip hidos, glas de urgii
urechi zburând la soare,
diavolescăi parodii
i-au dat patru picioare.

Ce vechi îmi e destinul, strâmb,
eu sunt haiducul zdrenței,
și duc zdrelit, flămând, tălâmb,
secretul penitenței.

Proști! Dar ce glorie-am avut,
un ceas fără samare,
toți la picior mi-au căzut cu
olivi, curmali... frunzare.

Cristian Cocea

Jurnal de bibliotecă

Psihologia agentului dublu

Sâmbătă, 15 iulie. Concediu! Mi-am făcut o stivă cu cărți, pe care să le citesc în zilele libere, la Pitești și în Maramureș. Să le citesc sau, mă rog, să le răsfoiesc. Vreți să trageți cu ochiul? Bine, bine... Sunt într-o dispoziție paranoică (poate de la căldură?) și am ales trei romane cu spioni, semnate de maestrul John Le Carre: *Cârtița*, *Premiantul* și *Oamenii lui Smiley,* așa-numita trilogie *Pe urmele lui Karla,* avându-l ca protagonist pe George Smiley, de la "Intelligence Service". Acțiunea se petrece în anii '70 ai secolului trecut, anii de vârf ai Războiului Rece, în care SUA și URSS jucau o gigantică partidă de șah, amenințându-se militar, sabotându-se economic, discreditându-se prin propagandă. Dar, mai ales, spionându-se. În primul volum, George Smiley, un veteran trecut în rezervă, este rechemat de "Whitehall", sinonim pentru guvernul Marii Britanii (cam așa cum zicem noi "Palatul Victoria" pentru guvernul român), ca să descopere un trădător, infiltrat la cel mai înalt nivel al serviciului de informații. O "cârtiță", în jargonul specific, care lucra pentru sovietici. În cel de-al doilea, Smiley pornește reconstrucția Centralei Londra, epurându-i pe șefii compromiși, reconstruind rețelele externe și, mai ales, adulmecând urmele lui Karla, vânatul mare din KGB, stăpânul cârtiței. Jocul se complică, întrucât urmele duc în zona de influență a Chinei comuniste, la Hong Kong. În fine, cel de-al treilea volum aduce deznodământul confruntării, când Smiley este chemat, din nou, de la pensie, pentru a investiga moartea unuia dintre vechii săi agenți, un general sovietic transfug. În total, sunt vreo mie cinci sute de pagini, pe care sper să le dau gata în două săptămâni, mai ales că, parcă, am mai citit "Cîrtița", cu vreo douăzeci de ani în urmă, dar impresiile s-au șters, înlocuite cu imagini vagi dintr-un film cu Gary Oldman în rolul lui Smiley.

Duminică, 16 iulie. Da, îmi dau seama, pe măsură ce intru în carte, că Le Carre, aflat cinci ani în serviciul Externelor britanice (și mai mulți, în secret, în MI5), a fost extrem de marcat de o conjunctură reală, anume trădarea grupului "Cambridge Five" (Guy Burgess, Donald Maclean, Kim Philby, Anthony Blunt și John Cairncross). Tipii, absolvenți de Cambridge prin anii '30, proveniți din elita Imperiului, minți strălucite, cu cariere de succes în diverse ramuri guvernamentale, fuseseră recrutați de serviciile secrete britanice, dar au jucat dublu, atât în timpul războiului, cât și după, transmițând mari cantități de date către KGB. În 1951, avertizați de Philby că se apropia funia de par, Burgess și Maclean au fugit în URSS. Kim Philby a mai rezistat în MI6 până în 1956, apoi a lucrat ca jurnalist în Orientul Mijlociu pentru "The Economist". Reîncadrat în serviciul secret, Philby - Cârtița ar mai fi urcat în ierarhia spionilor britanici dacă un defector sovietic, Anatoli Golițin, nu l-ar fi expus. Aflat atunci la Beirut, Philby a scăpat printre degete britanicilor și a ajuns în Uniunea Sovietică, ascuns la bordul unui cargou. Au urmat șapte ani de interogatorii (sau, cum se zice acum, de "debriefing"), în care spionul a fost stors de toată seva, apoi a dus o viață modestă și retrasă de pensionar moscovit. S-a stins în 1988, după ce servise KGB-ul peste o jumătate de secol. Statul sovietic l-a decorat post-mortem și, în 1990, o emisiune filatelică i-a purtat numele. Pagubele aduse spionajului britanic rămân incalculabile. Dincolo de fapte, o întrebare rămâne - de ce au trădat aceste nobile vlăstare ale imperialismului britanic, acești tefelei cu pedigree? În seria "Karla", John Le Carre încearcă să răspundă, cu mijloacele ficțiunii, investigând psihologia agentului dublu, chestionându-i valorile, expunându-i motivațiile, adică omenescul, folosind toate punctele de vedere. În cazul "Cambridge Five", elita a spus că tinerii de la Cambridge erau de stânga, din teribilism, din frondă față de clasa lor socială sau, mai degrabă, din ură față de fascism. Observatorii sociali au remarcat că recrutorii de talente, lucrând pentru sovietici, au știut să îi fascineze, inițiindu-i în arta relațiilor sociale, prin intermediul societăților secrete și a cluburilor. De la amvon, predicatorii au reamintit că drumul spre iad e pavat cu bune intenții, iar un păcat cheamă pe altul. Peste toate aceste ingrediente, scriitorul presară un sos subțire de nostalgie, un sentiment metafizic al Răului care s-a infiltrat în lume. Iar lumea, se știe, este Imperiul Britanic, cel în care soarele nu apune niciodată. Ba bine că nu!

Miercuri, 19 iulie. Din aproape în aproape, ca să mă lămuresc asupra Afacerii Philby, am găsit în bibliotecă două surse, una pre- și alta post-revoluționară. Prima (*Din culisele războiului secret* - V.P. Borovicka) insistă asupra abilității cu care tovarășul Kim s-a mișcat în interiorul MI6, disimulându-și adevăratele convingeri și reușind să-i ducă de nas pe anchetatori. Se insistă asupra tăriei de caracter de care "cârtița" a dat dovadă și atenției acordate detaliilor. Că un agent dublu ajuns în poziție de conducere deturnează atenția Centralei de la informațiile sensibile, blocând acțiuni, concediind incomozi și alterând arhive, ca să-și șteargă urmele, reiese și din ficțiunile lui Le Carre. Dar asta se dovedește și o slăbiciune - odată găsită cârtița, "galeriile" sale îi conduc pe anchetatori către "depozitele subterane", acele puncte vulnerabile pe care le voia ascunse. Cea de-a doua carte se numește *Un spion printre prieteni* și a fost scrisă de Ben Macintyre, în 2014, un jurnalist britanic de la "The Times". E o lucrare masivă, având și ea vreo 500 de pagini, dintre care o sută de note, comentarii și bibliografie. Macintyre scrie: "*Cuvântul folosit cel mai des pentru a-l descrie pe Kim Philby era farmecul, un atribut englezesc încântător, uluitor și uneori letal. Philby putea stârni și transmite afecțiune cu o mare ușurință, așa încât puțini erau cei care-și dădeau seama că erau fermecați. Femei și bărbați, tineri și bătrâni, săraci și bogați, Kim îi cucerea pe toți. Privea lumea cu ochii albaștri, ageri și blânzi, de sub un zuluf îndărătnic de pe frunte*". Agentul dublu apare aici ca un seducător, aproape ca un escroc sentimental.

Vineri, 21 iulie. În definitiv, oare de ce mai citesc eu astfel de romane? - ați putea voi să întrebați. În timp ce Smiley "lingea" dosare și interoga agenți, iar și iar, atent la orice inadvertență, la orice omisiune, la orice ezitare, analizând până și ticurile de limbaj, construind scenarii, dezinformând și strecurând momeli în capcana pentru cârtiță, spionii zilelor noastre i-au convins pe politicieni să adopte legi care împânzesc spațiul public cu camere de supraveghere, restrâng dreptul la intimitate și încurajează delațiunile. Mai mult, sub influența aceleiași atotprezente tehnologii, ne-am transformat în proprii noștri spioni, postând pe rețelele sociale unde ne ducem, ce facem, ce opinii avem, cu cine vorbim, cu cine votăm. Cumpărând de pe internet, scriind e-mailuri și pălăvrăgind pe chat, lăsăm numeroase urme, adunate cu grijă în baze de date publice sau private. Programele de recunoaștere facială ne zâmbesc la tot pasul, ca unor vechi prieteni. Când statele devin extensii ale serviciilor secrete, cum dracu' să mai poți ascunde ceva? Dar nici n-avem ce ascunde. "*Ce-i în gușă și-n căpușă, cum zicea ăia bătrâni, să se teamă doar cârtițile, spionii ăia, nu cetățenii cinstiți!*". Mde! În ce mă privește, vă dau dreptate parțial. Sigur că vânzătorii se bucură cunoscându-vă gusturile în materie de pantofi, iar analiza statistică a dorințelor face mai simplă treaba publicitarilor. Sigur că poliția vă identifică mai ușor, dacă a fost o cameră la benzinărie, iar ANAF-ul vă blochează conturile și cardul, pentru datorii. Dar astea sunt nimicuri. În schimb, dați-mi voie să mă îndoiesc că serviciile secrete sunt extrem de fericite când un puhoi de date se revarsă peste ele. Pentru că sursele deschise sunt superficiale, uneori contradictorii. Un profil psihologic făcut numai după postările cuiva pe Facebook nu spune cum e acea persoană, ci cum dorește ea să apară. O interceptare telefonică nu ne spune dacă omul este sincer. Elementar, dragul meu Watson! Agentul de informații continuă să coroboreze SIG-INT cu HU-MINT, să analizeze, să intuiască. Tehnologia se schimbă, conflictul rămâne etern. Și nici un serviciu de informații nu este mai blând decât altul. O spune tot John Le Carre într-un nou volum cu George Smiley - *Tainicul pelerin*, apărut în 1990, după încheierea Războiului Rece. Na, că s-a mai adunat un titlu în lista lecturilor de vacanță!

Observatorii sociali au remarcat că recrutorii de talente, lucrând pentru sovietici, au știut să îi fascineze, inițiindu-i în arta relațiilor sociale, prin intermediul societăților secrete și a cluburilor. De la amvon, predicatorii au reamintit că drumul spre iad e pavat cu bune intenții, iar un păcat cheamă pe altul.

Speranța și marșarierul

(urmare din p. 14)

din urmă se va încheia ca supernovă ori gaură neagră. În ce privește viul, minutul anterior se poate șterge din cartea vieții, oboseala din ajun poate lăsa loc, ca și cum nu ar fi fost, prospețimii și vigorii din zori, despărțirii poate să nu-i urmeze divorțul, ci o și mai febrilă și pasionantă regăsire a celuilalt.

Timpul fizic este un timp ireversibil. Timpul biologic este, prin definiție, reversibil. Desigur cele două timpuri se intersectează și în cele din urmă, dat fiind că suntem formați din elemente fizice, timpul fizic va învinge timpul biologic care, pentru o clipă, a reușit să-și impună durata proprie – a regenerării.

Contemplând apusul, nu puteam spera că soarele va da înapoi din locul în care se află, iar contemplarea mea era cu atât mai melancolică cu cât acceptasem noaptea ce negreșit va cădea și mă resemnasem să revăd soarele abia a doua zi, în cealaltă parte a cerului. Același soare sau altul? Același doar pentru că eu îl voi revedea, mintea mea proiecta legile vieții asupra unui obiect fizic – care ochiului obiectiv al unei minți cosmice – i-ar fi apărut pe bună dreptate un *alt* soare, un soare cu o miliardime de lumen mai puțin. Dacă speranța definește viața e pentru că viața diferă de neviață prin regenerare, revenire, reluare, repetiție. Disperăm ori de câte ori – legea vieții, a timpului reversibil, este contrazisă, în cel mai brutal mod, de legile fizicii, ale timpului ireversibil. Și poate că amurgul este într-atât de irevocabil majestuos pentru că în el se întâlnesc, în mod egal, cele două dimensiuni contradictorii: melancolia și speranța, certitudinea nopții ce se va lăsa și așteptarea răsăritului din următoarea dimineață, ireversibilul și reversibilul, timpul fizic și timpul biologic, entropia și antientropia. Explozia infinită de culori se datorează reacției – produse în mediul nostru subiectiv – de această întâlnire a unor elemente mereu contradictorii.

Constantin Zaharia

Corespondență de la Paris

CIORAN ȘI EVELINE MAHYÈRE

Unele din cărțile citite de Cioran aparțin unor autori practic necunoscuți, dar care l-au frecventat pe filosoful din rue de l'Odéon în virtutea unor afinități comune, eventual proclamate de cei care îi căutau compania. Printre autorii care l-au cunoscut se află o tânără genoveză, Eveline Mahyère, autoarea unui roman, *Je jure de m'éblouir*, apărut la Editura Buchet/Chastel în 1958. Cu un an înainte, la vârsta de numai 28 de ani, Eveline Mahyère s-a sinucis, din pricini nu tocmai ușor de deslușit. Probabil că ceea ce a atras-o la Cioran a fost tocmai opinia filosofului despre sinucidere, anume că aceasta poate fi o soluție, dar că ea nu trebuie neapărat pusă în practică; în schimb, ideea că poți oricând să-ți pui capăt zilelor conferă celui atins de disperare sentimentul libertății absolute, în sensul că opțiunea, fie și numai teoretică, a sinuciderii lasă la îndemână posibilitatea de a alege între actul extrem și continuarea unei existențe supusă suferințelor inavuabile, de natură metafizică ori mistică – și nu numai.

Există mai multe fragmente din *Caietele* lui Cioran care o menționează pe autoare, uneori sub inițiala E., alteori apare prenumele, mai rar numele întreg. O bună parte din aceste fragmente nu a fost inclusă în ediția de la Gallimard din 1997, este vorba prin urmare de texte inedite, lăsate deoparte de Simone Boué, tovarășa de viață a autorului și editorul *Caietelor*. Trebuie de altfel precizat că aceste texte inedite sunt destul de numeroase și că ele nu se referă doar la Eveline Mahyère. Relația lor pare să fi fost destul de apropiată, căci la data de 2 august 1957, Cioran menționează sinuciderea acesteia și "prăpastia imensă" care se deschide în trecutul lui, precum și miile de amintiri, "încântătoare și sfâșietoare", care țâșnesc din el (*Cahiers*, Gallimard, 1997, p. 15.). Cinci ani mai târziu, plimbându-se prin arondismentul V și ajungând pe strada Rataud, unde locuia Eveline, își reamintește perioada tinereții și notează impresia de "plimbare funebră" prin Parisul tinereții, precum și "doliul în spirit" pe care îl poartă (*Ibidem*, p. 83.).

Subiectul romanului este oarecum atipic. Protagonista, Sylvie, o adolescentă de 17 ani, este exmatriculată din școala religioasă unde au trimis-o părinții. Motivul nu este indicat, dar aflăm în curând că s-a îndrăgostit de profesoara de matematici, Julienne Blessner, care nu are nici ea mai mult de 22 de ani. Sylvie îi scrie Juliennei, aceasta îi explică situația maicii superioare, măsura este astfel justificată. Dar nu situația școlară a personajului principal contează în fond. Corespondența continuă, căci Sylvie nu renunță, îi scrie Juliennei mărturisind iubirea care o consumă, dar în mod discret, cu incandescente nuanțe mistice. Nimic sexual ori erotic în această carte, iubirea evocată pare să fie platonică, nefirească însă căci Julienne acceptă cu reticențe apropierea de Sylvie și numai pe motive "profesionale", deși sentimentele sunt reciproce. Eșecul amoros se produce în urma unei ultime întâlniri a celor două tinere, la o serată mondenă, pusă la cale de vărul Claude, care se termină prin spitalizarea Sylviei, pradă unei depresii profunde, fără leac aparent.

Interesant este însă de remarcat că Sylvie are o prietenă, Albine, și un văr, Claude, cei doi fiind ființele cele mai apropiate de protagonistă. Albine este veselă și nonșalantă, în căutarea aventurii pe alte continente, Claude este îndrăgostit de ea, dar iubirea lui nu este împărtășită. Se poate însă bănui că în spatele vărului Claude se află Cioran însuși. Personajul legat de Sylvie prin rudenie este, la fel ca prototipul său, un filosof cinic și plin de umor, animat de o neînduplecată luciditate, lipsit de iluzii și dispus de altfel să o ajute pe Sylvie să iasă cu bine din calvarul pe care îl trăiește. Singura condiție este ca Sylvie să accepte acest eșec, căci vor mai fi și altele de același gen, ba chiar nenumărate într-o viață de om, spune Claude.

Intriga nu-l îndreptățește pe cititor să se arate entuziast în fața acestui roman. Pentru Cioran însuși, cartea Evelinei Mahyère este "o mare decepție", după cum notează într-un fragment inedit. Mai mult, la apariția ei, Cioran a intrat în conflict cu Buchet, "un editor de nimica toată", care pretinsese că filosoful s-ar fi prezentat la el pentru a spune, "din gelozie", răutăți despre roman. De fapt, îi ceruse lui André Bay, autorul prefeței, să scoată un pasaj în care lui Cioran i se atribuia o paralelă între Mahyère și Rimbaud (Ms. 821, f° 48). Îi mulțumesc lui Aurélien Demars pentru semnalarea fragmentelor inedite din *Caiete* citate în acest articol.

Oricum, nu a existat o scrisoare de insulte pe care prietenul Evelinei ar fi vrut să o scrie la adresa lui Buchet. Cioran renunța adesea să ia atitudini mai mult sau mai puțin extreme.

În fine, trebuie observat că Cioran a fost un prieten fidel. Când E. Mahyère a fost internată la Sainte-Anne, spitalul parizian pentru boli nervoase, Cioran o vizita și chiar îi făcea unele servicii, cum ar fi pusul la poștă al unei scrisori către părinți, în Elveția, scrisă de autoare într-un moment de luciditate. Ca să se asigure că nu există "insanități" în misivă (părinții Evelinei nu știau cât de gravă era starea fiicei lor), Cioran citește scrisoarea înainte de a o trimite și totul i se pare corect, mai puțin un post-scriptum care sună astfel: "La Paris toți artiștii sunt bine sănătoși". Consideră însă că această propoziție ar putea fi catalogată drept "umor elvețian", așa că o trimite, prilej cu care își amintește că la un moment dat ar fi spus despre un elvețian ceva de genul: "politețea lui agravată de umor" (Ms. 829, f° 23.).

ESPERANTO, LIMBA UNUI VIITOR UITAT

A apărut, anul trecut, grație minuțioasei și tandrei documentări – da, tandră, pentru că scrierea unei cărți seamănă, pe undeva, cu îmblânzirea unei furtunoase iubiri – lucrarea de proporții, singura de acest fel de până acum, *"ESPERANTO ÎN ROMÂNIA"*, a ing. MARIAN VOCHIN. Subtitlul ei este pe deplin lămuritor - *"O ISTORIE A MIȘCĂRII ESPERANTISTE ÎNTRE ANII 1887 – 2000"*.

Mișcarea în sine a pornit și a crescut cu cele mai bune intenții. Oftalmologul și filologul polonez, de origine evreiască, Ludovic Lazăr Zamenhof, a considerat că natura umană poate fi armonizată, poate fi adusă la un numitor comun, dacă se vor găsi cuvintele potrivite, cât mai simple cu putință, formulele gramaticale lesne de pus în practică, astfel încât limba de origine să nu mai reprezinte, pentru locuitorii planetei, un obstacol insurmontabil. Și-a dorit, cu alte cuvinte, o limbă planetară, aceeași pentru toți. Așa că a inventat una – invenție strălucită, în esență, urmașă a demersurilor lui Descartes, Comenius și Leibniz sau, la noi, a celor întreprinse de Ion Heliade Rădulescu și D. D. Philippides – pe care a botezat-o *ESPERANTO*, după pseudonimul său, publicat pe coperta primului manual, cel din 1887. Părea, la data aceea, că experimentul lui a reușit. Limba artificială s-a răspândit rapid.

Asemănătoare ca structură limbii române, deci ușor de deprins și de folosit, esperanto a trecut totuși, înăuntrul granițelor noastre, aproape imediat, în opoziție. Era cumva de așteptat, ținând cont de piedicile pe care ni le punem cu dezinvoltură, de multe ori fără să ne ceară cineva s-o facem, doar pentru că zace în noi un pui de Uroborus, adică de șarpe care, periodic, își devorează coada. Mi-ar plăcea să fie ceva magie aici, cum spune legenda, dar mă tem că magia, câtă e, ține cu întunericul și nu cu românul obișnuit să-și oblojească viitorul la flacăra mică a lumânării.

Prin urmare, în provinciile românești, esperanto a pătruns în perioade diferite: în Muntenia și în Basarabia, în 1897; în Moldova, în 1904; în Dobrogea, în 1907; în Transilvania și în Banat, în 1911; în Bucovina, în 1913. Unitatea se va realiza după desăvârșirea României Mari, cu deosebire după Primul Război Mondial, la Congresul Esperantist Național de la Cluj, din 1922.

Pentru o mai bună cuprindere a fenomenului, ing. Marian Vochin a împărțit lucrarea în trei mari capitole sau etape: etapa "deschizătorilor de drumuri" - cea de până la primul război mondial; etapa "propagandiștilor" - acoperă activitatea esperantistă dintre cele două războaie; etapa "realizărilor" - care începe după terminarea celui de-al doilea război mondial.

Sursele consultate sunt colecțiile de publicații esperantiste, anuarele apărute după anul 1905, lucrările de specialitate din arhiva fostei Societăți Esperantiste Române, tabelele cu numele primilor esperantiști din țara noastră, cu membrii comitetelor de conducere ale diverselor grupuri esperantiste, active în perioadele de referință.

În ce privește atitudinea autorităților române față de limba și de mișcarea în cauză, trebuie menționat faptul că pozițiile "pro" și "contra" și-au făcut galerie cum au putut mai bine. A câștigat gruparea "contra". Esperantiștii au devenit dușmanii poporului care mărșăluia victorios spre comunism, în ciuda faptului că, în anii de coagulare a mișcării muncitorești, esperanto era văzută și promovată ca limbă de viitor, limba proletariatului și a păcii planetare.

Din păcate, nici astăzi situația nu este roz. O spun cei câțiva cu care am stat de vorbă. Între ei, autorul acestei lucrări și traducătorul piteștean, inclusiv în și din esperanto, Cristian Sabău. Rândurile celor care țin steagul sus s-au subțiat, legăturile sunt sporadice, media de vârstă a vorbitorilor a crescut, tehnologia înghite tot, fără să lase firimituri.

Esperanto rămâne, în concluzie, un copil de eprubetă, visul unui viitor abandonat la naștere, o paranteză frumoasă, uitată, din păcate, paranteză, pe care o mai deschid când și când idealiști din stirpea lui Don Quijote. Din curiozitate și poate, cine știe, cu dorința secretă de a face lumea mai bună.

DENISA POPESCU

Grigore-Dinu Moş

Copacul şi pasărea

I

Pasărea vedea
ca şi cum eu însumi aş vedea prin ea lucrurile zburând.
Unele în altele,
în pătratul rotind
pe care fulgerul minţii îl descrie.
Nimic în afară nu mai era.
Ca razele treceau prin mine capetele lor alungite
şi globurile mărilor
dinlăuntru absorbite.

Pasărea trecând pe deasupra copacului,
el creştea cu o miime,
ca şi cum zburătoare minuscule
ar fi îndesate pe ramurile lui ca pe ţevile unor puşti.
Ca şi cum tot ce nu e pereche
în trunchiul lui s-a închis.
Ciocănitori în scheletul timpului,
în pliurile spaţiului scânteind.
Un fel de albă cadenţă a tăcerii,
pe inocente mâini eliberând lumina.

Ochiul meu şi ochiul păsării
precum glonţul venind înapoi pe ochitorul aceleiaşi arme,
tot mai repede trecea umbra copacului
prin pământ.

Mai repede cu o zecime creştea copacul
ca să ajungă din urmă pasărea-n cădere.
Mai repede ca aerul strivit în orizont,
ca aerul pietrificat din abis.
Privindu-l cum creştea
simţeam în ceafă răsuflarea călăreţului luminii,
pasul temnicerului orb ce fără efort ridică ziduri perfecte,
şi calea o găseşte la întâmplare.

Dar greu înainta, tot mai greu prin înverzita lui repeziciune.
Ca şi cum ceasuri de plumb ar avea pe rădăcini,
cu arătătoarele unele în altele potrivite.
Deodată în aer se revărsară ca o pătrime,
spărgând tunetul în stranii octave.
Zăcăminte orbitoare
ale unei vecinătăţi fără hotar.

Hieratic creştea copacul
sub păsărea de foc.
Ca şi cum cineva nemişcat,
cu o tot mai înaltă privire
l-ar sfredeli din pământ.
Cu ochi cristalizaţi în falii
încă mai sus decât sfera limbilor fulgerând.

Ca şi cum s-ar afla într-un ou,
creştea copacul.
Coaja spărgându-se atât de uşor încât nimeni să nu ştie,
nici chiar mirosul umbrelor.
Căci oul în care e copacul se află în oul în care e aerul
şi oul în care e aerul se află în oul în care e pasărea
şi oul în care e pasărea se află în oul în care e pântecele
de om.
Prin transparenţă trece pasărea, prin transparenţă copacul,
fără de timp se odihnesc, sorbind lumină din aer şi pământ.

De-acum copacul şi pasărea
în echilibru pur se îndepărtează,
atât de luminos pământul de sus.
(Cu nimic mai prejos unul de altul,
somnambuli îmbrăţişaţi,
mereu mai sus.)

Cu păsărea mamă vorbeşte copacul în flăcări.
Păsările îşi desfac aripile larg în pământ,
în gheare trag copacii pe sub zare.

Lemn irizat în piatră,
în răsuflare mă sculptează.
Pădurea de cruci levitează.

II

Pasărea zbura ca şi cum din toate părţile continuu
era împuşcată.

Dar glonţul trecea prin ea fără să o rănească.
Căci înaintea aripilor îşi punea penele translucide,
înaintea pieptului aripile tot mai subţiri,
înaintea inimii pieptul ocolitor la infinit,
iar inima ei în spaţiu nu era nimeni să o găsească.

Pasărea nu de vreun glonţ cădea, ci de nesfârşire lovită.
(Nu de cumpăna invizibilă a fântânii de cristal,
nu de linia prea fremătătoare a pasului de om,
nici de cruda lui oprire.
Nu de zâmbetul straniu de dinaintea sacrei nebunii,
nu de sferele de foc ce se rotesc în jur,
nici chiar de veacul curbat ca un pântec în clipă.
Ci de prea multele minuni pe care-n viitor le vedea.)

Însă ea îndată se ridică zburând fără asemuire
în toate direcţiile deodată.

Timpul în sirinx.
În nebuloasa ochilor lumină însetată.

III

Dar copacul e mereu cu un pas înainte.

Ochiul copacului ascunde drumul
pe care toţi cred că îl văd,
în celelalte.

Copacul,
veşmânt al îngerului
în mii de straturi
ce-i cresc transparenţa.
Filamente zburătoare,
nervuri de aripi şi frunze, îngemănându-se.
Îngerul îşi scrie numele pe trepte nesfârşite,
înrădăcinează copacul
în văzduh,
făcând muntele să se plece.
Piatra văzduhului, secţiune perfectă prin toate zările.

De aceea copacul străpunge orizontul
mai repede decât lumina.
Tabloul în miniatură al marii depărtări
îl face.

Dar între copacul fără nume şi pasărea fără nume
nu e nicio diferenţă.
De aceea pasărea dă multe nume copacului, cântând.
Copacul dă un singur nume păsării
în tăcere.

Ochiul copacului
e înlăuntrul ochiului păsării,
încât privită dinlăuntru
pasărea
înrămureşte cerul.
Copacul vieţii,
infinitate de cercuri
invers rotite.

Cadenţe finale

I

Fiecare ochi înalţă un pisc.
În unghiul cel mai ascuţit al pietrei
respir nu aer, ci pământ.
Atât de greu de lumină îmi este mormântul.
Acoperit de propria cenuşă,
adorm pe piatra de hotar a veacurilor.

Înmărmurite, mâinile mă rostesc
plutind în larguri de piatră.
În ochiul drept soarele,
în ochiul stâng luna fără stele,
privirea mi se împarte în nesfârşite raze,
stelele se pierd în zenit.
Peste zare întâlnesc fiinţe imemoriale
cu nume stranii, imposibil de rostit,
pe care doar nebunii le imploră în neîntrerupte incantaţii.
De la începutul lumii aşteaptă naşterea Omului demn.

Din raze neapuse,
conuri de lumină
sparg oglinda muntelui.
De-aici văd cerul dintâi
ce în prăbuşire ascunde noul pământ.
Din oglindă ieşind,
în urma mea se închide muntele singurătăţii
şi trupul îmi devine translucid.

Sunt numai cumpene aici, aşezate în cumpene
ce se rotesc în clepsidrele ce se scufundă,
cumpene cu un singur braţ cântărind nefiinţa.
Doar una m-a orbit,
fără braţe şi fără capăt,
urmărindu-mi fiecare suflare.
Trupuri necunoscute se dăruiau,
trasând linia orizontului în puţinele locuri rămase
din nemărginit.
Pentru privirea de om invizibile,
e ultima încrucişare a infinitelor verticale.

De-acum din cauza gravitaţiei nu se mai poate vorbi.
Cuvintele cad pe pământ şi se desfac în cercuri de vid.
Pietrele, clopote cu limba despicată.
Oprite în sunetul dintâi,
sunt ele însele limbi ale unor clopote nevăzute,
în pământul de sus aflat sub nesfârşite cupole.

Fără să vreau am răsturnat munţii
în marea uitată a cuvintelor.
Cu linişte aud cum ard nerostit,
cum se opreşte timpul pe buza genunii.
De-acum muntele nu se mai vede
în faţa cuvântului „munte”,
e tot mai mic pe lângă punctul ce creşte.
Îl privesc din centru,
ca şi cum s-ar fi sfărâmat şi readunat de nenumărate ori
înlăuntrul meu.
Privirea-mi stăruie atât de fix pe această stâncă,
încât o străbate până la neant.
Din oglindă aduc înapoi colosul de lumină.
Fără de timp înflorind,
eliberez rădăcinile şi piscul în infinit.
Plăsmuiesc mirabile forme în care ochiul se naşte din nou,
arzând fiecare culoare în matricea ei vidă.

De cealaltă parte lumile sunt chiar la început.
Cu arcadele tăind aura lucrurilor,
(ca într-un sărut crucificat)
alaiul de orbi cântă-n azur imnul luminii.
Prin pleoapele închise văd nu lumina,
ci lacrimile ei.

Întrucât nu sunt nimic,
de acum pot fi şi muntele şi marea şi cuvântul
ce le ţine împreună.

II

Am nenumărate morminte.
Din pricina vastităţii nu pot ajunge la ele
şi niciodată nu voi şti dacă cineva s-a ridicat
de dincolo de locul nesfârşit.

Atotcuprinzătoare, rana morţii străluceşte prin boltă.
Mormântul fiecărui om – un pisc ameţitor.

Nu sunt niciodată singur murind, ci cu cei străvechi,
sau cu cei grabnic răpiţi din pântece.
Ei mă aşteaptă ca pe un alt sine al lor în veci dăruit.
Sfâşietoare întâlnire cu toţi morţii deodată.

Primul meu mormânt e tot mai înalt,
înconjurându-mă ca o planetă secretă,
îmi învăluie respiraţia, resfiră norii în sângele văzduhului,
îi face tot mai rotunzi, stropi grei din firmament,
întâiul cer risipit în ochi, de o imposibilă paloare.

Mormântul meu rupe peretele despărţitor al culorilor,
pelicula de netrecut a mării din interiorul lucrurilor.
Deodată privind cu ochiul de apă şi cu ochiul de foc,
din toate unghiurile făcând un unghi nou,
strigătul morţii e purtat mai departe, în pacea infinită.

Cel vechi de zile schimbă întregul viitor,
Copilul din urmă preschimbă trecutul
în cel mai pur prezent.

Cei sfârşiţi de sete, cei înecaţi în ape stau uimiţi
pe balanţe de fulger.

Nemişcat sub gheara păsării de foc,
mormântul meu e un oraş zburător,
încremenind clipa ce vine.
Fila semnată în alb a vieţii mele
s-o umple fiecare cu ce e scris în cartea vieţii sale.

Dar un mormânt nou cere o altă ordine,
de imperiu ce creşte de Sus,
aidoma soarelui ce răsare prin creştetul fiecărui om.
Crescând înlăuntrul meu, se nărui în afară,
precum eclipsa unei planete.
E viziunea din spatele meu,
pecetluind ochii şi buzele tuturor,
pura incantaţie a Omului ce vine.

Cu păsărea mamă vorbeşte copacul în flăcări. Păsările îşi desfac aripile larg în pământ, în gheare trag copacii pe sub zare.

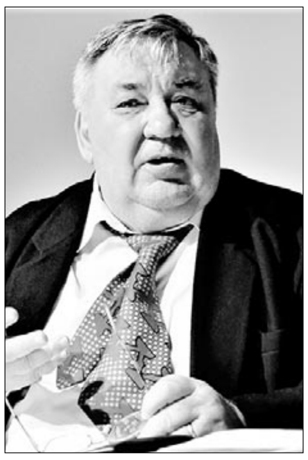
Lemn irizat în piatră, în răsuflare mă sculptează. Pădurea de cruci levitează.

Versuri din volumul *Poemele infinitului*, în curs de apariţie la Editura Eikon, Bucureşti, 2023.

poesis

Nicolae Georgescu

Drumurile tânărului Ștefan Vodă

Autorul selectează, caută locurile comune – bucurându-se că are o canava pe care să-și țeasă mătăsăriile de gânduri și imagini. Pentru că, în fond, îl interesează literatura ca atracție a cititorului spre istorie, deci literatura adevărată, ca artă a cuvântului – restul fiind (rămânând) suport și atât.

*** ANDREI BREABAN: Visul Măriei Sale,** Ed. *Timpul,* Iași, 2021

... Unul dintre comentatorii competenți ai lui Andrei Breabăn – probabil, cel mai vizitat de către critică, scriitor de romane istorice – observă „buclele simbolice" ale drumului spre casă făcut de tânărul fiu de voievod Ștefan: de la Mânăstirea Zografu, din Muntele Athos, la Istanbul, apoi în Crimeea prin sudul Mării Negre, și la Chilia, unde se varsă Dunărea în mare. Un înconjor spre stânga trecând prin lumea musulmană în instalare, prin cetățile genoveze mai vechi de pe malul mării, prin rămășițe ale vechiului, fostului Imperiu Bizantin (în Crimeea), prin teritorii ocupate de tătari, pentru a întâlni, în Chilia, unguri – și în Cetatea Albă - polonezi. Autorul își poartă personajul pe o rută inversă aceleia parcurse de noile populații care veneau de undeva din adâncul Asiei să prindă în clește Marea Neagră și Mediterana. Drumul său este acela al grecilor din antichitate veniți să colonizeze Pontul Euxin, ori al genovezilor care i-au imitat pe aceștia în evul mediu. Cred că în acest sens vorbește dl. Constantin Dram, pe care-l preiau, de un „plan inițiatic" al romanului lui Andrei Breabăn*. Viitorul Domn vine cu experiența esențializată a întregii istorii sud-est europene, își asumă o identitate, asimilează în persoana (personalitatea) sa destinul unei părți de lume extrem de frământată, de modelată, dar după un destin, un plan din care nu se iese. Este, în viziunea lui Andrei Breabăn (cât pot s-o intuiesc) un fel de descălecat invers, din sud spre nord prin est; a se compara cu descălecatul tradițional, care este un cerc, o „buclă a destinului" spre dreapta, din Maramureș în Moldova.

Oricât se va comenta acest ciclu romanesc în desfășurare al lui Andrei Breabăn, va trebui să se observe sensul drumurilor care implică o filosofie a istoriei ce ne readuce la Sadoveanu ori Iorga. „Tractul tătărăsc" din „Zodia Cancerului" lega drept nordul cu sudul Europei despărțind tranșant, făcând o tăietură între moldoveni și asiatici; buclele simbolice ale drumurilor lui Ștefan articulează și armonizează neamurile, ia din fiecare ce poate perpetua și lega.

Aceasta este, în fond, o atitudine a autorului în fața istoriei, un mod de a face roman istoric astăzi, în epoca informaticii, ținând cont și de istorie și de lumea prezentă. Trecutul se respectă, nu se urăște ori iubește; se poate vorbi chiar de un respect în ură și în iubire. Războiul este meșteșug, tehnică și tactică puse în aplicare, luptele se duc între indivizi mai mult sau mai puțin instruiți. Dacă stăm să judecăm, cam așa se scria istoria la cei vechi: Tit Liviu nu-l ura pe Hannibal, dimpotrivă, admira arta lui militară, iar Polybiu ori Plutarh sunt exemple de stimă și respect a personajului. Romantismul european a introdus exces de sentiment în tratarea conflictelor istorice, și asta s-a păstrat în virtutea legii *ratingului*: asta plăcea, asta se vindea, asta se practica. Dar, după rezolvarea prin resorbire (cicatrizare) a ultimului conflict sufletesc din Europa, cel dintre ruși și nemți de după ultimul război, adevărată rană sângerândă, lumea europeană tinde să devină enciclopedică, să topească în cunoaștere sentimentele, ca și cum ne-am supune cu toții unei legi imanente a conviețuirii pașnice.

Iar romanul istoric se hrănește din ce în ce mai mult din spiritul enciclopedic, ceea ce nu înseamnă că este informativ în exces, ci de-a dreptul inițiatic, pentru că autorul selectează, aduce calupuri de informație pentru un scop anume, pentru o demonstrație, cât mai elegantă cu putință, literară, dar demonstrație totuși.

Cât despre informație, se folosește cu predilecție cea uzuală, cam ceea ce se știe în general, autorul nu intră în dezbateri, nu complică dilemele. De pildă, numele însuși al orașului Istanbul. Se știe că vine din grecește, de la *eis ten polin* care înseamnă *spre polis*. După ce a oprit jafurile în Constantinopol, Mahomed a pus străji pe la răspântii, mai ales în orașul de sus, ca să observe și să înțeleagă cum se mișcă populația. El era foarte interesat ca vechii locuitori să rămână ca să nu se golească cetatea (de unde ar mai fi perceput impozite?). Turcaleții lui Mahomed îi întreba, așadar, pe locuitori unde merg, ca să raporteze mai departe, văzând că ei se sculau de dimineață și se scurgeau cu toții undeva în josul orașului. Lumea răspundea grecește: *eis ten polin*, pentru că ei mergeau, într-adevăr, după cum le era obiceiul, spre piața din centrul orașului, să vadă cursul banilor, prețurile mărfurilor etc. Tot repetând vorba aceasta grecească, turcii au ajuns s-o pronunțe *Istanbul*, crezând că astfel se cheamă orașul pe care l-au cucerit. Rușine mare: cuceriseră buricul pământului, centrul lumii civilizate, și nu știau ce-au cucerit... Drept pentru care, s-a vorbit mult disprețuitor despre acești barbari – până când savanții din epoca Mustafa Kemal au analizat termenul și au stabilit că este chiar un cuvânt turcesc. Astăzi nu mai vorbește nimeni despre inculții lui Mahomed – drept pentru care nici Andrei Breabăn nu mai discută sensul, ca să nu complice lucrurile. Și, probabil din motive asemănătoare, nu spune nici că Byzanțul, denumirea inițială a cetății Constantinopol, era o așezare tracică („buză" în românește de acolo vine, fiind vorba de o formă de relief însă, buză de pământ, râpă, buza mării etc.), având ca blazon semiluna și doi delfini afrontați pe o ancoră. Primul tipograf venețian, Ando Manuzzio, și-a luat ca blazon un delfin încolăcit pe o ancoră – semiluna rămânându-le, desigur, turcilor, care o aveau, probabil, de mai multă vreme pe steagurile lor din dorința de a câștiga prada. Căderea Constantinopolului, să nu uităm, s-a petrecut în anul 1453, același an în care a fost descoperit tiparul, și bogățiile cele mai importante ale urbei, bibliotecile, au scăpat primele de prigoana turcească fiind duse în mare taină la Veneția, unde invenția lui Gutenberg, care până atunci era mai degrabă o jucărie, a avut mult de lucru cu ele: tipărită și răspândită, cultura Byzanțului a ajuns în Europa și a dus la adevărata Renaștere. Andrei Breabăn vorbește despre rivalitatea dintre Veneția și Genova: dacă ar fi folosit argumentul tiparului ar fi observat că Veneția primise o altă misiune istorică decât Genova.

Vreau să arăt că „Visul Măriei Sale" nu este un roman enciclopedic exhaustiv, și nici nu-și propune asta. Autorul selectează, caută locurile comune – bucurându-se că are o canava pe care să-și țeasă mătăsăriile de gânduri și imagini. Pentru că, în fond, îl interesează literatura ca atracție a cititorului spre istorie, deci literatura adevărată, ca artă a cuvântului – restul fiind (rămânând) suport și atât.

Andrei Breabăn structurează această informație pe modele culturale și literare care sunt, de asemenea, îndeobște cunoscute. De pildă, pe o bună bucată din acest drum de întoarcere a lui Ștefan ne aflăm în basmul „Harap Alb", iar Țarul Olubei, despotul Principatului de Theodoro din Crimeea, cu capitala la Mangop, ia rolul Împăratului Verde care-l ospătează pe tânărul prinț, îi oferă chiar *jumătate din moșie și fata de soție* (pe Maria de Mangop, pe care Ștefan o va peți peste ani buni, când va deveni domnitor al Moldovei) doar ca să aibă cine-i conduce mai departe ținutul (și pentru că-l vede destoinic pe tânărul prinț, și pentru că-l recunoaște ca rudă venind din zona tracică iar el, Țarul Olubei, recunoscându-și apăsat originea tracă)... De la Mangop mai departe, spre Moldova și apoi spre Transilvania, la Iancu de Hunedoara, Ștefan merge strângând o mică oaste din voinici pe care-i încearcă, tot ca în basm. La Hunedoara, unde ședea în gazdă și Doamna Oltea, mama sa, se petrece scena din „Mama lui Ștefan cel Mare" de Bolintineanu – de altfel, foarte elegant parafrazată de către autor. Ștefan și Vlad se fac frați de cruce când se întâlnesc la Brașov, exact ca în tradițiile populare și în basm – iar mai apoi, împreună cu Matei și sub ochiul ocrotitor al Corvinului celui bătrân, jură să se aibă ca frați. Vom vedea în volumele următoare cum rezolvă Andrei Breabăn această frăție, pentru că Ștefan cel Mare a avut conflict militar și cu Vlad Țepeș, și cu Matei Corvin; deocamdată, acest volum este unul al împăciuirilor.

Această epopee ștefaniană pe care o elaborează Andrei Breabăn pune multe întrebări literaturii române. Mai întâi, autorul reia experiențele mai vechi ale romanului fluviu de la noi. De la Constantin Stere (*În preajma revoluției*) la Paul Anghel (*Zăpezile de-acum un veac*) sunt puține romane atât de voluminoase încât li s-a zis după cursul apelor mari. Andrei Breabăn pare a le depăși pe toate – dar amintește de toate, în sensul că nu se arată singular. Apoi se pune problema limbii/limbajului romanului istoric în general. Autorul îl validează, aici, pe Sadoveanu folosind acea frază largă, protocolară, cu alcătuiri de cuvinte alese din cronici ori din limbajul popular îngrijit, cu îmbinarea arhaismului ori a termenilor tehnici cu neologisme pentru epoca în discuție – și mai ales cu melodia interioară a frazei ce face pe alocuri să avem sub ochi un poem în proză. O interesantă discuție s-ar putea duce și despre personajele din „Visul Măriei Sale". Un roman-fluviu s-ar crede că uzează de multe, foarte multe personaje. Ei bine, mulțimile sunt descrise în roman ca mulțimi – dar numărul personajelor principale sau cu rol în desfășurarea acțiunii nu este atât de mare precum s-ar crede. Iar arta portretului este aplicată cu dezinvoltură asupra lor. „Arta poetică" a autorului constă, însă, mai ales în mânuirea dialogului. Asta îl ajută să rezume foarte mult din necesara abundență a descrierilor și informația în general: personajele povestesc ce s-a întâmplat, ce s-a vorbit, ce s-a pus la cale – deci rezumă și concluzionează, cântăresc evenimentele. Este, desigur, procedeul folosit în teatru, mai ales în cel antic. Și asta conferă o solemnitate aparte, acel respect față de trecut de care vorbeam la începutul comentariului nostru.

cronici

Un roman de moravuri grele

(urmare din p. 8)

Destinele curg, de asemenea, schimbându-se și ele, asemenea vremurilor, chiar și când par că bat pasul pe loc. Să dăm crezare acestui roman de excepție:

„Comunismul nu se poate domoli, dragul meu, spune, cu vocea tremurândă, Vasilis Papadopol. Esența însăși a comunismului este violența. Citește-l pe Marx. Manifestul lui are treizeci-patruzeci de pagini, dar trasează clar liniile acestei doctrine ucigașe. Cei ca noi trebuiesc zdrobiți, expropriați, anihilați, astea sunt cuvintele lui Marx. Nu există cale de mijloc, nu există compromis între lumea civilizată și comunism."

Destinul personajului principal, Anton, student la Filologie și boxer, este subscris întregii narațiuni, începând cu primii ani ai epocii comuniste, până la mijlocul anilor '80, când acesta este expulzat din țară de către Securitate, aidoma autorului. Imediat după expulzare, este deschis Epilogul, care îl surprinde pe Anton întors în țară, după revoluție, să-și vadă rudele și ce a mai rămas din grupul de scorpioni din tinerețe. În acel moment, aflase deja că unor tovarăși din grup le datorează conflictul cu Securitatea, fiindcă l-au turnat. El i-a iertat, în cugetul lui, dar ține totodată să îi asigure și pe viu că îi iartă. Revederea e dureroasă și, deopotrivă, înduioșătoare, generatoare de nostalgii. Vremurile au fost urâte, dar sunt parte din tinerețea celor care le-au trăit. Aceste vremuri au făcut posibilă scrierea *Parcului cu scorpioni*, purtând un subtitlu extrem de sugestiv: *roman de moravuri grele, interzis minorilor*. Este o ironie, aici, dar, implicit, și un avertisment: minorii de azi să nu mai trăiască niciodată ceva asemănător epocii de tristă amintire, în care s-au format părinții și bunicii lor.

Florin Chivoci

Înapoi în interbelic!

Trivalea este unul dintre cele mai frumoase locuri ale Piteștiului, și nu de ieri, de azi, ci dintotdeauna. Emoționalitatea care-i cuprinde pe piteșteni atunci când aduc vorba de pădurea de la marginea orașului își trage seva din amestecul de intimitate și idilism, din sentimentul de satisfacție și de oțiu pe care îl lasă locul în suvenirul oricărui voiajor. Încă de la prefacerea sa în parc, Trivalea a intrat în inimile localnicilor amatori de un strop de verde ca loc de promenadă și ca o bună ocazie de a găsi puțină umbră. Spațiu de recreere și de meditație, Trivalea le asigură tuturor drumeților care o străbat un echilibru existențial, dincolo de zgomotele așezării. Descinderea în parc, cu trăsura sau pe jos, în mirajul pădurii însemna și odinioară, ca și astăzi, intrarea într-un spațiu integrator, în care nevoia de confort spiritual este îndeplinită lesne pentru orice ființă.

Un asemenea imaginar, pe care îl fixezi în memorie prin fibrele lui narative și plastice, transpune în opera lui și academicianul Constantin Bălăceanu-Stolnici, în paginile dedicate Piteștiului din volumul *Amintiri... Viața la țară... Stolniciul interbelic* din 2015. Odată cu rememorarea afectivă a copilăriei și a tinereții petrecute pe tărâm argeșean, autorul reface fidel geografia peregrinărilor prin Pitești, amintind, cum era firesc, și de peisajul împădurit din mărginime. Prin lirismul, subiectiv, personal și intim pe care îl lasă rândurile evocatoare, memorialistul reconstituie aici un întreg univers, un spațiu istoric și geografic, retrăindu-l cu imaginația lui senzorială și cu forță emotivă.

Punând în lumină atmosfera și elementele ambientale ale felului cum arăta parcul pe vremea juneței sale, Bălăceanu-Stolnici trece în revistă câteva repere din itinerarul transformării pădurii seculare într-o imensă amenajare pentru voie bună și umblet. Istoria parcului Trivalea începe la 1900, când municipalitatea are inspirația de a apela la serviciile unui iscusit peisagist francez, care i-a conturat chipul păstrat până astăzi. Înfățișarea dintotdeauna a parcului, cu alei înguste, cu poduri pentru pietoni sau cu rondouri lucrate cu măiestrie păstrează ceva din farmecul și eleganța de odinioară, fiind, prin urmare, faptul declanșator de memorie, ca și madlena lui Proust: „*În timpul adolescenței mele, și probabil și astăzi, unul din colțurile cele mai plăcute ale Piteștiului era pădurea și parcul Trivale, de care mă leagă foarte multe amintiri. Situată în vestul orașului, pe drumul ce duce prin Moșoaia, Vedea și Vulturești la Drăgășani, pădurea Trivale de aproape 7000 ha. Era una din cele mai frumoase păduri din țară datorită reliefului variat și a speciilor sale de copaci. De aceea, încă din 1939 a fost declarată monument al naturii. Mulți plecau cu birja pe șosea și pe alei să se bucure de spectacolul și aerul pădurii. Prin 1900 edilii au amenajat un parc chiar la limita pădurii cu orașul, importând specii de copaci din Austria și făcând apel la un peisagist francez, E. Redont, care a proiectat și parcurile Carol I din București și parcul Romanescu din Craiova.*

Erau alei mai largi pietruite sau înguste de pământ bătut care se strecurau printre răzoare cu flori numeroase și bogat colorate sau sub arbori ce se duceau până în desișurile pădurii. În lungul unora dintre ele erau bănci și stâlpi cu felinare vetuste de fontă. Unele alei treceau pe mici poduri arcuite de piatră peste pârâiașe. Era și un pod de pietoni mai mare peste un canal.

Mi-aduc aminte și de luminișuri sau rondouri gândite cu multă măiestrie. Era un parc tipic pentru ceea ce s-a numit «la belle époque», elegant și bine îngrijit.

În mijlocul parcului era un pavilion de lemn cu două turnuri ca de biserică, în care era un restaurant și o sală de reuniuni și de dans. Imaginea lui insolită era emblematică pentru Piteștiul de altădată și era reprodusă pe cărți poștale și postere. Din păcate, la un moment dat a ars.

Pe vremea mea parcul Trivalea era nu numai o oază de verdeață, dar și un loc de relaxare și de întâlnire a piteștenilor, mai ales a tineretului. Era și un chioșc în care duminicile și de sărbători cânta una din fanfarele militare ale regimentelor care-și aveau cazărmile chiar în vecinătate. În acest chioșc, piteștenii se distrau, dansau la muzica patefoanelor aduse de acasă, făceau mici reuniuni, și stăteau uneori până seara târziu, luând o bere sau niște mititei la un bufet din apropiere. Veneau și oameni mai în vârstă, care se plimbau pe alei sau stăteau pe bănci privind peisajul și pe tinerii care zburdau. Mamele aduceau și copiii cu jucăriile lor."

Chiar dacă provine de la sfârșitul interbelicului, amintirea timpurilor petrecute la pădure ne trimite în sus, pe firul timpului tocmai spre „Belle Époque", adică spre anii frumoși de dinaintea Marelui Război, dintr-o perioadă de efervescență resimțită benefic în spațiul românesc. Detaliile de factură romantic-adolescentină ne aduc în prim-plan atmosfera de sărbătoare care domnea în localurile de aici, cu muzici militare și cu dansuri, dintr-un Pitești boem în care lumea fericită se bucură de lucruri care țin o viață simplă, câmpenească, rezumând un soi de horațianism: „gustă bucuros ale clipei daruri". Mulțimii îi plăcea să petreacă pe timp de vară, la Trivalea, în orașul romanțelor și al grădinilor de vară cu mititei și lăutari care era Piteștiul interbelic.

Descoperim prin aceste rânduri scrise de Constantin Bălăceanu-Stolnici un autor înzestrat cu harul povestitului, care pune și el pe harta literaturii locul unde își găsește echilibrul și seninătatea. În corespondență temporală cu fundalul istoric al cărții, astfel de pagini memorialistice ne ajută să înțelegem o perioadă de timp la care nu mai putem fi martori și pe care nu o mai putem cunoaște decât din informațiile scrise pe care le avem.

Ninel Ganea

Un tânăr dintr-un cuib de nobili

În "Un cuib de nobili", romanul subapreciat al lui Ivan Turgheniev, sunt descrise multe personaje memorabile, printre care inclusiv o figură feminină despre care Dostoievski spunea că este cel mai pur tip feminin rusesc din literatură. Însă nu despre Lisa aș dori să discut mai jos, ci despre un personaj secundar în poveste, pe nume Ivan Petrovici, relevant pentru o anume tipologie "superioară", pe care o putem întâlni, cred, la tot pasul, și în zilele noastre.

Ivan Petrovici s-a născut într-o familie de boieri, dar a fost crescut la o mătușă "bătrână și bogată", care l-a pasat rapid sub comanda unui tutore francez, discipol al lui Rousseau. Pedagogul "s-a mulțumit să îmbuibe capul elevului său cu toată înțelepciunea veacului al XVIII-lea; iar acesta umbla plin de ea. Înțelepciunea se afla în el, dar fără să se amestece cu sângele lui, fără să-i pătrundă în suflet și fără să se amestece prin convingeri nestrămutate".

În tinerețe, după peripeții imorale care nu i-au lăsat multe urme în conștiință, Ivan descoperi Occidentul, mai precis Anglia, în toată splendoarea sa. Ceea ce știa din cărți vedea acum cu ochii săi și îl umplea de uimire. Primele schimbări au apărut în vestimentație. "Purta părul tăiat scurt, plastronul cămășii scrobit, redingote de culoarea mazării, cu pulpane lungi și cu o mulțime de guleraşe". Apoi, afișă o atitudine serioasă, acră, măcinată de marile probleme ale omenirii. Drept pentru care se hotărî să revină în Rusia din dragoste pentru ținutul natal. Dorea să aducă acasă cât mai multe din miracolul apusean și să schimbe în bine lucrurile, să fie și Rusia sa o țară ca afară, asta "deși aproape nu cunoștea Rusia, nu ținea la niciun obicei rusesc, iar rusește se exprima într-un mod ciudat. În discuții obișnuite, graiul său obișnuit era împestrițat de barbarisme."

Îl supărau cel mai tare lipsa unui sistem, lipsa de organizare sau mai degrabă îl supăra orice. Conștiincios, a venit în casa natală cu planuri minuțioase prin care dorea să schimbe, în esență, totul. Dar cum trebuia să se apuce de undeva, începu cu propria gospodărie. "La moșia lui, de acum înainte toate vor trebui să meargă după un sistem nou.", ne spune Turgheniev.

Și nu a trecut mult până când Ivan Petrovici s-a pus pe treabă pentru a îmbunătăți lumea. Primul lucru pe care l-a făcut a fost să scape de asistații sociali. Au fost dați afară "pripășiții și trântorii. Printre aceștia căzură victime două femei bătrâne, una oarbă, iar cealaltă paralizată și încă un maior neputincios, de pe vremea asediului cetății Oceakov, pe care – din pricina lăcomiei sale, ce-i drept remarcabile – îl hrăneau numai cu linte și pâine neagră".

Odată rezolvat cazul declasaților, se trecu la imaginea casei. Servitorii au primit haine noi, de la masă s-au scos felurile și băuturile consacrate pentru a face loc ultimelor tendințe culinare, iar pe blazonul familiei a apărut frumoasa inscripție "în legalitate e virtutea".

La capitolul politică externă, tânărul angloman întrerupse relațiile cu toți obișnuiții casei, cărora le închise fără explicații ușa în nas. În locul lor, fu preferat un baron îndepărtat, "cu o educație foarte aleasă și extrem de prost".

Pentru administrarea moșiei, Ivan Petrovici aduse un valet francez care trebuia să preia frâiele guvernării locale de la sora lui Ivan, Glafira, cea care îi crescuse copilul lui Ivan până la opt ani și care conducea, de fapt, toate treburile casei. Până la urmă, francezul a trebuit să se recunoască înfrânt de viața la țară și de energia Glafirei, așa că și-a pierdut slujba, deși tânărul boier l-ar mai fi ținut.

"Cât despre gospodărie, administrarea moșiilor, cu toată intenția lui Ivan Petrovici, exprimată de atâtea ori, de a insufla o viață nouă acestui haos – toate au rămas ca și în trecut", ne spune autorul. În pofida acestui eșec de amploare, ceva s-a schimbat. Au crescut taxele. "dijma s-a mărit pe ici, pe colo, iar boierescul a ajuns mai apăsător". Nu în ultimul rând, mujicii nu mai puteau vorbi cu domnul deoarece acesta pur și simplu nu îi putea suporta.

Chiar și fiul său, pe care Ivan își exersase cu nesăbuință mâna de reformator și educator social, a observat diferența considerabilă între "teoriile sale largi, liberale și despotismu-i mărunt, sec".

Nu este greu să întâlnești, în vremurile noastre, tineri precum eroul descris de Turgheniev. Oameni idealiști la modul declarativ, cu o educație romantică, superficială în cel mai bun caz, ideologi, admiratori necondiționați ai culturii occidentale, din care înțeleg prea puțin, la fel cum nu înțeleg mai nimic din țara de baștină, fanatici în dorința lor de a schimba radical lumea de acasă, de a o băga în patul procustian al Occidentului, de a epura tot ce nu pricep, de a înlocui tradițiile, obiceiurile și cutumele cu domnia impersonală a reglementărilor și legilor inumane, orbi la tot ce nu le hrănește egoul, incapabili de a-și îmbunătăți propria viață, mereu concentrați pe schimbarea celorlalți, liberali de fațadă, totalitari în fond, de fapt, oameni moderni în toată decadența lor sufletească.

Nu este greu să întâlnești, în vremurile noastre, tineri precum eroul descris de Turgheniev. Oameni idealiști la modul declarativ, cu o educație romantică, superficială în cel mai bun caz, ideologi, admiratori necondiționați ai culturii occidentale, din care înțeleg prea puțin, la fel cum nu înțeleg mai nimic din țara de baștină, fanatici în dorința lor de a schimba radical lumea de acasă, de a o băga în patul procustian al Occidentului...

UMBERTO SABA - pseudonimul lui UMBERTO POLI (Trieste, 1883 – Gorizia, 1957)

Mama viitorului poet şi scriitor (Trieste, 1883 – Gorizia, 1957) era evreică, iar tatăl, Edoardo, venezian care s-a convertit la religia ebraică cu prilejul căsătoriei din 1882; fiind însă cetăţean italian şi iredentist, autorităţile habsburgice l-au silit să-şi părăsească oraşul şi soţia însărcinată cu fiul lor, Umberto. Acesta a fost, la rândul său, victima persecuţiei rasiale, drept care s-a refugiat la Paris, apoi la Roma, având şansa să fie ocrotit de Ungaretti, şi apoi la Florenţa, unde a fost ajutat să supravieţuiască de Montale şi Carlo Levi. Cărţile sale de poezie vor fi încoronate cu Premiul Viareggio (1946), iar în anii cincizeci cu Premio dell'Accademia dei Lincei şi Premio Taormina. Devenit de-acum celebru, cu câţiva ani înainte de moarte, Umberto Saba s-a convertit la catolicism, primind botezul creştin. Postum, i se decernează premiul Marzotto pentru poezie.

Povestea lui Umberto Saba este cea a unei vieţi iluminate în ductilele forme ale poeziei ca deschidere eliberatoare a eului profund spre „celălalt", spre cel „diferit" în natură şi societatea umană: iată sensul „Canţonierului" în jurul căruia pivotează întreaga operă a lui Umberto Saba, poet cordial şi rezervat, pe cât de simplu, adesea, în gustul modulaţiei adecvate celei mai umile realităţi, pe-atât de complex şi neliniştitor în straturile germinale ale inspiraţiei, în înseşi conexiunile suferinţelor şi nesuferinţelor sale, ale contradicţiilor sufletului său mereu în alertă, dornic de dialog, iubire, prietenie. Relaţiile de convieţuire frăţească au fost o adevărată vocaţie a omului şi poetului Saba, mereu respins, exilat, aproape mereu la limita nevrozei, a singurătăţii, prigonit de ura, violenţa „smintitei bestialităţi" – „matta bestialità" a oamenilor.

Pentru cei ce ştiu să-l citească ca pe o „poezie neîntreruptă" a unei existenţe, pe firul unei duble şi biunivoce confruntări psihologice şi stilistice, Canţonierul dă la iveală o logică a sa internă de evoluţie: de la *Rime dell'adolescenza*, în care deja se profilează o poetică lirico-meditativă (în ciuda fervorii nestăvilite) la „Versi militari" unde se resimte mai acut exigenţa realistă, de la „Casa e campagna", o experienţă memorabilă de transfer al unor sentimente profunde pe un melodic fundal al psihismului animalelor, la „Trieste è una donna", unde poezia rezultă dintr-un rafinat melanj de teme afective, moralităţi şi ambianţe, de la volumul „La serena disperazione" în care vocaţia contemplaţiei se reafirmă în poetica „ascultării, a încântării" şi „Preludio e fughe", unde figuri şi personaje transpun în pure „voci" pretexte menite unui armonios contrapunct-confesiune-mărturie a sufletului, la „Parole" şi „Ultime cose" în care arta prozodiei pare să prevaleze.

Aşadar o îndelungă parabolă în care „autobiografia poetică" tinde să se identifice cu un fel de roman psihologic: prin spontană autogeneză, prin puterea unui instinct care devine har absoarbe şi transfigurează motivele etosului. Poezia lui Umberto Saba, extrem de puţin înrâurită de totuşi semnificativele experienţe simboliste şi suprarealiste, a „sucit gâtul" insidioaselor tentaţii ale abstractismului artificios, ale iluzoriului mit al al "purităţii", fără însă să trădeze nici canoanele artei şi nici adevărurile profunde ale sufletului omenesc.

VOLUME REPREZENTATIVE: La serena disperazione, Trieste 1920. L'amorosa spina, Trieste, 1921, Il Canzoniere (1900-1920), Trieste, 1921, Preludio e fughe, Firenze, 1928, Ultime cose, Lugano, 1944, Mediterranee, Milano, 1946, Il Canzoniere (1900 – 1954), Torno, 1957, din IL CANZONIERE (1921).

Monumentul lui Umberto Saba - ANDREA DURANTI

Trieste

Ho attraversata tutta la città
Poi ho salita un'erta,
Popolosa in principio, in là deserta,
Chiusa da un muricciolo:
Un cantuccio in cui solo
Siedo, mi pare che dove esso termina
Termini la città.
Trieste ha una scontrosa
Grazia. Se piace,
È come un ragazzaccio aspro e vorace,
Con gli occhi azzurri e mani troppo grandi
Per regalare un fiore;
Come un amore
Con gelosia.
Da quest'erta ogni chiesa, ogni sua via
Scopro, se mena all'ingombrata spiaggia,
O alla collina cui, sulla sassosa
Cima, una cosa, l'ultima,s'aggrappa.
Intorno
Circola ad ogni cosa
Un'aria strana, un'aria tormentosa,
L'aria natia.
La mia città che in ogni parte è viva,
Ha il cantuccio a me fatto, alla mia vita
Pensosa e schiva.

Trieste

Am străbătut tot oraşul.
Apoi am urcat o pantă abruptă,
aglomerată la-nceput, dar mai sus pustie,
împrejmuită cu un parapet:
Un colţişor în care
să fiu singur; şi mi se pare că acolo unde
se termină el, sfârşeşte şi oraşul.
Trieste are o graţie
ursuză. Dacă te cucereşte,
e ca un puştan obraznic şi lacom,
cu ochi albaştri şi mâini prea lungi
ca să dăruiască o floare;
e ca o dragoste
cu nădădăi
De pe acest povârniş pot vedea orice biserică
orice drum al lui, dacă duce la plaja ticsită,
sau pe colina de-al cărei vârf
pietros se-agaţă o casă, ultima...
Jur împrejurul
fiecărui lucru se preumblă
un aer straniu, un aer dureros,
aerul locului natal.
În oraşul meu atât de plin de viaţă în tot locul,
există ascunzişul menit mie, vieţii mele
îngândurate şi-ndărătnice.

JULIO CORTAZAR (1914-1984)

Dacă trebuie să trăiesc

Dacă trebuie să trăiesc fără tine,
oricât ar fi de greu şi sfâşietor,
- supa rece, pantofii scâlciaţi -
sau când îmi va fi lumea mai dragă,
va să irumpă creanga uscată a tusei ce-ţi latră
numele deformat, vocalele de spumă, iar de degete
mi se vor lipi cearşafurile, şi nimic nu-mi va mai da pace.
Nu voi învăţa nici aşa să te iubesc mai tare,
dar văduvit de fericire
voi afla cât îmi dăruiai uneori numai stându-mi alături.
Asta vreau să-nţeleg, dar mă-nşel:
va trebui ca grinda să prindă brumă,
încât cel ce se-adăposteşte sub portic să priceapă
lumina din sufragerie, şervetele de lapte, şi aroma
pâinii ce-şi trece mâna brună prin crăpătură.
De-acum atât de departe de tine
precum un ochi de celălalt,
din această dizgraţie pe care o iau pe seama mea
se va naşte privirea ce-o meriţi.

Restituire

Dacă din gura ta nu-ţi ştiu decât glasul
iar din sâni doar verdele sau portocaliul bluzelor,
cum aş putea îndrăzni să am de la tine
mai mult decât graţia unei umbre pe deasupra apei.
În memorie duc cu mine gesturi, răsfăţul
ce mă făcea fericit, şi-acest fel de a-ţi regăsi sinele,
prin curba tihnă a unui înfăţişări de ivoriu.
Nu e mare lucru ceea ce-mi rămâne.
În plus opinii, mânii, teorii,
nume de fraţi şi surori,
adresa poştală şi numărul de telefon,
cinci fotografii, un parfum pentru păr,
o apăsare de mâini mici între care nimeni n-ar spune că
mi se ascunde lumea.
Nu voi născoci zadarnica minciună a perpetuităţii,
mai bine să treci podurile cu mâinile
pline de tine,
extrăgând fragmente dim amintirea mea.
Dăruind-o porumbeilor, vrăbiilor credincioase,
să ţi-o ciugulească printre cânturi, zbor, răvăşiri.

Viitorul

Şi ştiu foarte bine că nu vei mai fi.
Nu vei mai fi pe stradă,
şi nici în susurul ce ţâşneşte noaptea
din stâlpii ce o luminează,
şi nici în gestul de-a alege meniul
sau în surâsul ce face mai uşoară
chifla împănată cu de toate din subteran,
în cărţile împrumutate şi în acel
la revedere pe mâine.
În visele mele nu vei mai fi,
în soarta stranie
a cuvintelor mele,
nici în numărul de telefon,
sau în culoarea unei perechi
de mănuşi, a unei bluze.
Voi fi furios, iubirea mea,
dar nu pentru tine,
şi nu pentru tine
voi cumpăra prăjituri,
la colţul străzii mă voi opri,
la colţul unde tu nu vei coti,
şi voi zice cuvintele ce se zic
şi voi mânca lucrurile ce se mănâncă,
şi voi visa lucrurile ce se visează,
şi ştiu foarte bine că nu vei mai fi,
nici aici înăuntru, carcera
în care încă te păstrez,
nici afară, în acel fluviu de străzi
şi de poduri.
Nu vei mai fi deloc,
nici măcar amintire,
iar când mă voi gândi la tine
mă voi gândi la un gând
ce în chip obscur
încearcă să-şi amintească de tine.

Versiune în limba română
GEO VASILE

Radu-Ilarion Munteanu

O SINGURĂ ABSENŢĂ?

Avertisment: personajele pe care le veţi întâlni mai jos sunt în întregime fictive, cu toate datele lor, adresele e-mail y compris. Orice asemănare, oricât de vagă, cu persoane aparţinătoare unor e-grupuri, este produsul integral al fanteziei autorului.

From: Medb of Connaught moco@yahoo.co.uk
To: Victor Alexandru Lăpuşan val@hotmail.com
Sent: Wednesday, November 13 20.., 23:57 PM
Subject: limpezire, tulburare
Bună Victor,

Dă-mi voie să vorbesc deschis, eu aşa sunt. Ne ştim de ceva vreme pe listă, ne-am mai întâlnit uneori şi pe altele. Niciodată nu ne-am prea înţeles, sunt destul de surprinsă de mesajul tău pe personală, dar mai ales de tonul şi conţinutul lui. O spui cu seninătate, ca şi cum ar fi lucrul cel mai obişnuit din lume, că te-ai îndrăgostit de mine. Ţi-ai dat seama că nu te pot lua în serios? Dacă e o glumă, e una proastă. Îţi mai permit un singur mesaj personal, în care să-ţi ceri scuze, sau să te explici, altfel îl voi şterge necitit şi la fel voi proceda cu alte mesaje care mi-ar sosi direct de la tine fără să treacă prin listă.

Numai bine, Maeve_de_Connaught

From: Victor Alexandru Lăpuşan val@hotmail.com
To: Medb of Connaught moco@yahoo.co.uk

Sent: Thursday, November 14 20.., 00:07 AM
Subject: ce-ar mai fi de spus

Dragă Maeve (sau Mairead, sau Medb, sau, de ce nu, Vivianne),

Sentimentul care m-a cuprins, cu totul pe nepregătite, ca un tsunami ce înghite un simplu val, e, în primul rând pentru mine, o surpriză. Ce pretenţii am putea avea amândoi să mă explic, eu nu sunt Liciniu, să tot analizez şi să mă analizez. Eu trăiesc. Trăiesc cu aceeaşi intensitate bucuria de a vă împărtăşi psalmii, bucuria de a-mi încleşta gândirea într-o partidă de şah, fie că-l văd pe adversar în faţă, fie că ne transmitem mutările prin e-mail, bucuria oricărei bucurii sau a oricărei dureri. De unde să ştiu de ce te-ai instalat, de-odată, în centrul universului meu? Şi cui îi pasă? Ştiu doar că e cinstit să nu-ţi ascund ce simt. Iar dacă-mi vei arunca mesajele la gunoi, internetul va şti să-ţi deseneze câte un trandafir purpuriu în fiecare dimineaţă şi credinţa mea, împreună cu elfii tăi, te vor face să le simţi şi parfumul.

Val, ca sir Lancelot întors din cruciadă.

From: Medb of Connaught moco@yahoo.co.uk
To: Victor Alexandru Lăpuşan, val@hotmail.com
Sent: Thursday, November 14, 20.., 01:43 AM
Subject: sir Lancelot n-a fost în cruciade
Bună Victor,

Ce fel de îndrăgostit oi fi tu, dacă nici nu ştii că nici un cavaler al mesei rotunde n-a fost în cruciade? Nici n-a inventat Inchiziţia, nici n-a vândut indulgenţe pentru aşa-zisa iertare a unor păcate inexistente. Ei erau fii naturii, îi celebrau misterele şi ritmurile, prin ritualuri sacre, dar ce-ţi explic eu ţie? Victor, trebuie să ştii că eu am viaţa mea. Şi chiar dacă n-aş avea-o, sau, mă rog, ar fi loc în ea pentru cineva, nu văd nici un motiv să fii tu acela. Nu vreau să te rănesc, dar nu avem nimic în comun. Şi te rog, prieteneşte, să renunţi la mesajele personale. Nu vreau să-mi schimb adresa din cauza ta. Numai bine, Maeve. Şi nu mă mai confunda cu Vivianne.

From: Victor Alexandru Lăpuşan val@hotmail.com
To: Medb of Connaught moco@yahoo.co.uk
Sent: Thursday, November 14, 20.., 01:57
Subject: thor=jupiter tonans=

Maeve-Medb, m-ai făcut să caut pe internet, scrie acolo că modelul tău purta sabie, legenda zice că era un soi de amazoană. Nu seamănă cu ce susţii tu pe listă, armonia naturii cu fauna de spiriduşi inclusă. Seamănă, însă, cu tine, iar eu tocmai de luptătoarea asta m-am îndrăgostit. Îţi place sau nu, eşti strănepoata Ligiei. Ştiam bine şi ce gândeşti şi ce simţi în legătură cu ce numiţi voi spiritualitate, dar a fost peste mine să mă-mpotrivesc sentimentului care m-a invadat. Poate că Dumnezeu vrea să-mi încerce credinţa. Sigur vrea să încerce şi ce numeştiu tu credinţa ta. Vino, nimfă a pădurii, să ne unim credinţele, natura şi Dumnezeu tot una sunt (Iartă-mă, Doamne). Val, ca valul după val.

From: Liciniu Sigheartău lis6@fx.ro
To: armonie@yahoogroups.com
Sent: Monday, November 18, 20.., 09:14 AM
Subject: armonia contrariilor

Vreau să apreciez, mai ales ca liber credincios, remarcabila armonie între portretul neopăgânismului, datorat prietenei noastre cu pseudonim celtic şi surprinzătoarea ieşire din rutina citatelor necritice a lui Val, ale cărui comentarii la psalmii lui David, deşi discutabile pe alocuri, reprezintă o salutară premieră în asumarea răspunderii morale. Mă întreb în ce măsură coincidenţa „saltului calitativ" al pledoariilor fiecăruia are o determinare obiectivă. li.s.

From: Medb of Connaught moco@yahoo.uk
To: Laura Perju njum_njum@yahoo.com
Sent: Friday, November 29, 20.., 23:48 PM
Subject: vârtej
Bună Laura,

Maimuţă poznaşă, nu ştiu ce să mă fac cu Victor, e din ce în ce mai insistent, insistă să petrecem sărbătorile solstiţiului împreună, ca să nu mai spun că el se încăpăţânează să le considere legate de naşterea lui Iisus. Degeaba i-am amintit că la români Crăciun e o divinitate precreştină, că Père Noël e o ipostază a divinităţii paterne a naturii universale, scuză-mă că încep să predic faţă de tine, care ai adoptat animismul renăscut, mă exasperează şi ştii tu ce-i mai grav? Că nici nu-mi displace că mă exasperează, aştept toată ziua să mă instalez în faţa monitorului, să vină ca un cavaler. El s-o crede Galahad botezat, păcătuind prin dragostea pentru oaia pierdută, dar eu deja încep să-l văd ca pe un viking ce asaltează o cetate. Tu ce părere ai?

From: Victor Alexandru Lăpuşan val@hotmail.com
To: Medb of Connaught moco@yahoo.uk
Sent: Friday, December 13, 20.., 23:51
Subject: ce avea sir Lancelot şi eu n-am?

Eu nu sunt nici literat, să povestesc frumos de cum se ştiu oamenii descoperi şi apropia treptat, pe internet, nici reporter teve, făcând un interviu cu Vali din Piteşti, care s-a găsit cu Abdul din Annaba tot aşa, de trăiesc acuma fericiţi. Eu am nevoie de tine pe măsură ce mă respingi, nu cred nici în ruptul capului că mă respingi şi în sinea ta, iar viaţa ta, care zici că o ai, se poate schimba, atâta timp cât nici nu eşti tributară mentalităţii mele despre a nu despărţi ce-a unit, în sfânta taină, funcţionarul ecleziastic (iartă-mă, Doamne!), în numele lui Dumnezeu. Nu ştiu dacă oraşul tău are coline sau nu, dar ştiu când soseşte ultimul tren de acolo, în seara de ajun. Te voi aştepta până la momentul când voi aprinde lumânările pe crengile bradului. Vezi tu, zeiţă roşcată (aşa trebuie să fii, blondă era Boudica, nu?), la noi se aprind lumânări la slujbele de botez, de nuntă şi de înmormântare. Nu te speria, n-am stofă de Werther, voi continua să încerc să vă fac să înţelegeţi că diferenţele între meditaţia creştină şi altele foarte la modă ţin şi de formă şi de riscul adresantului, voi continua să joc şah în amintirea misionarului din „Crucea de gheaţă", dar o lumânare din sufletul meu, una singură, se va stinge în noaptea naşterii lui Iisus, dacă n-o să vii. Pentru totdeauna. Iar numele mele de învingător victorios îşi va pierde semnificaţia. Fireşte, nimeni n-o să se aştepte să le reneg. Pe cavalerul contemporan al tristei figuri n-are de ce să nu-l cheme cu nume de învingător. Nu numele trebuie să ni-l schimbăm, iubito, trebuie doar să-l înţelegem. Aştept şi nădăjduiesc.

Victor Alexandru.

From: Adnan Seroussi salam_alekum_20..@yahoo.fr
To: Victor Alexandru Lăpuşan val@hotmail.com
Sent: Tuesday December 24 20.., 17: 48
Subject: Xmas candle from a muslim soul to my friend Val

Dragă Val, după cum ştii, seara asta n-are, pentru noi, nici o semnificaţie. Sper că Allah, în nemărginita lui înţelepciune, nu-mi va lua în nume de rău faptul de a utiliza, pentru tine, noul serviciu internet care-ţi va trimite, peste un sfert de oră, exact când ştiu că tu obişnuieşti să aprinzi, în sunetul clopotelor catedralei din Trèves, ascultat pe CD, primele lumânări în bradul tradiţiei tale, holograma 3D a unei crengi purtând lumina aurie aprinsă întru puţină dragoste şi înţelegere. Iar când strigarea muezzinului mă va chema la rugăciunea mea de seară, voi adăuga, ştiind că Allah nu se va supăra, o rugă şi pentru linştea ta sufletească. Prin mine, prietenul tău, toată Casablanca sărbătoreşte (Allah mă va ierta), Naşterea celui care, pentru noi, e doar profetul Issa ben Mariam. Al tău Adnan.

From: Larissa Andrejevna Raskolnikova lara_XXI@ekat.univ.ru
To: Victor Alexandru Lăpuşan val@hotmail.com
Sent: Tuesday December 24 20.., 23:53
Subject: lumină din lumină aurie

Dragul meu băiat, m-ai speriat în ultimele săptămâni. Nu spui nimic, răspunzi rar şi monosilabic, ba nici nu mă mai plictiseşti cu papa ăla al vostru. Dar eu simt, tu nu uita că sunt rusoaică, eu simt, moy dorogoy, simt în tine o disperare de sfârşit de lume. Ce-i cu tine, băiatule? Dacă vreo prăpădită din apusul ăla palid şi debil e cauza, de ce nu-mi spui mie, că zbor până-n Carpaţii ăia ai tăi să te alin, nu-mi pasă nici de Saşa, că-i murat în votcă, iar copiii o să mă aştepte oricum. Acuma serios, la mine e aproape de miezul nopţii, tu pesemne tocmai te apuci să-ţi împodobeşti bradul, îţi trimit o poză cu camera, chiar aşa, în clar-obscur. Şi, dorogoy Vytea, o să mă folosesc şi de serviciul ăsta nou, măcar că mă omoară Saşa, costă cât raţia lui de votcă pe cele trei zile de Crăciun, îţi trimit şi o hologramă 3D cu o creangă de brad, ca pe la noi, cu o lumânare albă, ce se va aprinde cu lumină aurie când vei binevoi să doreşti. Cred c-o s-o chem pe Tania, de la etajul de dedesupt, tot e ea singură, poate aşa-l trezim pe Saşa. Copiilor le-am luat patine noi şi câte un pachet de-i zice santa claus. Mai către dimineaţă, vorba vine, pe la 4, o să mă rog pentru tine, dracu să te ia cu filioque al tău, atuncea vei aprinde încă odată luminile în bradul tău, abia atunci te va ajunge miezul nopţii tale de papistaş păcătos, te sărut. Te-ar săruta şi Saşa, da-i încă beat. Lara.

From: Noburu Hasegawa sunrise_light@sakura.ne.jp
To: Victor Alexandru Lăpuşan val@hotmail.com
Sent: Wednesday December 25 20.., 14:11
Subject: a golden-white candle for a friend

Nimic nu ne împiedică, dragă prietene, să aprindem pentru tine o lumânare alb-aurie, pe o creangă de brad, pe care noul serviciu internet ţi-o va proiecta, ca hologramă 3D (softul e japonez, dar păstrează secretul), la ora când, la capătul unei nopţi speciale pentru tine, vei fi primit zeci de asemenea pachete de informaţii, de pe toate meridianele, de la prieteni de toate confesiunile. Ştii, fără îndoială, că noi, ca budişti zen, avem tradiţii în acelaşi timp mai sobre şi mai pline de flori, în jurul solstiţiului, care e universal. Am ales o versiune mai strălucitoare a culorilor Vaticanului care conţin şi lumina aurie în a cărei forţă miraculoasă cred o parte dintre noi şi îţi dorim să fii la fel de fericit pe cât suntem noi. Fie ca lumina aurie, chiar alături de cea albă, să te înconjoare cu armonia ei. În numele familiei mele (la noi urările tradiţionale se fac de la familie la familie, chiar dacă ziua asta a ta nu e tradiţia noastră), Nobu

Alte şi alte holograme aurii, până când cenuşiul timid al ferestrei din spatele monitorului la care Val surâdea împietrit se deschise spre argint auriu, în razele unei dimineţi de iarnă rece precum cristalul. După o noapte de aşteptare, vineţiul vag translucid al unui obraz neras se reflecta, înconjurat de hologramele pâlpâietoare, în ecranul amuţit. Şi cum local e dimineaţa de Crăciun, îl voi părăsi pe eroul meu imaginar, în voia soartei sale, nu înainte de a face câteva minime precizări:

Prezenţa mea aţi început deja s-o intuiţi de îndată cemesajele purtătoare de holograme alb-aurii pe verde brad, din care am selectat cel mult 17%, le-aţi putut citi în limba acestor ultime rânduri. Prietenii ecumenici ai lui Val le vor fi scris în engleza deja universală (mă rog, versiunea fiecăruia de engleză), dar, traducându-le, am intenţionat să vă las în ambiguitate. N-ar trebui să fiţi siguri nici că am relatat fapte petrecute, nici că am inventat totul. Exact cum nu trebuie să fiţi siguri dacă subiectul uman al neaşteptatului val de dragoste ce-l izbise pe erou îi va suna sau nu la uşă. Căci morala fabulei, dincolo de cea subsidiară, dar simetrică, a finalului oarecum fowlesian al poveştii de dragoste aferente, trebuia, IMO, să fie independentă de raportul realitate/ ficţiune. Dacă faptul esenţial că mai toate fusele orare şi-au trimis prietenia sub forma luminii aurii, dar respectând convenţia condiţionării confesionale a lui Val, nu vă e de ajuns, n-aveţi decât să trimiteţi soluţiile voastre de final pe adresa povestitorului, pe care deja o cunoaşteţi: lis6@fx.ro. Nu e exclus ca unii din voi să aducă la uşa lui val persoana aşteptată. Sau măcar un mesaj de la aceasta. Oricum, toate soluţiile voastre vă aparţin. Poate aşa vom avea o şansă să aflăm, împreună, de ce în jurul bradului tradiţional s-a înregistrat o singură absenţă. Poate că cea mai semnificativă legătură a poveştii de mai sus cu Crăciunul e bazată pe amintirea unei nuvele a lui Radu Cosaşu, în care una din nenumăratele sale mătuşi inventa, în beneficiul personajului narator, o tradiţie ad-hoc: orice scriitor evreu ce se pretinde, trebuie să aleagă cea mai bună pagină scrisă peste an, ca s-o ardă de Crăciunul creştin. Sigur că autorul nu are privilegiul de a fi nici evreu nici dovada că ar fi scriitor, dar… nu putea risca.

Ce fel de îndrăgostit oi fi tu, dacă nici nu ştii că nici un cavaler al mesei rotunde n-a fost în cruciade? Nici n-a inventat Inchiziţia, nici n-a vândut indulgenţe pentru aşa-zisa iertare a unor păcate inexistente. Ei erau fii naturii, îi celebrau misterele şi ritmurile, prin ritualuri sacre, dar ce-ţi explic eu ţie?

proză

Mihai Barbu

Acasă la COȘBOOK, însoțind un poet în casa Poetului: *sunt obișnuit să fiu invitat și să luăm masa împreună/ sunt obișnuit să stați cu coatele peste sufletul meu...*

Muzeul memorial *George Coşbuc* din localitatea *George Coşbuc* (fostă Hordou, până în anul 1925)) s-a inaugurat în anul 1922 şi a fost primul aşezământ de acest fel deschis în Ardeal. A fost ideea prim-ministrului Alexandru Vaida Voevod şi a ministrului Culturii din acea vreme, poetul Octavian Goga. Cu acea ocazie, studenţii şi profesorii de la Facultatea de medicină din Cluj, în frunte cu decanul Iacobovici, au adus o placă de marmură cu următoarea inscripţie: ***Aici s-a născut fericitul Gheorghe Coşbuc, poetul ţărănimii, marele meşter al graiului românesc.*** În partea de jos a marmurii au fost săpate următoarele versuri: ***O luptă-i viața, deci te luptă/ Cu dragoste de ea, cu dor...*** Custodele Casei, un fost profesor de română care datorită repetatelor restrângeri de activitate a optat pentru o slujbă mult mai sigură, e tobă de carte în tot ceea ce-l priveşte pe Coşbuc şi ne-a recitat, la foc automat, o seamă de poezii ale înaintaşului său. ***Un poet mare***, constată părintele Ioan Pintea, ***e cel care te face să-i reții versurile***. *Eu, în predicile mele, mă mai repet, văd că nu te repeți niciodată în prezentările tale...*

Românului îi place, în general, să facă teoria chibritului, dar nu când e vorba despre principii de estetică şi, în general, nu despre artă. Acolo lucrurile îi par mai complicate şi le lasă, definitiv, în seama nemţilor. Românul doreşte să nu-şi bată capul cu ele şi, dacă se poate, ar vrea să le simplifice la maximum.

Despre doi dascăli uitați, Tănăsucă Mocodean & Todor Rotar, și-un premiu școlar de 3 (trei) taleri

Pe vremea aceea, în anul inaugurării, muzeul avea doar două încăperi, dar a beneficiat din partea statului de o finanţare pentru o poditură nouă şi pentru un tavan refăcut, sprijinit pe bârne noi. Ulterior, muzeului i-au mai fost adăugate şi alte încăperi. Un mobilier austriac model *Wilhelm II*, datând din 1863, patul cu strujac (locul preferat de odihnă al părintelui Sebastian), dulapul şi masa în jurul căreia preotul îi strângea pe fruntaşii satului, leagănul şi băncuţa de lemn pe care micul elev a început să scrie şi să citească sub atenta priveghere a diacului Tănăsucă Mocodean întregesc şi recompun lumea intelectualului din lumea rurală de acum un secol şi jumătate. La acestea se mai adaugă şi un dicţionar trilingv (latină, maghiară şi latină) aparţinând bunicului, tot preot şi el, ce data din anul 1822 şi o psaltire deschisă, pe masa din camera mare, la Psalmul 50, în scrierea chirilică: *Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți; spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă voi albi./ Auzului meu vei da bucurie și veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite/ Întoarce fața Ta de la păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le./ Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.* Casa familiei Coşbuc a fost construită în anul 1840 şi e ridicată din piatră brută, de carieră. Oamenii locului au cărat-o cu boii şi bivolii, iar meşterii saşi au finisat-o, la faţa locului, şi au pus-o în operă. Preotul Sebastian Coşbuc, ca şi învăţătorul Rebreanu, au fost binecuvântaţi, fiecare, cu câte 14 copii. George a fost al optulea, dar bolile vremii (febra tifoidă, tuberculoza dar, mai ales, holera) au răpus, la vârste fragede, pe opt din cei 14 copii ai părintelui Sebastian. (Noroc, vorba vine, că moartea şi-a ales victimele în mod aleatoriu...) Viitorul poet face clasa întâia la Hordou, iar următoarele două la Salva şi Telciu, care erau comunităţi mai mari. Pe vremea aceea, copiii din satele trănsilvănene făceau trei clase şi învăţau la trei discipline: cititul, scrisul şi calculul aritmetic. Apoi părinţii îşi reţineau odraslele la muncile câmpului şi la cele ale gospodăriei. Nu mulţi dintre părinţi îşi permiteau să-şi dea copiii mai departe la şcoală. Părintele Sebastian îl trimite pe George la Năsăud, o localitate aflată la 12 km de Hordou, unde urmează cursurile gimnaziului inferior (care fiinţa din 1863) până în clasa a VIII-a. Apoi trece la Gimnaziul superior, echivalentul liceului din zilele noastre. În tot acest timp a stat în gazdă, împreună cu alţi 12 elevi, la învăţătorul Todor Rotar. Dintr-a cincea până la absolvirea Gimnaziului superior, tânărul George a studiat, câte cinci ore pe săptămână, latina, greaca veche, maghiara şi germana. În clasa a VII-a, băiatul popii din Hordou a cucerit locul I pentru traducerea *Cântului XI* din *Odiseea* de Homer şi a fost recompensat cu suma de 3 taleri. Un adult trebuia să trudească între 7 şi 10 zile lucrătoare ca să se poată făli c-a câştigat o asemenea sumă.

Cum s-au înșelat dascălii de la *Gimnaziul inferior* din Năsăud în aprecierea calităților de cântăreț și de vorbitor de *nemțească* ale elevului Coșbuc

Pe unul din pereţi, am zărit un ***Testimoniu scolastic*** din anul şcolar 1875/76, un document care atestă cum era evaluat elevul Coşbuc dintr-a IV-a. Elevii studiau religiunea, limba română (cetitul, gramatica, ortografia, stilul), limba nemţească, limba maghiară, calculaţiunea, geografia, istoria, fizica, caligrafia, desemnul şi cântatul. Junele Coşbuc avea calificativul ***foarte mulţumitoriu*** la citire, caligrafie şi gramatică, ***mulţumitoriu*** la ortografie, stil, limba nemţească şi ***îndestulătoriu*** la fizică, desemn şi cântat. Ciudată apreciere, cum să fi avut Coşbuc, la cântat, doar ***îndestulătoriu***? Ne-am exprimat această nedumerire pentru că mai târziu, la maturitate, poetul se lăuda cu cântatul şi compusul: „Am atâtea melodii în cap câte poezii am scris. Scriu mai cu plăcere la amiază şi seara, înainte de masă, şi mai ales noaptea de la 10 până după miezul nopţii şi mă odihnesc de munca scrisului, ori ducându-mă la cafenea, să citesc reviste umoristice şi varietăţi prin gazete, ori îmi caut un prieten glumeţ şi mă duc la vreo berărie. Mi-e groază de orice regularitate a timpului; nu hotărăsc niciodată nimic înainte şi le las la bunul plac al momentului. Poeziile mele le compun cântându-le. Ca să le pot cânta, ori mă închid în odaie, ori plec pe câmp, dar mai cu voie compun când călătoresc cu trenul; stau afară pe platforma vagonului şi acolo-mi bombănesc versurile în pace, căci zgomotul trenului îmi covârşeşte cântecul". Deşi a fost „apreciat" doar cu ***îndestulătoriu*** şi la limba nemţească, tânărul Coşbuc s-a descurcat de minune la ***Tribuna*** cu misiunea pe care i-a încredinţat-o directorul Slavici. Coşbuc a fost adus de la Cluj (unde era student) la Sibiu de către Slavici (pentru care d. director a creat un post nou, cu o leafă de 60 de florini pe lună) pentru că l-a remarcat ca pe un foarte promiţător poet, dar şi spre a satisface o curiozitate perpetuă a cititorilor sibieni. Aceştia stăruiseră în repetate rânduri, pe lângă redacţiune, „să fie publicate în mod regulat preţurile din piaţă". Coşbuc trebuia, prin urmare, să mulţumească, zi de zi, dorinţa sibienilor de a şti, la prima oră a dimineţii, care era preţul la „unt, untură, fasole, porumb, ceapă etc". Poetul s-a dovedit a fi un tip extrem de practic. El nu-şi pierdea vremea (decât la începutul uceniciei gazetăreşti...) cu frecventarea pieţelor oraşului şi cu urmărirea scrupuloasă a mercurialului, ci îl traducea direct din ziarele germane. Care, la rândul lor, îl primeau direct de la poliţie... Pe de altă parte, acolo, la ***Tribuna***, Coşbuc a publicat versuri vreme de şase ani, neîntrerupt, iar aceşti ani, apreciază poetul, ***au fost anii cei mai roditori ai vieţii mele***.

La *Tribuna*, munca de truditori ai scrisului alterna și cu obiceiurile boierești. Și acasă și în delegație...

Cum Slavici venea la redacţie cu noaptea-n cap, Coşbuc, proaspăt angajat, a luat exemplul dat de dl. director, şi făcea la fel. Cei doi lucrau, din plin, de la 5 până la 8, şi până veneau ceilalţi la redacţie aveau materialele gata. De la 8 la ora 12 toţi redactorii munceau, cot la cot, cu cei foarte matinali. Apoi, în miezul zilei, toată lumea mergea la cafenea, pentru două ore, ca să-şi ia, în tihnă ardelenească, cafeaua. O făceau, mereu, în acelaşi şi acelaşi local. La ora două post meridian, redactorii se întorceau la redacţiune şi stăteau până la ora 5. La Sibiu, redactorii Slavici şi Coşbuc căzuseră în boala lui Caragiale şi a lui Eminescu de la Bucureşti: „când intrai cu ei în vorbă despre cestiuni de tehnică literară, nu le era nici foame, nici sete, nici somn". Poetul a văzut, într-un scurt voiaj la Plsen, multe *comedii* şi s-a mirat tare că, la piaţă, bureţii şi verdeţurile lor erau scumpe. „Ce sărăcie şi ce nevoie e de legume!", constată ziaristul de la *Tribuna*. La 10 şi un sfert, pe poetul transilvan îl apucă foamea şi mănâncă, în aşteptarea trenului spre Viena, la restaurantul gării. Comandă un gulyaş şi bea o sticlă de Gieszbuhl. În toamna anului 1884, Coşbuc părăseşte Ardealul şi pleacă la Bucureşti. El a fugit de înrolarea în armata austro-ungară având, într-un buzunar, 64 de poezii, iar în celălalt o scrisoare de recomandare către Maiorescu, scrisă şi semnată de Ioan Slavici. *Georgică, tu du-te liniştit că pe noi tot aici ne-oi găsi!*, l-a îndemnat Slavici. Directorul ***Tribunei*** a apreciat greşit evoluţia vremurilor, ungurii îl arestează şi-l încarcerează pentru 10 luni şi 20 de zile. Cei doi nu se vor mai întâlni la Sibiu, ci la Bucureşti. În capitala Regatului, Titu Maiorescu i-a dat o slujbă în Ministerul Cultelor, unde poetul nostru n-a stat decât 7 luni. Coşbuc reuşeşte să publice în ***Convorbiri literare,*** iar apariţia lui în prestigioasa publicaţie junimistă stârneşte admiraţia lui Caragiale care scrie un text entuziast (dar nesemnat...) în gazeta sa, ***Moftul român***. Stilul maestrului era, însă, inconfundabil: *Pe câmpul vast al publicisticii române pe care creşte atâta spanac des şi abundent, a apărut zilele acestea şi un copac şi e aşa de mândru şi aşa de puternic, că mii şi mii de recolte de buruieni se vor perinda şi el va sta mereu în picioare, tot mai sănătos şi mai trainic, înfruntând gustul actual şi vremea cu schimbările ei capricioase şi făcând din ce în ce mai mult fala limbii noastre româneşti.*

N-are artistul adevărat să primească îndrumări estetice de la alţii: *Te apuci să-nveţi pe tat-to cum se fac copiii?*

Ideea că românul s-a născut poet nu e numai a noastră, ci şi-au însuşit-o, în mod conştiincios, şi alte neamuri cu care am intrat, de-a lungul vremii, în contact direct. George Coşbuc îi povesteşte lui Slavici cum a ajuns el, odată, la Munchen, şi cum s-a întâlnit cu un tânăr pictor neamţ. Acestuia îi plăcea să discute, necontenit, despre teoriile artei. În loc să picteze, neamţul filozofa. Obiceiul ăsta teuton de a teoretiza, zi de zi, arta îl scoate din sărite pe poetul ardelean. Românul îi place, în general, să facă teoria chibritului, dar nu când e vorba despre principii de estetică şi, în general, nu despre artă. Acolo lucrurile îi par mai complicate şi le lasă, definitiv, în seama nemţilor. Românul doreşte să nu-şi bată capul cu ele şi, dacă se poate, ar vrea să le simplifice la maximum. Alor noştri, de obicei, le place să acţioneze într-un mod personal, adică după cum îl taie capul. Astfel, potrivit lui Coşbuc, „teoriile sunt socoteala de-acasă, iar producerea operelor de artă e socoteala din târg". Îi explică acest lucru şi tânărului neamţ amintindu-i că el, ca poet (român), „dă foarte puţin pe teoriile în artă". Apoi l-a făcut să râdă pe preopinentul său când i-a zis că „românii au o vorbă mojicească, dar foarte potrivită în ce priveşte pe criticul care dă poveţe artistului: ***Te apuci să-nveţi pe tat-to cum se fac copiii.***" Tatăl pictorului neamţ era băcan. Când, din vorbă-n vorbă, află că-i român („adică valah, nu-i aşa?"), neamţul face o constatare pe care o ştie (şi de care se bucură) toată lumea din Carpaţi şi până la Dunărea albastră: „Toţi românii sunt poeţi". Din păcate, partea a doua din fraza neamţului nu era deloc măgulitoare pentru scriitorul român: „Dar toţi fac versuri proaste..." Neamţul avusese, anterior, pe lângă hotelul munchenez, încă un restaurant şi un hotel în Karlsbad. Acolo el a constatat exact (ca orice om pragmatic, neamţul îşi sprijinea opiniile pe baza propriilor observaţii) cum se comportau ai noştri, aflaţi în vilegiatură pe alte meleaguri: „Românii? Băieţi buni, dar fără cap. Toţi cheltuitori. Nu ştiu nici cât au în pungă, nici cât scot din ea. Şi apoi poeţi..." Dar pentru că eroul acestor rânduri e, totuşi, bădia Gheorghe din Hordou, Ioan Slavici face câteva nuanţări absolut necesare privitoare la ceea ce credea contemporanul său, Coşbuc, despre principiile estetice. „Din discuţiunea urmată între Coşbuc şi Neamţul de la München vor fi trăgând unii concluziunea că, după părerea lui Coşbuc, adevăratul artist n-are voie să fie dumirit asupra principiilor de estetică. Aceasta nu a zis-o şi nici n-o admitea Coşbuc. El zicea numai că n-are artistul adevărat să primească îndrumări estetice de la alţii, căci el se dumireşte în mod firesc, el însuşi prin sine - mai bine de cum ar putea ori-şi-cine să-l dumirească."

Un Epilog... Când am ieşit afară din camerele răcoroase locuite odinioară de extrem de numeroasa familie Coşbuc, am dat peste un val de căldură înăbuşitoare. La doi paşi de muzeu, ne-a ieşit în cale un supermarket. Am intrat, ne-am luat îngheţată şi răcoritoare. Părintele Ioan Pintea, minunatul nostru ghid prin meleagurile năsăudene, a iniţiat o discuţie lămuritoare cu doamna de la caserie. *Ce a fost aici, înainte de fi supermarket-ul ăsta? Ştiu că era o clădire mare şi frumoasă dar nu-mi mai amintesc ce destinaţie avea... Ei, înainte vreme, era o sală de nunţi şi evenimente, dar patronii ei au dat faliment. Şi aşa că au hotărât să închirieze spaţiul acestui supermarket.* (Care i-a redat o viaţă palpitantă cum era şi pe vremea părintelui Coşbuc, cel cu 14 copii...)

...şi un Post Scriptum. Înainte de a ne întoarce la Bistriţa, părintele Pintea a ţinut, neapărat, să ne conducă şi la Mănăstirea Salva. O minune, nu altceva. *Ştii că maica stareţa e de loc din Petroşani?* Din păcate n-am întâlnit-o, era plecată cu treburi importante, ce nu sufereau amânare. *Tot grâul Ţării făgăduite/ şi tot vinul Carmelului/ sunt înaintea ta/ bogăţia ta/ moştenirea ta/ aurul argintul diamantele/ pietrele preţioase/ podoabele reginei din Saba/ apa aerul pământul cerul/ sângele carnea/ suferinţa şi bucuria/ toate/ absolute toate sunt aici/ în firimitura aceasta de pâine/ în picătura aceasta de vin* (...cu care ne-au omenit, ca pe nişte oaspeţi de seamă, generoasele măicuţe...) Ne-am luat rămas bun la Biblioteca judeţeană (cu inspiratul logo ***COŞBOOK***), unde poetul Ioan Pintea este director. Acolo, gazda noastră ne-a arătat un vraf imens de hârtii tipărite ce urmau a fi corectate. Era monumentala integrală a scrisorilor scrise şi primite de George Coşbuc. Apoi, poetul ne-a oferit cartea sa ***Faţă către faţă*** (poeme alese 1992-2010) cu o prefaţă de Ion Pop, apărută la prestigioasa editură *Cartier*. ***Ca o dimineaţă vine viaţa/ peste trupul acesta al meu şi îl dezbracă de noapte/ îl duce încet-încet înspre amiaza zilei...***

SFÂRŞIT

reportaj

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Dialogul cu tema „Muzeul Golești, trecut și viitor”, în cadrul proiectului „Personalități culturale piteștene”, coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu, avându-l invitat pe managerul muzeului, Iustin Dejanu.

■ Dezbaterea cu tema „Viața de medic între lumini și umbre”, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Mișcarea, Esența Creației”, coordonat de dr. fizioterapeut Petruța-Daniela Mihăilescu, avându-i invitați pe Gupta-Voica Luiza-Mihaela, medic dentist, specialist în endodonție, și pe Gupta Sidharth, medic primar chirurgie plastică – microchirurgie reparatorie.

■ Vernisajul expoziției Atelierului de creație „IconArT – Artă tradițională iconografică”, (marți, 15 august, de la ora 18.00, în Piața Primăriei Municipiului Pitești).

■ Dialogul cu tema “Tehnici de supraviețuire”, în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul “Viața merge înainte”, coordonat de poeta ing. Simona Vasilescu, avându-l invitat pe Relu Nica, alpinist – paramedic.

■ Prelegerea cu tema „Ființa, Existența și Ipostasurile în Gândirea Teologică și Filosofică Modernă”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Cultură și Credință în Societatea Contemporană”, coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, avându-l invitat pe părintele prof. univ. dr. Ion Popescu, preot.

■ Prelegerea cu tema în cadrul proiectului de dezvoltare personală “Călătorie în Științe Neconvenționale – Feng Shui”, susținut de specialistul în Feng Shui, Sorin Dinu.

■ Dezbaterea cu tema ”Conștiința globală”, invitat: preotul Adrian Singurov, în cadrul proiectului “Ferestre culturale”, coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber.

■ Prelegerea cu tema “Cronică de teatru. Dramaturgul V. Butulescu: Urmuz (Dincolo de zid)”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul “Teme Culturale în Emoții Raționale”, susținut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

■ Prelegerea cu tema “Victor Papilian (1888-1956)”, în cadrul proiectului cultural-educativ “Literatura Română Necanonică”, susținut de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Iudita Dodu Ieremia.

■ Lansarea volumului de poezie cu titlul „Marmură și voie bună”, de M. C. Grăilă, pe numele real Octavian Dărmănescu, muzeograf, scriitor, dr. în istorie și cantautor de folk-hop.

■ Prelegerea cu tema “Goana după euforia perpetuă”, în cadrul proiectului sub genericul “Vaccin Împotriva Virusului Manipulării”, susținut de sociologul, scriitorul, jurnalistul George Smeoreanu.

■ Tabăra Națională de Creație Plastică – Pictură, Grafică Pitești, ediția a VIII-a, eveniment organizat de Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, în parteneriat cu Uniunea Artiștilor Plastici din România-Filiala Pitești (23-28 august), curator - artistul plastic prof. Daniel Preduț, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România- Filiala Pitești. Au participat artiști plastici consacrați: Alexandru Nicolae Ispas din județul Alba, Gheorghe Mosorescu din județul Mehedinți, Sorin Dumitrescu din județul Argeș, Nicoleta-Cristina Cărare din județul Bacău, Ammar Alnahhas, cetățean român de origine siriană, stabilit la București, Florentina Carmen Ilinca Chițan, din județul Bacău. Vernisajul expoziției a avut loc luni, 28 august 2023, de la ora 16.00, în holul Primăriei Municipiului Pitești.

■ Dialogul cu tema „De la ucenicie la măiestrie în arta dirijorală”, în cadrul proiectului „Personalități culturale piteștene”, coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu, avându-l invitat pe dirijorul Tiberiu Dragoș Oprea.

■ Prelegerea cu tema “Anul cultural Cantemir: Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie și Istorii cu Marin Toma”, coordonat de redactorul-șef al revistei-document „Restituiri Pitești”, dr. în istorie Marin Toma.

■ Lansarea volumului “Epoca Postmodernismului - Riscuri,Vulnerabilități, Progres”, de Marius Andreescu, eveniment editorial în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Confluențe Literare”, coordonat de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Allora Albulescu.

■ Dezbaterea cu tema „Tipul constituțional Vata Dosha”, în cadrul proiectului „Ayurveda, calea către descoperire, acceptare, vindecare”, coordonat de promotorul cultural Maria Sorial, având-o invitată pe Laura Ilie, medic nutriționist, practicant Ayurveda.

■ Lectură publică în cadrul Clubului „Cafeneaua literară”, coordonat de poetul Virgil Diaconu, directorul revistei de cultură „Cafeneaua literară”.

■ Dezbaterea cu tema „Pasiune și dăruire”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Adolescenți și Mentori”, coordonat de criticul literar, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Magda Grigore, având-o invitată pe Adelina Zamfir, specializată în muzică contemporană, profesor de educație muzicală și instructor muzical al Grupului Vocal “Bujorei de munte”, din comuna Corbi.

■ Simpozionul cu tema „Ziua Limbii Române”, coordonat de editorul, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Maria Mona Vâlceanu, eveniment care va avea loc joi, 31 august, de la ora 17.00, în Sala Ars Nova de la Casa Cărții.

Atelierul de creație „IconArT – Artă tradițională iconografică”

“Ferestre culturale”, invitat: preotul Adrian Singurov

„Personalități culturale piteștene”, invitat - Iustin Dejanu

Tabăra Națională de Creație Plastică – Pictură, Grafică Pitești, ediția a VIII-a

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

Vlad Alui Gheorghe

Polifonic

Norul care va veni

E ca după o despărțire dureroasă. Te trezești greu, nu ai chef de nimic, te pui pe marginea patului, te uiți în spate și nu ai arunca mâna să întinzi cearșaful după tine. Mergi prin casă fără papuci, nu mai aprinzi lumina nicăieri, deschizi frigiderul și îl închizi ca mai apoi să îl deschizi iar, uiți telefonul la încărcat și uiți să mai răspunzi la el. Ai o canapea și două controlere și nu mai găsești rostul celui de-al doilea, nu mai găsești rostul deschisului geamurilor, a jaluzelelor, a nimic, a nimic, a nimic. Și toate curg la fel, zi după zi, după zi, după zi. Același ecran albastru, aceleași update-uri parcă în buclă, și după aceea liniște. Și într-o zi, fără nici un fel de explicație, lumina începe să aibă sens, cafeaua începe să aibă gust, se adună parcă de la sine hainele din casă, și îți amintești că ai zis *„o să încep de luni”*. Și azi e luni.

Poate suna ca un film pe care l-am trăit cu toții măcar o dată, un film la care vrei să mergi, dar nu vrei să faci parte din el. E un film pe care îl poți simula și trăi de multe ori prin muzică, și sunt destule formații care te pot duce acolo, îți pot arăta ce înseamnă întunericul în care nici acele fosforescente de la ceasul de la mână nu se mai văd, și care te pot scoate de acolo cu aceeași ușurință. Ieșirea dintr-un fel singurătate profilată oarecum într-un album anterior, am găsit-o în cel mai recent album al formației The Mono Jacks, intitulat „Norul Nouă”.

The Mono Jacks este una dintre cele mai populare trupe de rock alternativ de la noi, și a reușit ca în ultimii ani să fie sinonimi cu scena alternativă din România. De altfel, solistul vocal Doru Trăscău este una din personalitățile muzicale cele mai apreciate din ultimele decenii, fie că a cântat în The Mono Jacks, Ab4 sau de curând, în proiectul solo Melancholic Punk.

Compozițiile The Mono Jacks au avut întotdeauna o latură puternic introspectivă, fie că au fost pe albumele mai de început, cele predominant în limba engleză, sau pe cele mai noi, în limba română, unde s-a marșat pe un demers mai coerent, cu o viziune mult mai poetică asupra întregului proiect.

Revenind la povestea din începutul acestui demers – există o explorare a singurătății și a disperării în muzica Mono Jacks, și aș spune că este mai degrabă vizibilă parțial în albumul „Gloria”, predecesorul „Norului Nouă”. Sunt momente care indică acest sentiment ascuns în spatele unui *„Sunt ok!”* spus mai degrabă ca un automatism, și cred că cel mai bun exemplu este în piesa „Caffe Sospeso”, unde este un soi de singurătate care pare că a uitat să mai doară: „Știu că ești pe undeva/ Mi-a trecut acum prin gând/ Că o să intri în cafenea/ Cât de curând/ O cafea în așteptare/ Am plătit și mă îndrept/ Spre o masă la intrare/ Am să aștept/ O să vină/ O să vină/ Într-o zi.” (Caffe Sospeso)

Toată claustrarea pe care o găsim în versurile „O să vină/ Într-o zi” trebuia să-și găsească o rezolvare la un moment dat. La finalul audiției albumului „Gloria”, pare că a rămas ca o lacrimă care tot curgea, și care s-a tot întins până să ajungă pe un asfalt proaspăt turnat, fierbinte, care să o usuce de la prima atingere. Și a venit atingerea aceea în foarte scurt timp.

Restartul a venit încă de la prima piesă de pe „Norul Nouă” – „O să încep de luni”, un impuls autorevelator menit să întoarcă impecabil o stare pregnantă lăsată intenționat în urmă pentru a crea un context pentru ce avea să vină: „Am tot amânat/ Anii au trecut/ Sunt încă la start/ Nu, Nu sunt deloc nebun/ De data asta am un master plan/ Și-o să încep de luni. (O să încep de luni)

Creșterea în intensitate muzicală și textuală continuă pe tot parcursul albumului, stabilind o stare generală pozitivă care îi dă și coerența cu care The Mono Jacks ne-au obișnuit de ceva timp. Fiecare piesă e un capitol, și m-a bucurat să văd din nou și pe acest album colaborarea cu Ștefan Teișanu în materie de versuri, după ce am văzut cât de bine a funcționat și pe albumul anterior, „Gloria”. Punând cap la cap aceste două albume în materie de versuri, lucrul la două mâini dintre Doru și Ștefan mi-a amintit de romanul scris tot la două mâini de Jack Kerouac și William Burrougs, „And the elephants were boiled in their tanks”, unde în același fel, fiecare capitol înflorește din cel de dinainte, cum și în cazul pieselor sus-menționate, se completează perfect la nivel de ritm și emoții.

Încrederea este un element cheie în acest album, și versurile reflectă asta, oferind un exemplu continuu de remontadă: „Undeva e un om care zâmbește mereu/ Drept în inima mea/ E un om ce m-așteaptă așa cum sunt eu/ Să ajung Undeva” (Undeva), sau „Când viața nu-i deloc așa cum ți-ai imaginat/ Când marea ta iubire/ A plecat/ Când totul e pierdut și simți că nu mai ai nimic/ Respiră adânc/ Mai stai un pic” (Mai stai un pic), sau chiar versul autoreferențial care vine ca un boomerang aruncat undeva înspre trecut, la poate cea mai celebră piesă a trupei: „ Spune cum de știu deja/ Cum de îmi e clar încă de pe-acum/ Că tu în povestea mea/ Ești un singur da și-o mie de nu.”(Spune)

Albumul „Norul Nouă” este un pansament pentru o durere cunoscută, o durere în fața căreia îți găsești puterea să râzi și să mergi mai departe trăgând-o după tine ca pe o carapace goală.

Bun de tipar

UN DEȘERT NUMIT CULTURĂ

...pentru domeniul cărții, ajutoarele se ridică, la nivel european, la zeci de miliarde de euro (...) toate acestea cu scopul de a atrage un număr cât mai mare de beneficiari - adică de cititori.

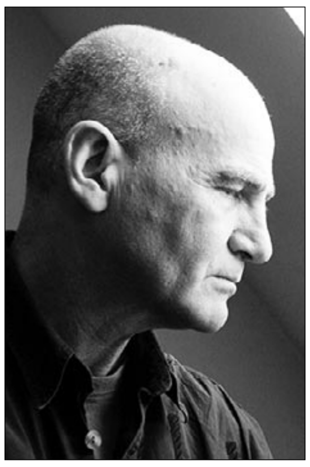
■ ATAC LA CONSTITUȚIE. Recentul proiect de ordonanță care taie finanțarea sectorului cultural a stârnit reacții ale asociațiilor profesionale și ale specialiștilor din instituțiile subordonate Ministerului Culturii. La acestea se adaugă protestul Uniunii Scriitorilor din România, publicat pe prima pagină din *România literară*, nr. 33-34, din care spicuim: “Înainte de orice, prevederile din proiect sunt, aproape fără excepție, contrare articolului 33 al Constituției României și altor câtorva legi. Articolul 33 prevede obligația statului de a susține, prin toate mijloacele, cultura națională, în toate formele ei, atât sub raportul creației, cât și sub raportul accesului publicului la bunurile culturale. Proiectul prevede un număr de măsuri care conduc la contrariul celor constituționale: diminuează drastic numărul unităților de cultură și al personalului angajat, care e compus din persoane cu o instruire specială și greu de format, limitează accesul public, centralizează și birocratizează deciziile, inclusiv cele administrativ-financiare, pe scurt, introduce restricții, în loc să acorde facilități (...) Aplicarea lui înseamnă dispariția a numeroase instituții de cultură: teatre, biblioteci, muzee, conservatoare, săli de expoziție, centre culturale și altele”. Altele, adică reviste de cultură. O să întrebați ce produce Cultura. Ce să producă? Lucruri nesemnificative: coeziune socială, educație, stare de bine, identitate națională. Și demnitate individuală. Nu mai este nevoie de aceste valori?

■ MAI LIBERALI (?) DECÂT BRITANICII. Pe aceeași temă, Matei Martin notează în editorialul *Observatorului cultural* (nr. 1170, august 2023): “Ordonanța de urgență avută în vedere de guvern va provoca, dacă va fi adoptată, un seism violent care va afecta numeroase instituții. Reducerea angajamentului statului pentru cultură îi va lovi și pe producătorii și creatorii independenți - oricum neglijați cronic de stat (...) În timp ce peste tot în Europa guvernele au făcut eforturi pentru a sprijini cultura (după pandemie - n.m.), Guvernul României a abandonat orice formă de sprijin: nu a acordat nici compensații, nici sprijin pentru relansare, nimic. Domeniul cărții ilustrează exemplar această formă de nepăsare. Căci, pentru domeniul cărții, ajutoarele se ridică, la nivel european, la zeci de miliarde de euro (...) toate acestea cu scopul de a atrage un număr cât mai mare de beneficiari - adică de cititori. Exemplele sunt nenumărate: Italia, Franța, Germania, până și Marea Britanie, alminteri, o economie liberală, care finanțează cu multă parcimonie întreprinderile culturale, au găsit de cuviință să finanțeze sistemul editorial. În România, ministerul Culturii nu a făcut nimic pentru a consolida domeniul editorial”. Ei, cum nu? Acceptă mărirea TVA la carte de la 5 la 9 la sută (poate 19%, să fie masa bogată!).

■ PROBLEME ȘI CU PATRIMONIUL. Zeci de organizații profesionale și ONG-uri cer guvernului să renunțe la propunerile din ordonanța austerității, privind domeniul cultural, anunță site-urile *Radio Europa Liberă*, *Hotnews*, *Adevărul* etc. Semnatarii scrisorii deschise atrag atenția că un eventual transfer al direcțiilor de cultură la consiliile județene va duce și la periclitarea monumentelor istorice. „Direcțiile Județene pentru Cultură (DJC) îndeplinesc o multitudine de funcții administrative, deconcentrat, deci în fiecare județ în parte, în relație cu cetățenii, însă sub coordonare și subordonare unitară, din partea Ministerului Culturii. Se menține astfel posibilitatea deciziilor profesionale independente și a implicării active pentru protejarea patrimoniului cultural, în beneficiul public general, indiferent de eventualele interese contrare, locale. O subordonare directă către județe, așa cum se propune prin ordonanță, ar însemna o pierdere a acestor atuuri, cu o consecință directă periclitarea patrimoniului cultural”, se precizează în acest document. Aceste direcții au oricum bugete foarte mici și personal insuficient, în majoritatea cazurilor sub 10 persoane, așa că nu se pune problema unor economii importante.

■ DACĂ VREI, POȚI! Câteva perle woke, ideologia progresismului din Occidentul obsedat de gen și rasă, desprinse de Alexandru Călinescu (*R.l.*, nr. 33-34) dintr-o antologie publicată de *Revue des deux mondes* (număr de vară): “Nu mai citesc cărțile bărbaților, nu mă mai uit la filmele lor, nu mai ascult muzica lor. Operele bărbaților sunt prelungirea sistemului. Nu e de ajuns să ne ajutăm între noi, trebuie să-i eliminăm” - Alice Coffin, în cartea *Geniul lesbian*, Grasset, 2020; “În funcție de identitatea posesorului său, un penis poate fi un organ sexual feminin” - Facultatea de Medicină din Carolina de Nord, ianuarie 2022; “Albii sunt bolnavi de o boală numită rasism și care îi afectează pe toți, chiar și atunci când ei nu sunt rasiști” - Pierre Tevanian, în *De ce culoare sunt albii?*, Editura La Decouverte, 2013; “Noi, la Planificarea →

Alexandru Jurcan

Oppenheimer și Hiroșima

Christopher Nolan ne uimește din nou cu biopicul *Oppenheimer*, cu Cillian Murphy în rolul titular. Un evreu slab, cu ochi albaştri fosforescenţi, de o frumuseţe angoasantă – Oppenheimer – (aşa arată actorul în rol) a realizat cea mai teribilă invenţie: bomba atomică. Era o urgenţă naţională şi viza sfârşitul războiului. Oppenheimer (1904-1967), fizician american, devine părintele bombei atomice. De multe ori avea perioade de depresie. Îi spunea fratelui său: „am nevoie de fizică mai mult decât de prieteni". Suntem în plin mit Prometeu – *mutatis mutandis*. La fel, şi Oppenheimer îşi va primi pedeapsa. Trei secole de fizică pentru ca o bombă să cadă pe vinovaţi şi nevinovaţi. Bine gândită structura narativă, eliminând ordinea cronologică, câştigând ritm şi credibilitate. Pe Nolan nu-l interesează axa timpului. Avem imagini alb-negru (viziunea detractorilor – viitorul)) şi color (viaţa lui O, cu angoase şi dileme - prezentul). Are el o conştiinţă clară despre enorma responsabilitate? Toţi aveau încredere în genialitatea lui. Trebuia un loc secret de muncă. „Faceţi-i un oraş!" Şi a apărut Los Alamos, cetatea unde va fi construită bomba. Frank, fratele comunist, va fi adus în acel loc secret defensiv al americanilor. În 16 iulie 1945 a fost primul test nuclear. Începuse era atomică. Suspansul extrem al detonării convinge şi debusolează. Când ticăiau ultimele secunde, O s-a ţinut de un stâlp să se sprijine. Apoi a apărut acea enormă explozie de lumină, urmată la scurt timp de uruitul adânc al exploziei. La această secvenţă muzica încetează. „Istoria o să ne judece". O scenă forte: Oppenheimer e aclamat... el avansează şi are viziuni macabre... vede un corp carbonizat... „simt că am mâinile pătate cu sânge". O bucurie tristă – iată oximoronul potrivit. El afirmă că „acum sunt prefăcut în Moarte, distrugătorul lumilor". Urmează procesul, declaraţiile incriminatoare. E acuzat că ar fi spion sovietic, că avea legături cu comuniştii. Când se produce reabilitarea... cei care o proclamă o fac pentru ei, ca să câştige în prestigiu. Mai joacă în film Robert Downey Jr, Matt Damon, Florence Pugh, Emily Blunt.

Iar acum să revedem filmul *Ploaia neagră/ Black Rain*, realizat de Imamura în 1989, după un roman de Masuji Ibuse, cu Yoshiko Tanaka. E 6 august, 1945. Bomba deasupra Hiroşimei. Ploaia neagră radioactivă. Contaminarea. Au murit 80.000 de oameni. Infernul, trupuri carbonizate, strigăte, foc, fum. *Homo homini lupus*. Apoi anii trec şi efectele nocive apar. Moartea bate la uşile oamenilor infectaţi. Trăiesc cu o spaimă viscerală cumplită, atroce, tragică. Mi-amintesc de filmul lui Alain Resnais din 1959 – *Hiroshima mon amour*, după un scenariu de Marguerite Duras, cu Emmanuelle Riva şi Eiji Okada. Conversaţia unui cuplu despre memorie şi uitare. Retrăiesc replici: - *Nu ai văzut nimic la Hiroşima. Nimic. – Am văzut tot. Tot. – Cunosc uitarea. – Nu, nu cunoşti uitarea!*

Uităm? Cine uită trecutul, riscă să-l retrăiască... ni s-a amintit mereu. Hiroşima, Holocaust, Gulag... Am învăţat ceva din contorsiunile istoriei? Măcar ne consolăm cu spusele regizorului Eduardo Casanova: „singurul lucru frumos al omului este capacitatea sa de a-şi transforma mizeria în artă".

Adrian Vasiliu

Muzică și muzichie

Întoarcerea la Stonebird

Am fost unul dintre cei care, acum aproape trei decenii, au pus umărul la organizarea primului festival de rock din Piteşti, care-a avut loc la grădina de vară a teatrului şi a adunat câteva sute de spectatori. E tot ce-mi amintesc de atunci, pe lângă entuziasmul tuturor şi dorinţa de a permanentiza respectiva iniţiativă. Nu a fost să fie la acel moment, dar generaţiile următoare au avut şi mai mult noroc, şi mai mulţi bani, şi în mod cert mai multă voinţă, pentru că astăzi festivalurile de tot felul fac parte deja din obişnuinţa fiecărui meloman. Cel mai interesant dintre acestea, pe motive geografice şi nu numai, mi se pare cel de la Corbi, care a ajuns deja la a cincea ediţie. Eu am participat la două dintre ele, la distanţă de patru ani şi-o pandemie una de cealaltă, drept pentru care m-am gândit că merită să scriu pe tema asta. Prima dată, în 2019, mi-a plăcut locul în sine, cu peisajele sale superbe, şi mi-a mai plăcut atmosfera, asta şi pentru că am avut ocazia să revăd oameni după ani şi chiar decenii de la precedenta întâlnire. Nu mi-au plăcut, însă, condiţiile, de la catering şi până la toalete. Cât despre muzica în sine, am apreciat faptul că i-am putut revedea pe Cristi Minculescu şi pe colegii lui, dar şi pe vocalistul de pe albumul meu preferat de la Accept, David Reece, în condiţii sonore rezonabile. După patru ani, am revenit la Stonebird, care, între timp, a crescut, la mai multe capitole. Ai mai multe opţiuni de mâncare şi băutură, iar toaletele sunt curate. Sunetul este clar mai bun, chiar dacă asta depinde şi de tehnicienii fiecărei trupe. Aşa se face că recitalurile unor trupe cu mai puţine pretenţii, precum Dirty Shirt sau Truda, s-au auzit bine, în vreme ce Bucovina, despre care toată lumea spune că ar fi un nume de referinţă în rock-ul românesc actual, a avut nu mai puţin de trei rateuri sonore de efect. În plus, headlinerii din fiecare seară erau cunoscuţi tuturor. E drept că în prima seară n-am urmărit Paraziţii (continui să detest ideea de ghiveci când vine vorba de festivaluri), dar în a doua seară am rămas până aproape de final să văd Myrath, o trupă pe care-o urmăresc de ceva timp. N-a fost ce voiam, în sensul în care sunetul putea fi mai bun, dar merită de remarcat prezenţa formaţiei, precum şi interesul publicului. Una peste alta, cred că a fost o ediţie reuşită, în ciuda participării mai reduse în raport cu anul precedent. Şi mai cred că ar fi un mare păcat dacă ediţia din acest an ar rămâne ultima, după cum se auzea pe la mesele cu bere, bulz şi hamsii.

Pentru că sunt convins că, învăţând din greşelile inerente debutului, organizatorii pot face mai mult şi mai bine şi pot transforma Stonebird într-o adevărată tradiţie argeşeană, la care să vină lume de peste tot.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu.
În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală.
Din acest motiv, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc. Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, cu notele de subsol la finalul textului, nu în josul paginii).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEŞ** răspunde moral şi juridic de conţinutul afirmaţiilor sale. Materialele aduse în redacţie nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu lucrări de MIHAI OLOS

Consilier artistic: IOAN MARCHIȘ
Corectură: JEAN DUMITRAȘCU

→familială, ştim foarte bine că şi bărbaţii pot fi însărcinaţi" - afiş al campaniei duse de *Planificarea familială* în august 2022. Adevărul e că, dacă vrei, poţi!

■ ROCKUL, CA OPOZIŢIE. În acelaşi număr din *R.l.*, Răzvan Voncu glosează pe marginea volumului "Cantafabule. Texte pentru Phoenix", de Şerban Foarţă şi Andrei Ujică, apărut cam de mulţişor la Editura Trei. "În Occident, mişcarea rock, ca parte a contraculturii, a fost un fenomen de stânga şi de mase. Arta generată ca urmare a revoluţiei rock a zguduit bazele culturii oficiale şi a relegat creaţia elitară într-un colţ instituţionalizat şi academic, scena cea mare aparţinând, în ultimele şase decenii, culturii pop. La noi a fost, din cauza comunismului, taman pe dos: mişcarea rock a fost subterană, existând şi subzistând în diverse nişe ale ideologiei dominante, şi de elită. Muzicienii care au participat la configurarea domeniului erau fie intelectuali (arhitecţi, plasticieni, filologi), fie muzicieni profesionişti, cu studii la Conservator şi cu demersuri consistente de regândire a limbajelor muzicale şi artistice. Phoenix a scris, astfel, o operă rock în care, şi prin intermediul versurilor lui Foarţă şi Ujică, îl plimbă pe ascultător prin limbajele poetice româneşti ale secolelor al XVII-lea şi al XVIII-lea, prin Dosoftei, Miron Costin şi Dimitrie Cantemir (...) Ne aflăm, de fapt, în plină reciclare postmodernă a stilurilor tradiţionale, pe care Şerban Foarţă o face cu aproape un deceniu înaintea *Poemelor de amor* ale lui Mircea Cărtărescu". De acord şi nu prea. Sigur că muzicienii români făceau parte din elită. Sigur că versurile lor erau inspirate din clasici. Dar nu putem spune despre ei că erau de dreapta, în termenii ştiinţelor politice, aşa cum nici rockerii americani nu erau de stânga. Şi unii şi alţii erau opozanţii Puterii, cu mijloace specifice. În timp ce Bob Dylan şi Joan Baez vorbeau deschis împotriva războiului din Vietnam şi a încălcării drepturilor civile în America, ai noştri foloseau parabole şi alegorii, bătând şaua să priceapă iapa, sau evadau, de-a dreptul, în vise şi reverii, dând cu tifla ideologiei comuniste.

ARGUS

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!
Vă puteţi abona pentru anul 2023, costul abonamentului fiind de 50 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013.
Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAŞCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti
tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

litere

Nicholas Klacsanzky

Nicholas Klacsanzky is a poet and essayist, who founded the project Haiku Commentary and mentored for the Haiku Society of America. He is the current haiku and senryu editor for Frogpond journal. He lives in Washington state, USA.

Poet și eseist, Nicholas Klacsanzky a creat proiectul Haiku Commentary și a fost consilier pentru Societatea de Haiku din America. În prezent, este editor de haiku și senryu al revistei Frogpond. Locuiește în statul Washington, SUA.

transfer la metrou femeia fără adăpost vinde oglinzi

*

whale vertebrae
drifting from one god
to another

vertebre de balenă
rătăcind de la un zeu
la altul

*

dahlia blossom—
the many layers
of her touch

floare de dalie –
multele învelișuri
ale atingerii Ei

*

alone —
I eat all the salmonberries
on the trail

singur –
mănânc toată zmeura roz
de pe cărare

*

I say *om*
a few more times . . .
dripping icicle

rostesc *om**
încă de câteva ori...
țurțur picurând

*

sparse snowflakes
the loneliness
of galaxies

fulgi de nea răzleți
singurătatea
galaxiilor

*

subway transfer
the homeless lady
sells mirrors

transfer la metrou
femeia fără adăpost
vinde oglinzi

*

summer taxi ride . . .
the colorful blur
of my Kyiv

plimbare cu taxiul vara...
culorile încețoșate
ale Kievului meu

*

new *tabla*
the smells of India
in one strike

tobă nouă
miresmele Indiei
într-o singură bătaie

*

mushroom hunt
only finding
my attention

la cules de ciuperci
mă aleg doar
cu cercetatul

* Silabă sacră în hinduism și budism care exprimă esența universului.

Vasile Conioși-Mesteșanu

Născut în urmă cu o jumătate de secol, scrie haiku și senryu de un deceniu și ceva.

Este vicepreședintele Cenaclului Cronograf din Satu Mare, redactor în presa locală. Este profesor de limba și literatura română în extremitatea nord-vestică a țării, pasionat de fotografie.

Born half a century ago, he has been writing haiku and senryu for a decade or so. He is the vice-president of the Chronograph Cenacle from Satu Mare and editor in the local press. He is a teacher of Romanian language and literature in the northwestern extremity of the country, and a passionate photographer.

regina nopții – umbra unei pisici înnegrind gardul

*

galben intermitent –
dincolo de parapeți
floarea-soarelui

flashing yellow light –
beyond the parapets
the sunflower

*

câmp de lavandă –
zigzagul fluturilor
și după shooting

lavender field –
the zigzag of butterflies
even after the film shooting

*

ploaie de vară -
piticii de grădină
de neclintit

summer rain –
the garden gnomes
unflinched

*

terasa goală –
ploaia umple la loc
paharele

empty terrace –
the rain refills
the glasses

*

regina nopții –
umbra unei pisici
înnegrind gardul

queen of the night –
the shadow of a cat
darkens the fence

*

după ploaie -
vrăbiile-așezate
pe sârma de rufe

after rain –
the sparrows strung out
on the clothesline

*

alai de nuntă -
înghesuite prin gard
gladiolele

wedding procession –
huddled by the fence
the gladioli

*

punte șubredă -
razele lunii pline
rămase la țărm

shaky bridge –
the full moon's rays
stay on the shore

DUDAS GYULA - Peisaj din Harghita

*

zvon de colinde –
ciorile ocupând
celelalte crengi

murmur of carols –
crows filling
the other branches

*

flori dalbe de măr –
câteva raze sparg gheața
urmei de tractor

white apple blossoms –
a few rays break the ice
in the tractor tracks

haiku

Traduceri de **MONA IORDAN**

Pagină realizată de **FLORIN GOLBAN**